

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра інформаційних систем управління

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра документознавства, інформаційної діяльності та українознавства

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA
(Кишинів, Республіка Молдова)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

«ІНФОРМАЦІЯ ТА СОЦІУМ»

(07 червня 2019 р.)

Вінниця
ДонНУ імені Василя Стуса
2019

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету інформаційних і прикладних технологій
(протокол № 1 від 27.08.2019 р.)*

Голова редакційної колегії:

Анісімова О. М. – завідувач кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, д-р екон. наук, професор.

Члени редколегії:

Гомотюк О. Є. – завідувач кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету, д-р іст. наук, професор;

Пелецишин А. М. – завідувач кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», д-р техн. наук, професор;

Стіхі Людмила – доктор економічних наук, конференціар кафедри менеджменту Академії економічних досліджень Молдови (Кишинів, Республіка Молдова);

Ковальська Л. А. – доцент кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, канд. іст. наук, доцент;

Лукаш Г. П. – професор кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, д-р філол. наук, професор;

Прігунов О. В. – заступник декана з профорієнтаційної роботи та інформаційної діяльності факультету інформаційних і прикладних технологій, старший викладач кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса;

Щербіна О. С. – заступник декана з навчальної роботи факультету інформаційних і прикладних технологій, доцент кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, канд. екон. наук, доцент;

Яворська Т. М. – доцент кафедри інформаційних систем управління ДонНУ імені Василя Стуса, канд. пед. наук.

I-74 Інформація та соціум: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції / редкол.: О. М. Анісімова (голова), О. Є. Гомотюк та ін. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. 76 с.

У матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції висвітлено теоретичні, методичні, методологічні та прикладні аспекти наукових досліджень напряму документознавство та інформаційна діяльність, а також їхнє застосування в діяльності закладів, підприємств та установ.

Розраховано на науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, фахівців виробничої сфери, що займаються питаннями організації інформаційного та документального забезпечення основної і допоміжних сфер діяльності підприємств усіх галузей економіки.

УДК 001.102:316.3(06)

© Колектив авторів, 2019

© Донецький національний університет
імені Василя Стуса, 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІНФОРМАЦІЙНА ПЛАТФОРМА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, МАРКЕТИНГ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ

Шкіцька І. Ю, д-р філол. наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КЕРУВАННЯ ПІДГОТОВКОЮ ВИПУСКНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ ВИШІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	6
---	---

Анісімова О. М., д-р. екон. наук, професор, Гонтар А. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА В ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ	9
---	---

СЕКЦІЯ 2. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНІ СИСТЕМИ

Айгістова А. А., здобувач освіти

ГАРМОНІЯ ЯК ПІДГРУНТЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН	11
---	----

Біловус Л. І., канд. філол. наук, доцент

МЕДІЙНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США ПІСЛЯ ІІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	13
---	----

Василенко В. Ю.

ПРОВЕДЕННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ	14
--	----

Гомотюк О. Є. д-р іст. наук, проф.

ІНФОРМАЦІЙНІ АНАЛІТИКИ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВЦІ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ СУСІЛЬСТВА ЗНАНЬ	16
--	----

Ковальська Л. А., канд. іст. наук, доцент

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧЕ ГРУПУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ТА ІНШИХ ВИДІВ ДОКУМЕНТІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	18
--	----

Литвинська С.В., канд. філол. наук, доцент Юрченко В.О., канд. іст. наук, доцент

ВЕБ-САЙТ ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ КАНАЛ І ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ У СФЕРІ АВІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ	20
--	----

Панькевич О. О., ст. викл.

ПЕРСПЕКТИВИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ	22
--	----

Анісімова О. М., д-р екон. наук, професор

РЕЙТИНГ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ	25
--	----

Лукаш Г. П., д-р філол. наук, професор, Гаврилова В. І.

ОРГАНІЗАЦІЯ КАДРОВОГО ДІЛОВОДСТВА ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ АУТСОРСИНГУ	27
--	----

СЕКЦІЯ 3. АРХІВНА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Бездрабко В. В., д-р іст. наук, професор

ГАНС БООМС І ТЕОРІЯ АРХІВІСТИКИ 29

Грінберг Л.Ф., канд. іст. наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕК 31

Недошитко І. Р., канд. іст. наук, ст. викладач

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ 33

Спрінсян В. Г., канд. мистецтв, доцент, Шевченко О. В., д-р наук із соц. ком., професор

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, АРХІВНОЇ ТА БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ 35

Яворська Т. М. канд. пед. наук

БІБЛІОТЕКИ НА ЕТАПІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА 37

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТОЗНАВСТВІ

Лебідь Т. П., викладач

ВИКОРИСТАННЯ КВАЛІФІКОВАНОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В ЕЛЕКТРОННОМУ ДОКУМЕНТООБІГУ 40

Марковець О. В. канд. техн. наук, Кулічкова М. О., Карабін С. С.

ВЕБ-СЕРВІСИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ 42

Лугова Т. А., Спрінсян В. Г., Сарахман Ю. Ю., Колесов Є. І.

ЕТАПИ РОЗРОБКИ СТОРІТЕЛІНГУ НАВЧАЛЬНОЇ Е-ГРИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ 44

СЕКЦІЯ 5. БЕЗПЕКА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Щербіна О. С., канд. екон. наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 51

Прігунов О. В., ст. викл.

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 53

СЕКЦІЯ 6. ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНФОРМАЦІЇ ТА СОЦІУМУ

Куц О. П., канд. філ. наук, доцент

НЕСЛОВЕСНА ТЕХНІКА ЯК СКЛАДНИК ТЕОРЕТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ СПІЛКУВАННЯ 55

Чередник Л. А., канд. філол. наук, доцент

ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ 56

Лукаш Г. П., д-р. філол. наук, професор

ЧОМУ УЧАСТЬ БЕРУТЬ, А НЕ ПРИЙМАЮТЬ? 58

СЕКЦІЯ 7. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Анісімов Д. О., аспірант

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА..... 61

Ветров О. С., ст. викл., Римар П. В., ст. викл.

МАНІПУЛЯТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ГОЛОСУВАННЯ МЕТОДОМ БОРДА..... 62

Вронська С. О., аспірант

ТРЕНДИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС 64

Кендюхов О. В., доктор наук, професор

ЦИФРОВА ШКОЛА: ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ ДІДЖИТИЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ..... 66

Січко Т. В., к. т. н., доцент

ТЕОРЕТИКО-ГРАФОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА..... 68

Зінченко О. А., д-р. екон. наук, проф., Зінченко Д. С.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ..... 70

Горська С. М., Горська Д. О., здобувачі освіти

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕЗЕРВІВ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ПРИ УПРАВЛІННІ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА..... 72

Філіпішин І. В., д-р екон. наук, професор

КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ КОМУНІКАЦІЙНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ..... 73

СЕКЦІЯ 1.
ІНФОРМАЦІЙНА ПЛАТФОРМА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, МАРКЕТИНГ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ

Шкіцька І. Ю, д-р філол. наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ КЕРУВАННЯ ПІДГОТОВКОЮ ВИПУСКНИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ
ВИШІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА
СПРАВА» В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Виконання випускних кваліфікаційних робіт є важливою складовою в підготовці майбутнього спеціаліста. Такий вид діяльності дає змогу поглибити фахові знання студентів, удосконалити їхні навички аналізу, добору та систематизації інформації, продукування текстів, зокрема професійного спрямування, відповідно до вимог наукового стилю, підвищити грамотність тощо. Проте у стінах українських вишів доволі часто виникають проблемні ситуації, пов'язані з написанням і захистом випускних кваліфікаційних робіт, і пересічний студент-випускник нерідко виражає негативне ставлення до самого процесу продукування наукових текстів. З огляду на це дослідження, присвячені виявленню труднощів у написанні випускних робіт та пошукам шляхів їх подолання, є актуальними і зумовленими потребами сучасної української вищої освіти.

Метою нашої розвідки є виокремлення важливих етапів у підготовці випускної роботи, окреслення проблем, які виникають на кожному з етапів, та формулювання способів і методів їх вирішення.

У написанні випускної роботи виокремлюємо такі важливі складники: пошук та формулювання теми дослідження, добір наукової та науково-методичної літератури з досліджуваного питання, складання й узгодження плану дослідження, написання розділів, упорядкування списку використаних джерел, загальне редагування тексту, підготовка до захисту і захист кваліфікаційної роботи.

Серед основних проблем, що виникають у студентів вищих навчальних закладів під час написання випускних робіт, можна виокремити небажання писати роботу та постійне відкладання її виконання. Здебільшого такі проблеми зумовлені низкою чинників.

Першим з них є те, що обрана тема не цікава студенту: неактуальна, не пов'язана зі сферою його інтересів і практичної діяльності. Для того, щоб уникнути цієї ситуації, викладач повинен добирати теми, які б цікавили молодих людей, відзначалися великою практичною значущістю, мали простір для народження нових думок. Тільки за таких умов можна домогтися мотивованості студента та високих показників унікальності продукованих ним текстів. Наприклад, керуючи випускними роботами студентів четвертого курсу спеціальності «Інформаційна, архівна та бібліотечна справа», ми порушили традицію вибору студентом теми зі списків викладачів: викладач запрошував студентів до співпраці, а тему формулювали разом, ураховуючи інтереси студента, характер його професійної діяльності (якщо він працював чи проходив практику), а також її актуальність і соціальну значущість. Так, студенти Тернопільського національного економічного університету згаданої спеціальності для написання випускних робіт у 2018–2019 н. р. надавали перевагу темам, пов'язаним із:

- захистом авторських прав на твори, розміщені у мережі Інтернет;
- розкриттям впливового потенціалу Інтернет-соцмереж;
- репрезентацією поліфункціональності мережі «Інтернет»;
- реалізацією бізнес-проектів в Інтернет-просторі;
- розвитком рекламного дискурсу в Інтернеті та на телебаченні;
- новими тенденціями в доборі кадрів і веденні діловодства в міській раді та судових установах відповідно;

- оптимізацією документаційного забезпечення роботи відділів кадрів;
- рокриттям маніпулятивної спрямованості комунікативних стратегій, використовуваних у ситуаціях торгівлі;
- змінами ролі та характеру діяльності бібліотек тощо.

Студенти мають мало практики написання самостійних текстів у науковому стилі. На нашу думку, це потрібно починати ще в школі, а у вищих навчальних закладах необхідно на 1–2 курсі запровадити обов'язкове вивчення навчальної дисципліни «Основи академічної доброчесності».

Другою проблемою, яка виникає, є відкладання – затягування роботи над дослідженням. Загалом відкладання – це проблема не тільки молодих людей і не тільки українців. Інформаційна насиченість, збільшення навантажень у навчанні та трудовій діяльності, а також ускладнення та диференціація виробничих завдань призводять до масових порушень термінів їх виконання. До того ж особливістю людської психіки зумовлене відкладання виконання завдань, які видаються особі важкими, незнайомими чи неприємними. Будь-яка творча діяльність є складною і потребує великих енергетичних і часових затрат. Як допомогти студенту? Передусім важливо регулярно нагадувати про необхідність виконання роботи й дати чіткі вказівки та рекомендації щодо її оформлення та написання. Дехто зі студентів визнає, що оформлення титульної сторінки, а також написання «орієнтовного вступу» за визначеною структурою чи шаблоном істотно допомагає розпочати роботу.

У кожному навчальному закладі й на кожній випусковій кафедрі є навчально-методична література, у якій сконцентровано всю необхідну інформацію для написання курсових, дипломних і магістерських робіт, наприклад [1]. Але чи читають уважно сучасні студенти посібники обсягом 60 і більше сторінок? На нашу думку, дуже ефективним засобом активізації творчої діяльності студентів є створення спрощеної версії вимог до написання й оформлення таких робіт. Указівки обсягом 6–10 сторінок будуть набагато дієвішими, ніж посібники з деталізованою інформацією та інформаційно нещільним наповненням.

У стислих вимогах доречно виділяти значущу інформацію кольором: обсяг роботи, її структурні елементи, необхідний показник унікальності тексту, змістові складники вступу (актуальність теми, мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, методи дослідження, наукова новизна (для магістерських робіт), практична значущість результатів, інформація про апробацію результатів роботи (місце і час) та власні публікації), перелік супровідної документації, поради щодо написання роботи.

Підготовлені нами стислі вимоги містять такі структурні елементи:

1. Структура кваліфікаційної роботи.
2. Основні етапи роботи: поради.
3. Вимоги до викладу мовного матеріалу.
4. Правила оформлення кваліфікаційної роботи.
5. Додатки (зразок титульного аркуша, зразок анотації, зразок резюме, декларація доброчесності, типові мовні звороти (див. [3, с. 255–264]).

Розглянемо приклад порад студентам щодо написання роботи:

Здійснюючи добір літератури, копіюйте чужий матеріал одразу з посиланням та лапками, які будуть слугувати «сигналом» про те, що чужий матеріал скопійовано без змін (потім ви повинні осмислити та модифікувати його).

Одночасно з робочим файлом для основної частини роботи створіть файл для формування списку використаної літератури, у якому зазначайте всі бібліографічні дані. Цитуючи джерело, яке існує як в друкованій, так і в електронній формі, посилайтеся на друкований варіант. До кожної цитати (дослівної чи перефразованої) подавайте номер сторінки.

Надавайте перевагу літературі, що вийшла протягом останніх п'яти років, а також використовуйте іншомовні джерела інформації.

Не менш важливим є подання студентам, крім стислих вимог і посібників щодо написання й оформлення наукових робіт, зразкової роботи, у якій дотримано всі вимоги,

особливо щодо оформлення, упорядкування списку використаної літератури, стилю викладу інформації тощо.

Сучасні засоби комунікації дають змогу викладачу тримати тісний зв'язок зі студентами й легше контролювати їхню роботу. Якщо викладач працює з групою студентів, доречно надсилати листи з вимогами, зразками, порадами колективному адресату. Оскільки електронна пошта є не дуже популярним засобом опосередкованої комунікації серед студентської молоді, викладачу доречно використовувати мобільні додатки, наприклад, «Вайбер» або «Телеграм», для інформування студентів про надсилання електронної кореспонденції та для координування дій студентів.

У сучасних текстових редакторах є можливість здійснювати редагування документа, вносячи правки, які видно його автору. Такий спосіб редагування дуже корисний для студентів, оскільки вони матимуть змогу бачити свої помилки та розуміти суть правок. Якщо викладач обмежений у часі, потрібно використовувати традиційний спосіб виправлень: після технічних правок на комп'ютері вносити правки в роздруковану версію надіслану студентом роботи.

Спираючись на власний досвід, зауважимо, що викладачу-науковому керівнику декількох студентів варто створити групу в мобільному додатку, наприклад, «Вайбер» або «Телеграм», – для активізації студентів щодо написання їхніх випускних робіт. Цінними також є текстові повідомлення викладача про типові логічні, технічні та мовні помилки в текстах робіт, а також акцентування уваги студентів на недоліках у формуванні висновків, виокремленні ключових слів та впорядкуванні списку використаних джерел (див. про це більше в [2, с. 56–59]).

Зауважимо, що під час такого опосередкованого спілкування ефективною є також незначна неформалізація стосунків зі студентами: уживання пестливих форм імен, розміщення тематичних зображень («бджілка», «совенятко», «кубок» і под.) та «смайлів». Це позитивно впливає на характер інтеракції «викладач–студент» і позитивно позначається на творчій діяльності студентів.

Організацію та проведення попередніх захистів на кафедрі вважаємо дієвим заходом для зменшення кількості «порушників остаточного терміну подання робіт» і попередження репрезентації неякісних і ненаукових досліджень.

Таким чином, запорукою успішного написання випускної роботи студентом вищого навчального закладу є: а) актуальна й цікава тема, яка передбачає вияв творчості та є практично спрямованою; б) розробка викладачем стислих і чітких вимог до написання й оформлення робіт; в) надсилання студентам зразкової роботи як взірця оформлення та наукового викладу інформації; г) формулювання порад, які допоможуть студентам уникнути типових змістових, логічних, мовних і технічних помилок; д) регулярний контроль за станом написання роботи шляхом частково неформалізованого спілкування у соцмережах і мобільних додатках. Дотримання цих вимог сприятиме досягненню мети – домогтись вчасного подання студентом до захисту самостійно написаної, виконаної на належному науковому рівні якісної випускної роботи.

Список використаних джерел:

1. Загальні рекомендації з підготовки, оформлення, захисту й оцінювання випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти першого бакалаврського і другого магістерського рівнів / за ред. доц. М. І. Шинкарика. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 60 с.

2. Шкіцька І. Ю. Основи академічної доброчесності: практикум: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 64 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/31709>.

3. Шкіцька І. Ю. Сучасна мовна комунікація в публічному управлінні: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 312 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29700>.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОДСТВА В ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Найважливішою частиною діяльності всіх органів виконавчої влади, зокрема і державних органів фіскальної служби, є робота з документами, оскільки будь-яке прийняте рішення має оформлятися документально.

Створення Єдиної державної системи діловодства обумовлене нагальними потребами вдосконалення управлінської праці, оскільки документування організаційної діяльності апарату управління є однією з істотних форм його роботи.

Правильна організація роботи з документами передбачає насамперед формування документів за групами призначення і принципами підготовки та оформлення. За всієї необхідності та важливості знання того, як складати і оформляти документи, не менш значущим є вміння організувати роботу з ними на всіх етапах проходження документів від моменту створення до реалізації управлінської або іншої дії (рис. 1).

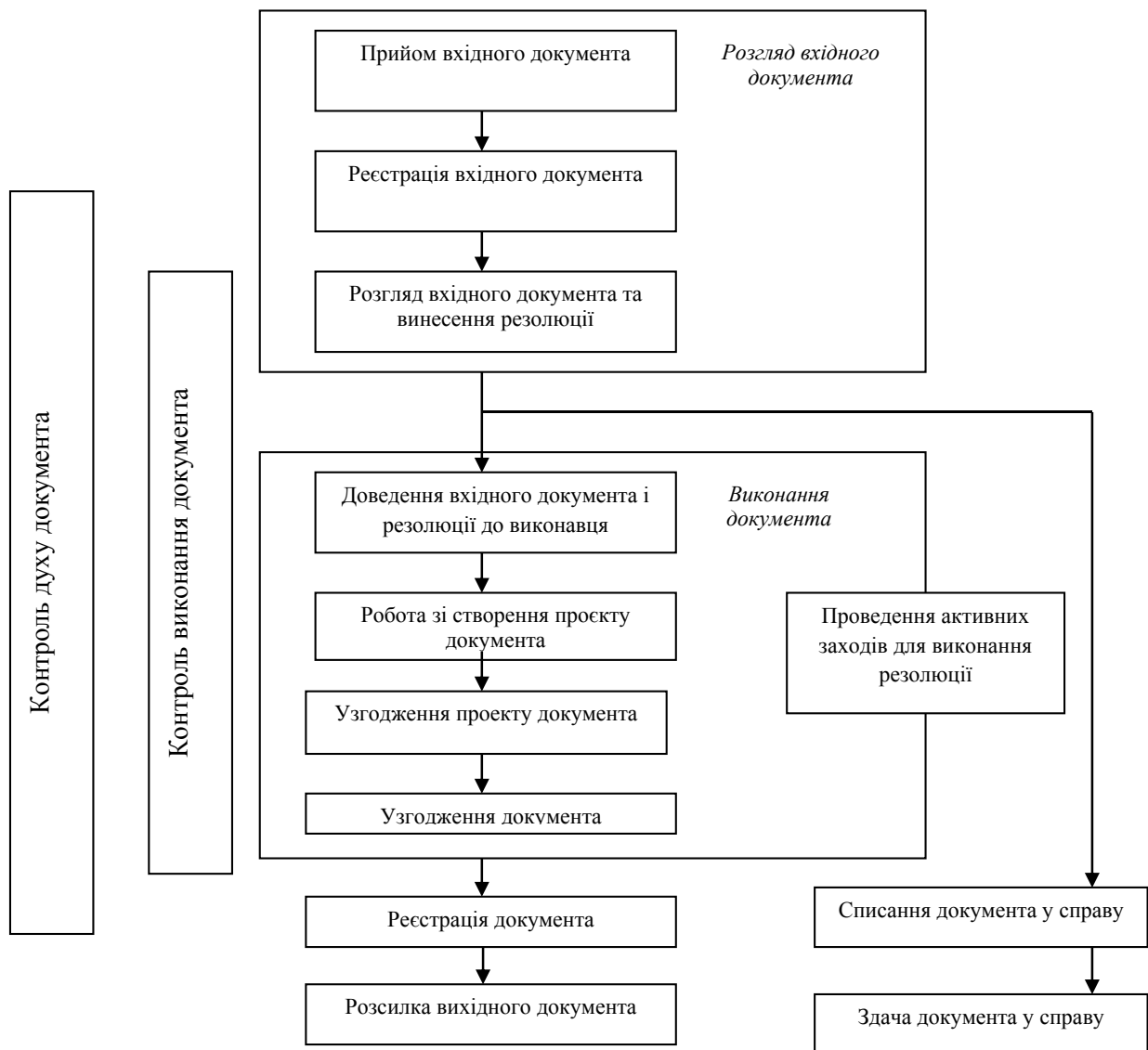

Рисунок 1 – Виробничий цикл документообігу в Державному органі Фіскальної Служби

Прийом і облік документів, що надійшли в ДФС, здійснюється Головним фахівцем спеціального відділу, який відповідальний за діловодство у виконавчому органі влади або є діловодом у ДФС.

Документи, що надходять до органу виконавчої влади, проходять у відділі, відповідальному за діловодство, первинну обробку, реєстрацію, попередній розгляд, передачу керівництву на розгляд, передаються виконавцям, і після виконання поміщаються у справи.

Первинна обробка документів, що надійшли, передбачає перевірку правильності доставки документів та наявності документів і додатків до них, а також розподіл документів на не реєстровані і ті, що не підлягають реєстрації. Керівники підрозділів організують виконання документів, що до них надійшли.

Документ, що надійшов ззовні, спочатку повинен бути зареєстрований. Це означає, що йому присвоюється унікальний реєстраційний номер, який заноситься в журнал або картотеку разом з інформацією про документ.

Після цього документ починає рух по органу влади.

Реєстрація документів, що надійшли, здійснюється в день надходження, створюваних – у день підписання / затвердження або на наступний робочий день.

Розгляд керівниками підрозділів документів проводиться в день їх надходження до підрозділу. Звернення громадян реєструються і формуються у справи окремо від інших документів органу виконавчої влади відповідно до регламенту по роботі зі зверненнями громадян, що затверджується керівником органу виконавчої влади.

Зареєстровані документи передаються відділом на розгляд керівнику органу виконавчої влади або за рішенням керівника органу виконавчої влади іншим посадовим особам органу виконавчої влади. Документи з вказівками про виконання передаються відділом виконавцям.

Оригінал документа направляється до структурного підрозділу органу виконавчої влади, який відповідальний за виконання документа. При наявності кількох виконавців оригінал документа передається до структурного підрозділу, що є відповідальним виконавцем, інші підрозділи отримують копію документа.

Документи після їх підписання керівником (заступником керівника) органу виконавчої влади передаються у відповідальний за діловодство відділ (далі – відділ) або діловоду для реєстрації та відправки.

Діловод або відділ здійснює перевірку правильності оформлення документа, комплектності документа і відповідності кількості примірників документа списку розсилки. Неправильно оформлені документи повертаються виконавцю.

Документи підлягають відправці в день їх реєстрації або на наступний робочий день.

В органі виконавчої влади відділом ведеться облік вступників, створюються і відправляються документи. Дані про кількість документів узагальнюються, оформлюються у зведені номенклатури за відділами, аналізуються службою діловодства або відділом і представляються керівнику органу виконавчої влади в установленому ним порядку. Після визначення строку зберігання документів є три подальші дії: передача в архів, подальше використання або знищення документа за необхідністю.

Отже, будь-який документ незалежно від його структури або змісту проходить кілька стадій, які загалом називаються «життєвим циклом документа» в загальній організації діловодства організації, і в Державних органах Фіскальної Служби також.

Список використаних джерел:

1. Адаменкова С. І. Оподаткування: теорія і практика: навч.-метод. посібник. Мінськ: Елайд, 2012. 336 с.
2. Крисоватий А. І. Податковий менеджмент: навчальний посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2009. 304 с.
3. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. Державна фіскальна служба України. URL: <http://http://sfs.gov.ua/>.

СЕКЦІЯ 2. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНІ СИСТЕМИ

*Айгістова А. А., здобувач освіти
Київський університет культури і мистецтв,
м. Київ*

ГАРМОНІЯ ЯК ПІДҐРУНТЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

Як відомо, традиції забезпечують комфортне існування людини, гарантують поступальну трансформацію і передачу цінностей, набутих культурним середовищем, від покоління до покоління. Однак в умовах сучасного інформаційного суспільства та бурхливого розвитку комп'ютерно-технологічних практик вони дедалі частіше втрачають свій первісний зміст та потерпають від почасти нав'язливого впливу новацій. За таких умов інколи надто важко відшукати розумний баланс між традиціями і новаціями, однак саме він є запорукою гармонійного розвитку як всього людства, так і кожної культури. Дійсно, якби люди зберігали безсумнівну вірність традиціям, то вони б і донині жили у печерах, але якби вони порвали з ними, то їм довелося б повернутися у печери [6, с. 5].

Взаємодія традицій та новацій, з одного боку, визначаються соціокультурними контекстами, а з іншого – саме новації і трансформації формують культуру. При цьому, як зазначає Дж. Александер, кожен соціальний акт, співвіднесений з більш загальною культурною моделлю, тому соціальну дію не можна розглядати механічно, оскільки вона має культурну референцію [1, с. 19]. Тому завдання культурсоціології, на думку автора, – «...вивести підсвідомі культурні структури, які регулюють суспільство, на світ розуму... Якщо ми хочемо подолати банальність фізичного існування, нам потрібні міфи» [2, с. 43]. Суголосними є думки й інших дослідників, зокрема В. Плахова, який наголошує на здатності традицій виступати природними соціальними нормами, позаяк сам процес їхнього виникнення має природно-історичний характер [5, с. 56–58]. Це він пояснює їх інерціальністю, самодостатністю, нагальністю змісту, імперативністю, заснованою на авторитеті, що, своєю чергою, дає їм змогу як соціальним нормам набувати м'яких, поблажливих форм [5, с. 67]. Тому, не зрозумівши загальних і специфічних функцій традицій, не можна зрозуміти процеси соціогенезу, соціологізації людини, природу і сутність новаторства, а також характер інновацій, які відбуваються в культурі [5, с. 3]. Е. Шилз констатує, що люди зазвичай незадоволені своїми традиціями, але без них вони не можуть вижити [7, р. 332].

Відомий соціолог Е. Гіденс у своїх працях обґрунтував дуальність та синергетичну взаємозалежність новацій і традицій, наголосивши на важливості останніх у збереженні онтологічної довіри, формуванні ідентичності, трансляції культурної спадщини, збереженні культур і под. «Ритуали, церемоніали і повторюваність мають важливу соціальну роль – це добре розуміють більшість організацій, зокрема і уряди» [4], – констатує дослідник.

З іншого боку, як стверджує В. Геодакян, для традицій інновації – це як «посох для сліпого», за допомогою якого безпечно пересуватися, бо вони надають традиційному ядру культури відомості про зміни і небезпеку у зовнішньому середовищі, а «широкий клас бінарних зв'язаних диференціацій – це хребет прогресивної дивергентної еволюції». І якщо традиційну підсистему культури можна образно розглядати як рух сліпого, то інновації – це поводитир для традицій в неосвоєному культурою світі, а норма реакції – довжина посоху: чим він довший, тим безпечніше «сліпому», але тим важче йому ним користуватися [3, с. 118–120].

Фактично, традиції породжують інновації для самих же традицій, що В. Геодакян пояснює так: по-перше, інновації роблять традиції помітними і привертають до них особливу

увагу; по-друге, це і є головним, інновації запускаються традиціями для так званої «розвідки боєм». За допомогою інновацій традиції здійснюють «перевірку неосвоєної території», оскільки інновації більш чутливі (сприйнятливі) до зовнішнього середовища. В адаптогенезі культури інноваційна підсистема завжди більш оперативна і сприйнятлива і бере на себе часто непередбачувану і небезпечну зустріч із зовнішнім середовищем [3].

Відтак, яким би суперечливим не був зв'язок між традиціями і новаціями, саме життєстійкість традицій зберігає культурну і ментальну ідентичність, пом'якшують вплив прогресивних технологій та оберігає культуру від руйнівних наслідків модернізаційних процесів. Саме в інноваційно-інформаційних суспільствах роль традицій більш важлива, ніж у традиційних, позаяк в останніх традиції виконують роль своєрідного регулятора і стабілізатора суспільних процесів, виступаючи, з одного боку, як ресурсна база, яка забезпечує постійне продукування адаптивних механізмів, а з іншого – знижує надмірну динаміку новацій.

Отже, найбільша гармонія між традиціями та інноваціями спостерігається в суспільствах, в яких модернізаційні процеси мають характер поступальних органічних змін, що забезпечує культуру від кризових явищ.

Недарма традиційні філософсько-релігійні вчення ґрунтуються на розуміння світу крізь призму гармонійного поєднання безлічі елементів, а також пошуку цілісності у будь-чому, що може бути проявом хаосу. Основне завдання сучасних новацій – це органічно вписатися в традиційну соціокультурну цілісність, стати її частиною, розчинитися тощо.

Тому тема гармонійного поєднання традицій і новацій дедалі частіше стає предметом наукового інтересу культурологів і соціологів, проектуючись у площину дослідження гармонії як такої. І це не дивно, адже в умовах сучасної поляризації, яка, незважаючи на глобальні тенденції до універсалізації, стандартизації, уніфікації, охопила майже всі аспекти буття людей – політику, релігію, економіку тощо – безконфліктне співіснування в умовах збереження різнобарв'я культур, розумний баланс інтересів, зокрема Заходу і Сходу, християнства і мусульманства, а також гармонійне поєднання традицій і новацій – все це проблеми, які можуть бути охоплені спільним предметом наукового дискурсу – гармонією.

Список використаних джерел:

1. Александер Дж. С. Аналитические дебаты: Понимание относительной автономии культуры. *Социологическое обозрение*. 2007. Т. 6. № 1. С. 17–37.
2. Александер Дж. Смыслы социальной жизни: культуросоциология. М.: Практикс, 2013. 630 с.
3. Геодакян В. А. Эволюция асимметрии, сексуальности и культуры (Что такое культура с точки зрения теоретической биологии?). *Труды Междунар. симпозиума «Взаимодействие человека и культуры: теоретико-информационный подход. Информационное мировоззрение и эстетика»*. Таганрог, 1998. С. 116–143.
4. Гидденс Э. Ускользающий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь. М.: Весь мир, 2004.
5. Плахов В. Традиции и общество: опыт философско-социологического исследования. М.: Мысль, 1982. 220 с.
6. Шацкий Е. Утопия и традиция. М.: Прогресс, 1990. 456 с.
7. Shils E. Tradition. Chicago: University of Chicago Press, 1981. 342 p.

*Біловус Л. І., канд. філол. наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль*

МЕДІЙНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США ПІСЛЯ ІІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Після закінчення Другої світової війни у періодиці української діаспори часто звучить меседж щодо застою у діяльності наших об'єднань, про відсутність будь-якого їх позитивного внеску в життя американських українців. Не заперечуємо того факту, що практично у кожному номері будь-якого україномовного періодичного видання у рубриці «З життя громад і організацій» малими замітками публікувалась інформація про новини у роботі громадських об'єднань, однак вона настільки відзначалася схематизмом, голим перераховуванням фактів, імен, цифр та ще й невеликим розміром, що стала сприйматися як невід'ємна, однак нецікава, частина газетної шпальти. Однак з 1947 р. все частіше порушується питання необхідності спрямування усіх громадських зусиль для оборони й допомоги поневоленій Україні та порятунку українських емігрантів у Західній Європі. Щодо першого питання, то у середині ХХ ст. воно набуло особливого значення, зважаючи на розпачливе становище післявоєнної радянської України і позицію США стосовно ставлення до комунізму і матеріальної допомоги тим народам, які борються проти нього. Тут надзвичайної актуальності набуває діяльність УККА у напрямі звернень до міжнародних організацій, до американського уряду, щоб таку допомогу отримала й Україна, незважаючи на опір Москви [3]. З іншого боку, обов'язком усіх громадських організацій та їх представників є постійне порушення на міжнародних конференціях питання щодо становища і визвольних змагань України. Оскільки українці під СРСР самі не можуть такого зробити і сказати, то це стає зобов'язанням нашої діаспори [2]. Що стосується другого питання, то ним здебільшого займався ЗУАДК за підтримки УККА в плані міжнародної підтримки. Однак беззаперечним фактом, за матеріалами періодичних видань, залишався катастрофічний брак коштів як на допомогу скитальцям, так і на їх переселення до США. Щодо цього дописувачі одностайні в тому, що тут вагома роль належить саме американським українцям, адже є надія, що з прибуттям у США кількадесяти тисяч скитальців з Європи тут українське життя збагатиться і посилиться. У наступні кілька років актуальним питанням в опублікованих матеріалах було розселення новоприбулих і допомога їм в адаптації до американських правил життя. Одночасно не залишається поза увагою і розбудова нового громадського, культурного і мистецького життя в різних сферах, економічні справи, що занедбувалися роками, бо без цього збільшення ваги української громади у США буде неможливим. Зазвичай такі публікації завершуються висновком щодо необхідності єдності в усвідомленні та діяльності всіх і кожного члена нашої діаспори в Штатах у напрямі допомоги Україні та українцям у світі [1].

Список використаних джерел:

1. Думки під Великдень. *Свобода*. 1947. Ч. 85. С. 2. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6462.
2. Не тільки словом, але й ділом! *Свобода*. 1947. Ч. 100. С. 3. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6462.
3. Один фронт плянкової праці. *Свобода*. 1947. Ч. 261. С. 2. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6462.

ПРОВЕДЕННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ

Актуальність роботи. Сьогодні необхідною умовою розвитку українського суспільства є інтеграція освітньої діяльності у світовий простір. Це пов'язано з низкою факторів: розуміння наявності вищої освіти як необхідного атрибуту розвитку сучасної людини; збільшення рівня престижності диплому, отриманого в зарубіжному закладі вищої освіти (ЗВО) порівняно з українським освітнім закладом; постійний відтік українських випускників за кордон.

Через це виникає нагальна потреба у популяризації української освіти, формуванні ефективного, сильного, конкурентоспроможного іміджу закладів вищої освіти у свідомості представників цільової аудиторії, невід'ємною складовою якого буде використання зарубіжного досвіду. Серед сучасних засобів та інструментів формування позитивного іміджу першочергову роль необхідно виділити використанню соціальних мереж. Саме соціальні мережі є тим інноваційним інструментом, який у період переходу до інформаційного суспільства надає можливість встановлювати комунікаційні зв'язки та працювати зі свідомістю аудиторії.

Питаннями формування позитивного іміджу закладу вищої освіти шляхом використання технологій соціальних мереж займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Проте не до кінця дослідженим є взаємозв'язок ефективності використання соціальних мереж при формуванні позитивного іміджу закладів вищої освіти з їх змістовним наповненням, що і визначило мету нашого дослідження.

Мета дослідження – визначити особливості використання соціальних мереж топових зарубіжних закладів вищої освіти шляхом проведення контент-аналізу.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі являють собою інструмент, який з огляду на свою поширеність та популярність може впливати на свідомість великої кількості населення.

Отже, під соціальними мережами будемо розуміти платформу, онлайн-сервіс або веб-сайт, які призначені для побудови, відображення й організації соціальних взаємовідносин [1].

Ефективність використання соціальних мереж закладів вищої освіти визначається насамперед їхнім змістовним наповненням. Для визначення характеру інформаційного наповнення соціальних мереж скористаємося методом контент-аналізу.

Під контент-аналізом будемо розуміти кількісно-якісний аналіз текстової інформації та текстових масивів з метою подальшої змістовної інтерпретації отриманих кількісно-якісних закономірностей [2].

Для визначення топових зарубіжних закладів вищої освіти в рамках цього дослідження було розглянуто чотири світових системи рейтингування: академічний рейтинг світових університетів (Academic Ranking of World Universities), або «Шанхайський рейтинг»; рейтинг світових університетів «QS World University Rankings»; рейтинг світових університетів «Times Higher Education» з використанням бази даних цитування «Thomson Reuters»; Лейденський рейтинг (Leiden Ranking) Центру дослідження науки і технології, Голандія [3–6]. Найбільш авторитетними та популярними закладами вищої освіти за версією представлених рейтингів є: Гарвардський університет, США, Оксфордський університет, Велика Британія, Пекінський університет, Китай.

Найбільш популярними та актуальними соціальними мережами Гарвардського, Оксфордського, а також Пекінського університетів є Facebook, Twitter, Instagram.

Далі в рамках дослідження були визначені основні статистичні показники дій користувачів соціальних мереж Facebook, Twitter та Instagram топових зарубіжних ЗВО за

квітень та травень 2019 року: кількість користувачів, кількість записів, розподіл видів інформації (текст, фото, відео), а також реакції – лайки, коментарі, перепости [7–15].

Визначено, що особливістю використання представлених соціальних мереж є те, що саме Facebook є найбільш популярним за кількістю користувачів, а Instagram – найбільш популярним за діями користувачів (лайків, коментарів, перепостів).

Також спільною особливістю використання всіх мереж є те, що контент дублюється, а у Twitter дубльовану інформацію можна зустріти навіть 3 або 4 рази за кілька днів.

Аналіз контенту соціальних мереж Гарвардського університету показав, що публікації з відеосупроводом набирають більшої популярності серед користувачів.

Відстежується певна закономірність публікації постів у Facebook Оксфордського університету: загалом кожного дня викладається один запис в один і той же період – друга половина травня о 10:00, а перша половина травня та квітень – о 17:00 (за винятком публікацій кількох постів о 09:00 або 21:00).

У соціальних мережах Пекінського університету (Facebook, Twitter) найчастіше зберігається тенденція публікації двох записів на день. Також особливістю записів є те, що коментарі, а також перепости публікацій практично відсутні. Та незначна кількість наявних коментарів характеризується позитивним забарвленням: виражається повага, любов до університету та зацікавленість до висвітлених подій.

Для визначення найбільш популярної соціальної мережі закладів вищої освіти було проведено розрахунок середнього коефіцієнта залучення користувачів (Average Engagement Rate) [16].

Після проведення розрахунків було визначено, що найбільшою популярністю серед підписників користується саме соціальна мережа Instagram, AER якої за всіма університетами склав 5,3 %. Проте необхідно враховувати специфіку самої соціальної мережі. Контент Instagram несе в собі більш розважальний характер, тому найраціональніше цю соціальну мережу використовувати саме для наглядної демонстрації студентського життя: публікації фото та відео-контенту.

Якщо казати про висвітлення інформації щодо наукової та освітньої діяльності, то серед двох останніх соціальних мереж більшою популярністю користується Facebook, який має переважну кількість користувачів та AER якого за всіма університетами склав 0,03 % (порівняно з AER соціальної мережі Twitter, який дорівнює 0,027 %).

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити **висновок**, що ефективність використання соціальних мереж закладів вищої освіти визначається насамперед їхнім змістовним наповненням, характер якого визначається за допомогою проведення контент-аналізу.

У межах цього дослідження були визначені основні статистичні показники дій користувачів соціальних мереж Facebook, Twitter та Instagram – одних із найбільш авторитетних та популярних закладів вищої освіти за версією світових систем рейтингування: Гарвардського, Оксфордського, а також Пекінського університетів.

Треба зауважити, що Facebook є найбільш популярною соціальною мережею за кількістю користувачів, проте найбільший показник середнього коефіцієнта залучення користувачів належить соціальній мережі Instagram, яка є найбільш популярною за діями користувачів (лайків, коментарів, перепостів). Особливістю використання Twitter в усіх зарубіжних закладах вищої освіти є постійне дублювання інформації (3 або 4 рази) в період два-три дні.

Список використаних джерел:

1. Горбатюк Т. В. Розвиток Інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі. *Науковий вісник НУБіП України*. 2017. № 274. С. 44–51.
2. Чирун Л. В., Висоцька В. А. Застосування контент-аналізу текстової інформації в системах електронної комерції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі*. 2010. № 689. С. 332–347.
3. Academic Ranking of World Universities. URL: <http://www.shanghairanking.com/>.

4. Top universities. URL: <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>.
5. THE: World University Rankings. URL: timeshighereducation.com/.
6. CWTS: Leiden Ranking. URL: <http://leidenranking.com/>.
7. Facebook. Harvard University. URL: <https://www.facebook.com/Harvard/>.
8. Twitter. Harvard University. URL: <https://twitter.com/harvard>.
9. Instagram. Harvard University. URL: <https://www.instagram.com/harvard/>.
10. Facebook. University of Oxford. URL: <https://www.facebook.com/the.university.of.oxford>.
11. Twitter. Oxford University. URL: <https://twitter.com/unioxford>.
12. Instagram. University of Oxford. URL: https://www.instagram.com/oxford_uni/.
13. Facebook. Peking University. URL: <https://www.facebook.com/PKU1898/>.
14. Twitter. Peking University. URL: <https://twitter.com/PKU1898>.
15. Instagram. Peking University. URL: <https://www.instagram.com/pku1898/>.
16. Что такое коэффициент вовлеченности и как его вычислить. URL: <https://geniusmarketing.me/lab/koefficient-vovlechnosti/>.

*Гомотюк О. Є., д-р іст. наук, проф.
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль*

ІНФОРМАЦІЙНІ АНАЛІТИКИ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВЦІ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ СУСІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Для української системи освіти маємо поєднання як новітніх трендів глобалізованого світу (поведінкової та технологічної революцій), так і невирішених завдань українського державотворення в умовах російсько-української війни, труднощів реформаційного шляху, кризи ідентичності, деформації української ментальності тощо. В епоху названих революцій людині необхідно володіти не стільки професійними (hard skills), скільки універсальними компетентностями (soft skills). Виходячи із рекомендацій Європейської Комісії щодо розвитку універсальних компетентностей, категорія «універсальні компетентності» визначається як компетентності, що не залежать від фаху, а рекомендуються для розвитку усім людям. Згідно з рекомендаціями 2006 р. «універсальні компетентності» формують такий логічний ряд: «Спілкування рідною мовою», «Спілкування іноземними мовами», «Математична компетентність та основні компетентності у природничих і точних науках», «Цифрова компетентність», «Навчання вчитись», «Соціальна і громадянська компетентність», «Почуття ініціативності та взаємодії», «Культурна впевненість і самовираження». Дещо змінюються відтінки універсальної компетентності згідно з рекомендацією 2018 р. Так, «Спілкування рідною мовою» трансформовано у «Грамотність», а «Культурна впевненість і самовираження» трансформовано у «Компетентність культурної обізнаності та самовираження», позначено «Підприємницьку компетентність» [1]. Проблема набуття універсальних компетентностей актуалізована у численних дискусіях в освітньо-інформаційному просторі європейських країн та Північної Америки [2]. Поки що європейські освітні системи не готові до системного їх розвитку [3]. Р. Ф. Джеймс та М. Л. Джеймс підкреслюють, що володіючи hard skills, все ще можливо займатися пошуком роботи, проте вони більше не захищають працівників від змін економіки, досягнень у галузі технологій [4]. В Україні відповідно до Законів «Про вищу освіту» від 2014 року та «Про освіту» від 2017 року розпочато процеси запровадження компетентнісного підходу та розвитку інклюзивної освіти. Система зовнішнього незалежного оцінювання студентів, державна підтримки молодих вчених, мобільність професорсько-

викладацького складу та студентської молоді стали позитивними ознаками освітньо-наукового простору. Водночас доводиться констатувати, що в Україні не відбулося розширення доступу громадян до освіти, здатної сформувати якісні професійні та універсальні компетентності. Безперечно, комплексне вирішення проблем, критичне мислення, креативність, вміння управляти людьми, емоційний інтелект, вміння аналізувати інформацію та приймати рішення, комунікаційні навички, гнучкість до змін, вміння працювати в команді є серед пріоритетів освітньо-наукового простору України. У контексті розвитку інформаційної економіки перед сім'єю, закладами освіти різних рівнів тощо постають завдання з організації такого навчання, яке б базувалося на оптимальному поєднанні універсальних та професійних компетентностей. Однозначно, це вплине на зміни світогляду особистості, що проектуватиметься на виробничу діяльність.

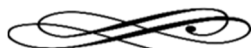
Щодо варіанту по-українськи, маємо врахувати і проблемні моменти у розумінні і змісту спеціальності, і деформації ментальності, і рівень національної свідомості молоді, і безпеку інформаційного простору, який впливає на особистість. А. Оганов та І. Хангельдієва звертають увагу на негативні наслідки зарубіжної масової культури для слаборозвинених культур, що не мають повноцінного національного статусу і не виключають їх зникнення або поглинання іншими культурами [5]. Це зауваження стосується й української культури, адже через несприятливі історичні події вона була обмежена в можливості повноцінно розвиватися, а подекуди була взагалі знищена, що призвело до неоднорідності культурного простору України. За допомогою чужорідної масової культури, що є привабливою як своєю демократичністю, так і культурними цінностями, національні культурні простори зазнають змін. Коригуються культурні цінності та установки людей [6]. Безперечно, що практично різноманітні засоби поширюють в інформаційному просторі певні культурні продукти, які містять контент із прихованим змістовним наповненням, що сприяє руйнації ментальності. Г. Почепцов виділяє дві групи об'єктів інформаційної війни. З одного боку, це комп'ютери та інформаційні системи – комп'ютерний варіант інформаційної війни. З іншого боку, це масова чи індивідуальна свідомість – психологічний варіант інформаційної війни [8].

В умовах розбудови інформаційного суспільства навчання за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (галузі «Культура і мистецтво») дає змогу у майбутньому працювати випускникам на різноманітних високооплачуваних посадах. Зауважимо, що робота у віртуальному інформаційному просторі, який є надто популярним серед молодого покоління, вимагає не лише технологічної, але й гуманітарної підготовки, відповідних соціокультурних знань, розуміння змісту архівних технологій опрацювання, зберігання, користування документами, забезпечення доступу до них. Якщо розглянути сферу працевлаштування випускників: органи державної влади та місцевого самоврядування, підприємства, організації, установи, зокрема бібліотечні та архівні установи, органи науково-технічної інформації, патентні відділи, то маємо практично усі сфери життя суспільства. Тому це накладає особливу відповідальність на випускників та на викладачів. Це мотивує до чіткого визначення компетенцій (hard skills та soft skills) майбутнього фахівця із врахуванням потреби формування загальної культури, розуміння процесів і явищ в історичному контексті; компаративного аналізу подій, знання головних напрямів еволюції європейської історії та культури; критичну оцінку фактів на підставі альтернативних поглядів на проблеми; аналіз і узагальнення матеріалу в певній системі; використання інструментів цифрового маркетингу для популяризації українськомовного та україноцентричного контенту. Вивчення спеціальних історичних (археографія, джерелознавство, дипломатика, метрологія, палеографія, сфрагістика, хронологія тощо), інформаційних (інформаційні технології, соціальна інформатика), технічних наук формує основні професійні навички майбутнього фахівця. На наш погляд, на маргінесі освітньо-наукового простору залишаються питання властивостей документів як акумуляторів пам'яті, соціальної значимості документів, їх ролі у збереженні духовних цінностей спільноти, об'єктивно-суб'єктивних характеристик документа у наукових студіях. З цього погляду освіта за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» має характеризуватися глибоким синтезом гуманітарного і природничо-наукового

знання. Розуміння за документознавцем відповідальності як за поточне комплектування, так і збереженість документа, передачу майбутнім поколінням історичних за значенням документів стає одним із ключових напрямів у підготовці фахівців. Або ж набуває пріоритетності теза, що документ є основною складовою пам'яті спільноти. Від професіоналізму, принциповості співробітників архівів, бібліотек, документознавців установ залежить повнота та об'єктивність документальної презентації функціонування у просторі та часі спільноти як живої системи.

Список використаних джерел:

1. Brussels, 2018 – 2018/0008 (NLE) Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for Lifelong Learning
2. Balcar, J. Is it better to invest in hard or soft skills? *The Economic and Labour Relations Review*. 27(4) p. 454.
3. Balcar, J., Homolová, E., Karásek, Z., et al. (2011) *Transferable Competences across Economic Sectors: Role and Importance for Employment at European Level*. Luxembourg: Publications Office of the European Union (version without appendices).
4. James, R. F., & James, M. L. (2004, December). Teaching career and technical skills in a “mini” business world. *Business Education Forum*, 59 (2), 39–41.
5. Оганов, А. А., Хангельдиева И. Г. Исторические судьбы национальных культур в эпоху глобализации. *Межкультурный и межрелигиозный диалог в целях устойчивого развития: материалы международной конференции*, (Москва, 13–16 сентября 2007 г.) / под общ. ред. В. К. Егорова. М.: РАГС, 2008. 848 с.
6. Петрик, В. Сутнісна характеристика інформаційних воєн. *Соціальна психологія*. 2009. № 4. С. 132–140.
7. Прибутько, П. С., Лук'янець І. Б. Інформаційні впливи: роль у суспільстві та сучасних воєнних конфліктах. К.: вид. А. В. Паливода, 2007. 252 с.
8. Жарков, Я., Онищук М. Інформаційно-психологічне протиборство в сучасному світі: проблемно-історичний аналіз. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2007. № 14–15. С. 101–104.
9. Почепцов, Г. Г. Теория и практика информационных войн. Ровно: ППФ «Волинські береги», 1999. 124 с.

*Ковальська Л. А., канд. іст. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця*

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧЕ ГРУПУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ТА ІНШИХ ВИДІВ ДОКУМЕНТІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Процес класифікації управлінської документації ускладнюється широкими зв'язками таких документних комплексів. Управлінською називають систему документації, яка забезпечує реалізацію управлінської функції окремої установи. А цілями класифікації подібних документів є: для документознавців – удосконалення оперативності у діяльності й комунікації апарату управління, для архівознавців – систематизація документних масивів під час підготовки для зберігання, пошукової діяльності й видачі за запитом користувачів, для джерелознавців – аналіз інформаційної цінності, виявлення ієрархічних зв'язків у структурі владних повноважень.

Завдяки стійкості комплексів управлінських документів їх варто роздільнювати за виразними атрибутами. Найбільш обґрунтованою і комфортною є класифікація систем документації С. Кулешова, яка розподіляє документи на базові, інфраструктурі та дисциплінарні [2]. Українська дослідниця Г. Швецова-Водка пропонує кілька класифікаційних схем: «за семантичними ознаками, які характерні для галузей знання, тематики; за типологією, яка здійснюється за знаковою системою передачі інформації, матеріалом та конструкцією носія інформації, характеристиками інформаційної складової документації тощо» [4]. За іншими принципами здійснено спробу класифікувати документні джерела у роботі Г. Січкаренко, яка ґрунтується на західних моделях класифікації документів інформації і виокремлює три основні типи: основний, вторинний, третинний.

Архівознавча методологічна парадигма дозволяє зробити класифікаційну модель документів, яка на думку В. Бездрабко, має ґрунтуватися на визначених моделях: «Генеральна схема» тематично ієрархізована та відповідає базовим сферам діяльності суспільства – політичній, економічній, культурній. Під «класифікацією документа інформації» розуміємо систему розподілу предметів (понять) за блоками, зведеними з урахування закономірних та історичних, логічних або сутнісних (внутрішньо необхідних і загальних) зв'язків між ними, їхніх найсуттєвіших ознак, яка дозволяє проводити пошук інформації» [1]. Об'єктом документознавчого аналізу є «всі види, жанри і форми документів», наголошує А. Сокова. Проте, виходячи з тези авторки, що головною функцією документознавства є теоретико-методологічне забезпечення, можемо говорити, що насамперед об'єктом уваги є функціонуюча документація.

Класифікуючи документні джерела Другої світової війни, необхідно виходити з того, що вони є органічним складником джерельної бази історії України. Але не дивлячись на набутий досвід, універсальної схеми класифікації не існує, і кожен науковець повинен провести власну класифікацію і згрупувати документні джерела залежно від сформульованої теми й означених завдань дослідження. Нині історики, враховуючи активний розвиток техніки і технічних засобів, виділяють окрему групу джерел – зображально-аудіальні (технічно-графічні, військово-картографічні, фотодокументальні, аудіовізуальні, аудіальні), що у випадку дослідження радянського партизанського руху та підпілля є вагомим джерелом за своєю візуалізованою (ілюстративною) інформативністю.

Соціальні та комунікативні можливості таких документів недооцінено в радянській історичній науці. Так, джерелознавець С. Шмідт кінофотофонодокументи не виділяє в самостійну групу, а розподіляє їх серед різних типів джерел. Дослідник В. Стрельський фонодокументи виділяє в окремий різновид джерел, а кінофотодокументи додає до образотворчих матеріалів [3]. Л. Пушкарьов в обґрунтовуванні видової класифікації писемних джерел поширює її принципи на всі документні джерела. У запропонованій ним класифікації кінофотофонодокументи виділяються в різні самостійні типи джерел, що певною мірою є виправданим. Історики О. Кузін, М. Варшавчик, М. Черноморський вважають, що кінофотофонодокументи відносяться до одного типу документних джерел. Ця думка підтримана Н. Мандральською у зв'язку з побудовою загальної класифікаційної схеми документів загалом [3]. На думку Я. Калакури, під поняттям класифікаційної схеми необхідно розуміти сукупність тих чи інших параметрів групування джерел за обраними домінуючими ознаками з метою ґрунтовного їх дослідження й отримання найповнішої та достовірнішої інформації. Тому виправданим є виокремлення зображально-графічних (статичних) та аудіовізуальних (динамічних) документів в окремий тип зображально-аудіальних документів.

Масив документних джерел Другої світової війни можна умовно класифікувати за принципом їхнього походження, способом кодування та матеріального носія, відтворення інформації на такі види у межах певних типів. Джерелознавча методологічна парадигма дає змогу запропонувати таку класифікаційну модель документних джерел: 1) писемні документні джерела (документи радянського законодавства; документація радянських політичних і громадських організацій; документи нормативного характеру надзвичайних органів влади та управління; діловодна документація радянських органів влади та управління; публіцистика та літературні

пам'ятки радянського руху Опору; джерела особового походження); 2) зображально-аудіальні документні джерела (технічно-графічна документація; військово-картографічні документи; фотодокументи; аудіовізуальні документи; аудіальні документи) [3].

Документологічна парадигма дає можливість розробити таку класифікаційну модель документних джерел, яка ґрунтується на схемах управлінської документації українських вчених Я. Калакури, С. Кулешова, В. Бездрабко, І. Матяш та інших. Управлінська документація: документні джерела нормативного характеру; громадсько-політичні документні джерела; організаційно-розпорядчі, протокольно-стенографічні документні джерела й офіційне листування; планово-облікові документні джерела; контрольно-звітні і статистичні документні джерела. Документні джерела особового походження структуровані за принципом адресної комунікації: документні джерела автокомунікативного характеру; документні джерела з фіксованою адресною комунікацією; документні джерела з нефіксованою адресною комунікацією. Аудіовізуальні документні джерела: кінодокументні джерела; фотодокументні джерела; аудіальні документні джерела.

Запропонована класифікаційна модель документних джерел Другої світової війни дає змогу ефективно здійснити аналіз тематичного комплексу документних джерел. Безумовною та найбільш достовірною групою джерел є управлінська документація, яка визначала стихійно утворену ієрархічну модель управління і різнопідпорядковану (партійну, військову, безпекову тощо) систему керівництва на початкових етапах війни, а також встановити схеми документних комунікаційних зв'язків у структурі військово-політичного керівництва держави в умовах її перебування на військовий лад.

Список використаних джерел:

1. Бездрабко В. В. Управлінське документознавство: навч. посібник для вузів. К.: Четверта хвиля, 2006. 208 с.
2. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство. К., 2003. 57 с.
3. Ковальська Л. А. Джерелознавчий дискурс історії радянського Руху Опору (1941–1945 рр.). Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 462 с.
4. Швецова-Водка Г. М. Документознавство: навч. посіб. К.: Знання, 2007. 398 с.

Литвинська С. В., канд. філол. наук, доцент

Юрченко В. О., канд. іст. наук, доцент

Національний авіаційний університет, м. Київ;

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ВЕБ-САЙТ ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ КАНАЛ І ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ У СФЕРІ АВІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Сайт є інформаційним ресурсом і оптимальним способом інформування. Веб-сайти надають доступ до інформації віддаленим користувачам і прості у використанні.

Наразі існує багато ресурсів, які містять інформацію про авіаційну сферу. Так, Міжнародна організація цивільної авіації (далі – ІКАО) досліджує проблеми міжнародної організації цивільної авіації, створення аеропортів та аеронавігаційних засобів, розробляє міжнародні стандарти для проектування й експлуатації повітряних суден, правила використання обладнання, засобів зв'язку та управління польотом; сприяє уніфікації митних,

імміграційних та санітарних правил. Уся ця інформація розміщена на офіційному веб-сайті ІКАО [1].

Державна авіаційна служба України (далі – ДАСУ) [2] також має свій офіційний веб-сайт з великим інформаційним контентом. Це важлива інформація про діяльність ДАСУ, комерційну експлуатацію літаків, особливості функціонування аеропортів. Розділи «Новини» та «Оголошення» містять оперативну інформацію для пілотів та пасажирів. Сайт працює в тестовому режимі й постійно оновлюється. Зручні переходи на веб-портали та веб-сайти органів державної влади України та міжнародних організацій. Користувачі сайту мають можливість спілкуватися з ДАСУ в розділі «Громадська взаємодія». Нормативно-правові документи та інструкції з організації польотів знаходяться у відкритому доступі. Інформація на сайті представлена двома мовами – українською та англійською.

Особливу увагу приділено питанням аеронавігації та безпеки польотів. Рубрика «Авіаційна безпека» містить інформацію про систему обов'язкових попереджень та рекомендацій щодо безпеки польотів. Матеріали з організаційних особливостей повітряного руху, навігації, зв'язку, обслуговування авіаційної інформації та метеорологічного обслуговування розміщуються в рубриці «Аеронавігація». У розділі «Транспортування небезпечних вантажів» надається інформація про отримання спеціального дозволу на перевезення небезпечних вантажів оператором. Наступна вкладка «Комерційна операція» надає інформацію про реєстрацію літака і придатність до польотів. Тема «Пасажирські перевезення» розкриває інформацію про сертифікацію оператора, ліцензування, експлуатацію повітряних ліній, інформацію про затримки рейсів. Наступний розділ «Обов'язкове авіаційне страхування» містить інформацію про обов'язкове авіаційне страхування, міжнародне повітряне право і законодавство Європейського Союзу про авіаційне страхування.

Однак питання безпеки польотів відображене не лише на веб-сайтах ІКАО та ДАСУ. Оскільки концепція безпеки тісно пов'язана з концепціями авіаційних аварій та інцидентів, викраденнями, то для підвищення безпеки необхідно знати типи та причини аварій. Інформація про аварії, інциденти та викрадення знаходиться на багатьох авіаційних веб-сайтах. Існує 25 найбільш популярних веб-сайтів: «Airliners. Net», «AirNav.com», «Aviation Safety Network», «DUATS», «Key Publishing», «OpenAirplane», «PPRuNe», «SKYbrary» тощо.

«AirNav.com» [4] є додатковим ресурсом для пілотів та авіаційних ентузіастів. Сайт публікує аеронавігаційну та аеропортову інформацію, оприлюднену Федеральною авіаційною адміністрацією (FAA), зокрема: відстань злітно-посадкової смуги, аеродромні трафіки, частоти аеропортів, операції в аеропортах, навігаційні координати та місцеположення, засоби радіозв'язку тощо. Така ж інформація публікується в довіднику аеропорту / об'єкта (A/FD), що оновлюється кожні 56 днів.

«Airliners. Net» [3] – веб-сайт про авіацію, що вміщує велику фотогалерею, форуми, статті про історію авіації. Вважається найбільшим веб-сайтом авіації (щоденна відвідуваність – 3 мільйони переглядів від 200 000 осіб). Фотогалерея веб-сайту досягла понад два мільйони зображень у 2019 році. Фотографії – це різноманітна довідкова інформація про літаки, авіакомпанії, зйомки місць розташування тощо. Форуми цього веб-сайту розділені на розділи цивільних і військових літаків, а також технічні теми. На сайті зареєстровано понад 160 000 осіб, а кількість повідомлень на форумі про цивільну авіацію перевищила 5 мільйонів.

Хоч веб-сайти «AirNav.com» та «Airliners. Net» дуже популярні, але найбільша частина інформації про авіаційні інциденти розміщена на веб-сайті «Aviation Safety Network» (далі – ASN). Цей веб-сайт відстежує авіаційні аварії, інциденти та викрадення [5]. База даних містить подробиці понад 11 000 звітів і оновлюється щотижня. ASN включає авіаційну базу даних з авіаційними дослідженнями, новинами, фотографіями та статистикою. Наразі понад 10 000 людей у 170 країнах світу користуються цією послугою. Місія ASN полягає у наданні точної та актуальної інформації про аварію та питання безпеки. На додаток до великої бази даних інцидентів і статистики є велика частина фотографій аварії.

Структура ASN складається з таких розділів: «Головна», «Авіаційна безпека», «База даних», «Дослідження», «Новини», «Фотографії», «Статистика», «Електронна пошта». У

розділі «Авіаційна безпека» є інформація щодо безпеки польотів. Вона вміщує «Звіти про безпеку промисловості (ІКАО, ІАТА, Аеробус, Боїнг)», «Інформацію про безпеку пасажирів», «Найбезпечніше місце в разі аварій», «Місцеположення в екстрених виїздах», «Захист безпеки», «Міжнародні ініціативи з оцінки безпеки».

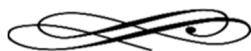
База даних безпеки ASN містить опис більше 15 800 авіалайнерів, літаків категорій військового транспорту та корпоративних реактивних літаків з 1921 року. Дошки розслідувань аварій розміщені в розділі «Розслідування». Щоденні новини про авіаційні рейси публікуються в розділі «Новини». Розділ «Фотографії» містить фотографії літаків, зроблених до аварії; фотографії, зроблені після фактичної аварії та інші фотографії (ARFF, аварійні виходи, плакати безпеки). Узагальнена статистика також публікується.

Співробітники ASN відповідають на питання про список пасажирів літака, який зазнав аварії, надають інформацію про безпеку конкретної авіакомпанії або типу повітряного судна, інформацію про конкретну аварію.

Отже, результати дослідження інформаційного контенту веб-сайтів підтверджують актуальність проблеми авіаційної безпеки на міжнародному рівні. Єдиною метою розслідування аварії або інциденту є запобігання нещасним випадкам та подіям. З'ясовано, що документальні матеріали веб-сайтів «Aviation Safety Network», «AirNav.com» та «Airliners. Net» є джерелами досліджень і наукових дебатів. Так, дослідження проводяться відповідно до міжнародних стандартів та рекомендованої практики, як описано в Додатку 13 ІКАО «Розслідування авіаційних аварій та інцидентів» [1]. Хоча початкова фаза розслідування аварії може бути завершена протягом кількох тижнів або навіть днів, кінцевий звіт і рекомендації слідчих часто потребують років. Остаточний звіт складається з фактичної інформації про аварію, аналізу, висновків (ймовірної причини), а також містить рекомендації з безпеки.

Список використаних джерел:

1. ICAO UNITING AVIATION [Electronic resource]. Access mode: URL: <https://www.icao.int/Pages/default.aspx>
2. State Aviation Administration of Ukraine [Electronic resource]. Access mode: URL: <https://avia.gov.ua/>
3. Airliners. net: website [Electronic resource]. Access mode: URL: <https://www.airliners.net>
4. AirNav.com: website [Electronic resource]. Access mode: URL: <https://www.airnav.com>
5. Aviation Safety Network: website. [Electronic resource]. Access mode: URL: <https://aviation-safety.net>

*Панькевич О. О. , ст. викл.
Одеський національний політехнічний університет,
м. Одеса*

ПЕРСПЕКТИВИ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

Для світової наукової спільноти тема дуальної освіти не нова. Так, у Німеччині навчальні заклади готують майбутніх фахівців разом із підприємствами ще з 1969 року. Поступово досвід дуальної освіти перейняли в Канаді, Австрії, Швейцарії та інших країнах. Натомість в Україні експеримент із запровадження дуальної освіти розпочався офіційно лише в 2015 році. У пілотному проєкті взяли участь декілька закладів вищої освіти першого рівня акредитації.

Сьогодні за офіційними даними вже третина закладів (переважно технічного напрямку), що підпорядковані МОН, частково використовують дуальну форму навчання.

Однак, для успішного розвитку дуальної освіти в Україні відкритим залишається питання щодо переваг та доцільності використання означеної форми навчання на гуманітарних спеціальностях, зокрема в процесі підготовки фахівців соціономічної сфери за освітніми чи науковими програмами на першій (бакалаврський) та другий (магістерський) рівні вищої освіти.

Проблематику формування та розвитку дуальної форми навчання розглядали такі зарубіжні науковці: Д. Бауд, Дж. Бреннан, Дж. Гарнетт, І. Каннінгем, К. Костлі, Б. Літл, І. Ніксон, Дж. Релін, Н. Соломон, Б. Уокмен тощо. Із вітчизняних дослідників дуальну форму професійного навчання розглядали Н. Абашкіна, С. Анеліна, Н. Балашова, І. Бойчевська, В. Вем'ян, М. Дернова, І. Лилик, Т. Лендюк, Л. Самчук, Д. Тарадюк, Т. Яворська та інші.

Незважаючи на велику кількість публікацій у сфері дуальної освіти, напрям дослідження, а саме: підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери з використанням дуальної форми навчання, не можна вважати вичерпним.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні доцільності використання дуальної форми навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Як було досліджено М. Дерновою [2], у європейському просторі вищої освіти вживаються різні словосполучення, які стосуються дуального навчання, наприклад: *alternance training, work-based learning, work-integrated learning, work-related learning, flexible learning, co-operative education and problem solving*. Авторка зазначила, що означені терміни засновані на загальному розумінні важливості створення умов для поєднання теоретичних знань, набутих у формальному навчальному середовищі, з практичними навичками, набутими на робочому місці.

Д. Тарадюком «*дуальна освіта*» тлумачиться як практика, коли в підготовці молодих фахівців беруть участь одразу два заклади – освітній (університет, коледж та ін.) і навчальне підприємство [5]. Науковець наголошує, що освітній процес має бути організовано так, щоб у закладах вищої освіти студенти спочатку отримували базові теоретичні знання, на основі яких підуть практикуватися (отримуючи зарплатню) на підприємство, яке заздалегідь уклало з університетом угоду про співпрацю.

У Законі України «Про освіту» термін «*дуальна форма здобуття освіти*» – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації здебільшого на основі договору [1].

Навчання без відриву від виробництва практикувалося ще за радянських часів, коли освіта здобувалася без відриву від виробництва. Зокрема це були такі технічні «робочі» спеціальності: токар, маляр, автомеханік та інші, які поєднували навчання в освітніх закладах із навчанням на робочих місцях на заводах та підприємствах.

Запровадження дуальної форми освіти в МОН України почали обговорювати ще в 2014 році. Але Концепцію дуальної освіти, що має на меті об'єднання навчання та роботи у професійній і вищій освіті на засіданні Кабінету Міністрів України Уряд затвердив 19 вересня 2018 року.

Концепція дуальної форми здобуття освіти передбачає: модернізацію освітніх програм; підвищення якості підготовки фахівців; зближення освіти з вимогами ринку праці; посилення ролі та впливу роботодавців; ріст рівня зайнятості молоді; скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі; підвищення конкурентоспроможності працівників.

Сьогодні деякі (знову ж таки технічні) університети вже активно використовують дуальну форму навчання (Національний технічний університет імені Ігоря Сікорського, Харківський національний університет будівництва і архітектури та ін.), хоча для багатьох закладів вищої освіти України, зокрема гуманітарного напрямку це практично «ноу-хау».

У межах нашого дослідження основну увагу зосереджено на підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери таких спеціальностей, як 061 Журналістика та

029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Відзначимо, що спільним для цих професій є те, що сферою професійної діяльності випускників означених спеціальностей є інформаційна діяльність, радіо, телебачення, громадські організації. Основними вміннями, якими повинні оволодіти майбутні фахівці, є не лише вміння здобуття, оброблення, аналізу й передання інформації, що своєю чергою зумовлює необхідність володіння комп'ютерною технікою та інформаційними комунікаціями, а й уміння масового впливу на свідомість людей, працювати в команді для вирішення професійних завдань [4]. Окрім зазначених спеціальностей до соціономічної сфери відносяться усі професії, діяльність яких належить до фаху типу «людина–людина».

Для того, щоб на гуманітарних спеціальностях в Україні дуальне навчання широко впроваджувалося та активно розвивалося, необхідно чітко усвідомлювати його переваги над традиційним навчанням.

Різниця між дуальним та традиційним навчанням:

- критичне мислення і навчання через досвід (*зосереджено навколо рефлексії щодо виробничої та переддипломної практики* (курсив тут і далі наш. – О. П.);
- модель дуального навчання зосереджена навколо живих проєктів і проблем (*навчання як результат дії і рішення проблем у професійному середовищі*);
- обговорення ідей і проблем, прийняття рішень через загальну й колективну діяльність (*на логічних думках, послідовних доказах, що спираються на практичний досвід*);
- формування мета-компетенції – уміння вчитися (*не лише набуття знань, а й здатність знаходити рішення у певних ситуаціях (навчальних, професійних, життєвих)*) [2] тощо.

Аналіз наукової літератури надав нам можливість установити головні переваги дуальної форми навчання майбутніх фахівців соціономічної сфери, зокрема для спеціальностей 061 Журналістика та 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа:

- включення роботодавця в безпосередній процес підготовки здобувачів вищої освіти (шляхом тісної співпраці з ЗВО);
- усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання (блочно-модульна побудова навчального процесу на основі компетентісного підходу);
- підвищення професійної мобільності та конкурентоздатності випускника на ринку праці (зміна змісту освіти відповідно до запитів роботодавців з урахуванням вимог державних стандартів із означених спеціальностей) та ін.

Для реалізації дуального підходу на кафедрі інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Одеського національного політехнічного університету наразі створюються умови для успішного поєднання студентами навчання і роботи. Попередня умова передбачає розробку нових навчальних планів та відповідно зміну графіку навчального процесу тощо. У рамках багатьох дисциплін студенти активно взаємодіють з Одеською державною адміністрацією, КУ «Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С. Грушевського», Одеською національною бібліотекою тощо для подальшого працевлаштування.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в пошуку оптимальних шляхів впровадження дуальної форми здобуття освіти в Одеському національному політехнічному університеті, зокрема на спеціальностях 061 Журналістика та 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Наразі керівництвом кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій проводяться консультації щодо юридичних аспектів упровадження дуальної освіти для співпраці з провідними підприємствами та установами Одещини в цьому напрямку.

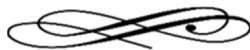
Список використаних джерел:

1. Про освіту. Закон України від 07.11.2018 р. № 851-IV. Дата оновлення 19.01.2019.
2. Дернова М. Г. Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: європейський досвід. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. Вип. 2 (9). С. 137–145.

3. Панькевич О. О. Аналіз освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери в аспекті формування культури професійної взаємодії. *Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу* : матеріали III наук.-практ. конф., м. Харків, 11 лип. 2018 р. Харків, 2018. Вип. 22. С. 29–30.

4. Панькевич О. О. Формування культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. Одеса. 2019. 21 с.

5. Тараджук Д. О. Тьюторство як складова частина дуальної форми здобуття вищої педагогічної освіти. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 81(3). С. 211–215.

*Анісімова О. М., д-р екон. наук, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця*

РЕЙТИНГ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ

Соціальні мережі стають все більш впливовішими в Україні. Соціальні мережі застосовуються у різних сферах життєдіяльності людини. Соціальні мережі нині займають значне місце у структурі соціальних комунікацій, вони є новим інструментом соціальних та політичних технологій. Соціальні мережі поєднують між собою людей різних націй, релігійних конфесій, сфер діяльності, віку, соціальних статусів [1]. У соціальних мережах сьогодення взаємодіють учені, політики та пересічні громадяни, просують наукове знання, публікують соціально значиму, публічну інформацію. Соціальні мережі є новими формами інформаційних обмінів сучасності.

Під терміном «соціальна мережа» у сфері інформаційних технологій розуміють інтерактивний веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Соціальна мережа – це інтернет-співтовариство користувачів, об'єднаних за будь-якою ознакою на базі одного сайту, який і називається в цьому випадку соціальною мережею. Інакше кажучи, соціальна мережа у всесвітній павутині будується на тих же принципах, що і в реальному світі, але відрізняється від реальних людських спільнот тим, що у функціонуванні мережі не має значення географічна віддаленість її учасників один від одного [2]. У соціології термін «соціальні мережі» трактується як соціальна структура, що складається з групи вузлів, якою є соціальні об'єкти та зв'язки між ними.

Соціальна мережа – це безліч акторів (агентів), які можуть вступати у взаємодію один з одним і зв'язки між якими є соціальними [3]. Можна зазначити, що соціальні мережі – це певний веб-сервіс, віртуальне співтовариство, що складається з людей, які мають спільні інтереси. Початок поширення інтернетом соціальних мереж вважається 1995 рік, коли з'явився американський портал Classamest.com. Саме цей проєкт спричинив стрімке поширення подібних сервісів. Але, на думку вчених, початком ери соціальних мереж необхідно вважати 2003–2004 роки, коли в активний ужиток увійшли LinkedIn, MySpace і Facebook. Так, в Україні зацікавленість соціальними мережами серед населення почалося з появою Однокласників і ВКонтакте, що спостерігається, починаючи з 2006 року [4]. Але повною мірою використання соціальних мереж почалося з 2012 року. В табл. 1 представлено частки соціальних мереж в динаміці з 2012 по 2018 роки. Лідером у 2012 році була соціальна мережа ВКонтакте, яка займала половину всього ринку соціальних мереж (50,24 %). На другому місці Facebook (23,8 %), на третьому – YouTube з 11,6 %.

Таблиця 1 – Частки соціальних мереж в Україні за 2012–2018 рр.

Назва мережі	2012	2014	2016	2017	2018
Facebook	23,8	64,55	49,22	43,5	53,11
Instagram				0,48	16,79
YouTube	11,6	1,21	9,42	13,94	9,1
Pinterest	2,45	3,08	4,88	4,88	8,88
Twitter	5,49	6,1	6,48	11,03	5,8
Vkontakte	50,24	15,8	25,99	22,89	2,94
Tumblr		4,99	2,96	2,17	1,43
Odnoklassniki	1,49	2,05			
інші	4,93	2,22	1,05	1,11	1,95

З 2014 року лідером є Facebook. Взагалі Facebook є найбільшим сайтом соціальних медіа, яким щомісяця користуються більше двох мільярдів людей, тобто приблизно 26 % від загальної кількості населення світу. 65 мільйонів компаній використовують сторінки Facebook, і більше шести мільйонів рекламодавців активно рекламують свій бізнес у Facebook. Особливістю алгоритму Facebook є те, що автоматично визначається пріоритет вмісту та віддається перевагу контенту, який викликає розмови та значущі взаємодії між людьми, особливо з родиною та друзями.

Instagram – програма для обміну фото та відео в соціальних мережах, рік заснування – 2010. Вона дозволяє обмінюватися широким діапазоном вмісту, наприклад, фотографіями, відео, історіями та відео в реальному часі. У 2012 році Instagram оголосив про 100 мільйонів завантажених фотографій. Станом на 2018 рік аудиторія Instagram досягла 1 млрд користувачів. В Україні починає активно використовуватися з 2017 року. За рік частка користувачів Instagram збільшилася на рекордні 16,31%. Це можна пояснити тим, що користувачі «ВКонтакте» та «Однокласники» після набуття чинності у травні 2017 р. рішення РНБО «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» масово стали використовувати саме Instagram.

YouTube – платформа для обміну відео, де користувачі щодня переглядають мільярд годин відео. Дуже часто цю платформу використовують як пошукову платформу, за величиною запитів вона поступається лише Google. Ця соціальна мережа протягом досліджуваного періоду практично не втрачає кількість користувачів, це приблизно 9 % у середньому.

Pinterest – це платформа для візуального пошуку ідей, які надихають: рецептів, прикладів дизайну оселі або особистого стилю тощо [8]. Більшість користувачів використовують Pinterest для збору зображень та їх тематичного опрацювання та організування. В Україні ця соціальна мережа має тенденцію до зростання, з 2,45 % у 2012 році до 8,8 % у 2018 році. Коли користувачі мережі знаходять потрібні ідеї, вони їх зберігають у Pinterest. Кожна ідея представляється як Pin (Пін). Далі, перейшовши за посиланням, ви можете більш детально вивчити тему. Соціальна мережа, своєю чергою, групує Піни в тематичні дошки за детальними категоріями, інтересами і навіть сезонними трендами.

Замикає п'ятірку лідерів Twitter – соціальна мережа, де акцент робиться на подання актуальної та досить лаконічної інформації. Усі твіти (пости) повинні бути до 280 символів. Ця вимога сформувалася завдяки великій швидкості стрічки, тобто користувач встигає прочитати лише стислі повідомлення. Загальна кількість користувачів у місяць становить більше 300 млн, а загальна кількість твітів – 500 млн щоденно. Така велика кількість постів через те, що в Twitter немає алгоритму, що дає змогу демонструвати контент лише невеликої частини аудиторії. Через це доводиться засипати свої стрічки постами, щоб пробитися через інформаційний шум. В Україні Twitter був найбільше затребуваним у 2017 році (11,03 %), але за останній рік зменшив свої позиції майже удвічі – 5,8 % у 2018 році.

Список використаних джерел:

1. Білан Н. І. Особливості соціальних мереж в інформаційному суспільстві. *Інформаційне суспільство*. 2015. Вип. 21. С. 86–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/is_2015_21_17.
2. SEO Словник. URL: <http://igroup.com.ua/seo-articles/sotsialna-merezha/>

3. Сазанов В. М. Социальные сети – анализ и перспективы. URL: <http://spkurdyumov.ru/biology/socialnye-seti-analiz-i-perspektivy/>
4. Водолазька С. Соціальні мережі як дієвий різновид комунікаційної інновації у видавничій галузі. *Освіта регіону: Політологія Психологія Комунікації: науковий журнал*. № 2(32), 2013, С. 124–127.
5. Найпопулярніші соціальні мережі світу (2019) та рейтинг України. URL: <http://futurenow.com.ua/21-najpopulyarnishyh-sotsialnyh-merezh-svitu-ta-rejtyng-ukrayiny/>
6. ЯК ЗМІНИЛАСЬ СТАТИСТИКА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ ДО 2018? URL: <https://marketer.ua/ua/social-network-of-ukraine-how-did-the-statistics-change-until-2018/>
7. Складено рейтинг популярності соціальних мереж в Україні. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/sostavlen-reyting-populyarnosti-sotsialnyh-1555070035.html>
8. Усе про Pinterest. URL: <https://help.pinterest.com/uk/guide/all-about-pinterest>

*Лукаш Г. П., д-р філол. наук, професор, Гаврилова В. І.
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця*

ОРГАНІЗАЦІЯ КАДРОВОГО ДІЛОВОДСТВА ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ АУТСОРСИНГУ

Кадрове діловодство на підприємстві розв'язує такі важливі питання:

- підготовка первинної кадрової документації (кадрові накази щодо приймання / звільнення, преміювання та стягнень, переводів та планових відпусток, штатний розклад, обліковий табель робочого часу працівників підприємства),
- оформлення кадрової документації (внесення кадрової інформації в лікарняні листи, видача необхідних довідок з місця роботи, підготовка документів для проведення звільнення працівників згідно з чинним законодавством),
- організація обліку кадрів (оформлення особових справ та карток працівників, книжок трудового обліку, реєстрації кадрових наказів, облік залишків планових відпусток робітників).

Правильне складання та оформлення кадрових документів є одним із основних завдань кадрової служби. Усім кадровикам також відомо, що документація має вестися згідно з певними правилами. Відповідність документації таким правилам, зокрема вимогам певних нормативно-правових актів, забезпечить підприємство, установу, організацію як від можливих штрафів з боку контролюючих органів, так і від можливих трудових спорів з працівниками [1].

Останнім часом, особливо у комерційних структур, набирає популярності кадровий аутсорсинг. Окремі теоретичні аспекти аутсорсингу персоналу знайшли своє відображення в працях К. Кетлера, Ф. Кимура, Дж. Кросса, М. С. Ледгі, О. О. Нестерова, А. Г. Загороднього, В. П. Кохана, О. В. Сардака, О. І. Микало, Н. Є. Селюченка, В. П. Кічора, О. В. Шимка, О. В. Манойленка та ін. Однак, незважаючи на досить суттєвий науковий доробок в цьому напрямі, питання практичної реалізації аутсорсингу персоналу все ще залишається недостатньо висвітленим [3].

Аутсорсинг (від. англ. *outsourcing* – ‘зовнішнє джерело’) означає буквально «залучення зовнішніх ресурсів». Винахідником ідеї аутсорсингу деякі вчені вважають Г. Форда, який запровадив певні його елементи ще в 20-х роках минулого століття. Він визначав його так: «якщо є щось, що фірма не може зробити дешевше і краще, потрібно залучити до виконання когось, хто зробить це краще» [3]. Поняття «аутсорсинг» увійшло до практики в кінці 80-х рр. ХХ століття, однак особливо активно іноземні корпорації стали застосовувати його як інструмент зниження витрат та підвищення якості послуг майже 20 років тому.

Результати досліджень науковців засвідчують, що 54% від загальної суми витрат зарубіжних компаній на закупівлю ресурсів становлять витрати на оплату аутсорсингових послуг, вартість яких удвічі перевищує їхні витрати на придбання сировини і виробничих матеріалів [4].

Залежно від об'єкта виділяють три основних види аутсорсингу: аутсорсинг у сфері інформаційних технологій, аутсорсинг окремих бізнес-процесів та виробничий аутсорсинг.

В Україні на аутсорсинг передають: ІТ-послуги (40,5 %), ресурсне забезпечення виробничих процесів (27 %), логістику (35,1 %), маркетингові послуги (21,6 %), рекрутмент (18,9 %), бухгалтерський облік (13,5 %), розрахунок заробітних плат (13,5 %), обробку й систематизацію інформації (8,1 %), аутсорсинг медичних представників (8,1 %), облік кадрів та кадровий супровід (5,4 %), адміністративні функції (2,7 %) [5].

Кадровий аутсорсинг – досить вигідна форма співпраці. Він звільняє штатних спеціалістів від рутинної роботи, заощадує гроші і час, забезпечує бізнес грамотним веденням кадрової документації. Але у такого розподілу додаткових обов'язків можуть виявитися й істотні недоліки:

Таблиця 1 - Позитивні і негативні сторони аутсорсингу відділу кадрів [за: 4]

№	Позитивні сторони	Негативні сторони
1	Професіоналізм аутсорсерів	Поверхнєве уявлення про процеси виробництва
2	Економічність	Ризик порушення конфіденційності
3	Виконання роботи в строк	Віддаленість співробітників
4	Відповідність кількості співробітників реальному обсягу робіт	Ризик низького рівня підготовки співробітників

Отже, кадровий аутсорсинг – це передача функцій відділу кадрів іншій організації. Дві організації укладають між собою договір, згідно з яким одна з них покладає на іншу певні функції ведення кадрового діловодства, надаючи їй повноваження для ведення справ. Ще одна особливість аутсорсингу полягає в тому, що компанія фактично отримує додатковий структурний підрозділ, хоча юридично він є відокремленим і не входить до складу організації.

Фахівці зокрема радять передати на аутсорсинг п'ять таких функцій відділу кадрів (за певної необхідності): прийом і звільнення співробітників, розробка трудових договорів, посадових інструкцій, заповнення трудових книжок, складання штатного розкладу і графіка відпусток, розробка правил внутрішнього трудового розкладу [2, с. 65].

Перехід на аутсорсинг кадрового обліку, як на будь-який інший, в більшості випадків продиктований прагненням до економії. Однак, часто економія виявляється сумнівною, оскільки вибравши компанію з низькими цінами, можна отримати таку ж низьку якість послуг від некваліфікованих фахівців. Тільки прорахувавши вигоди нового формату роботи і порівнявши всі плюси і мінуси, можна реально оцінити ситуацію і визначити, чи потрібно передавати на аутсорсинг функції відділу кадрів. Чим ретельніше буде проведений аналіз, тим менше буде помилок.

Список використаних джерел:

1. Клименко О. П. Аудит кадрової документації. URL: <https://www.kadrovik.ua/content/audyt-kadrovoyi-dokumentaciyi-avtor-o-p-klymenko> (дата звернення: 14.03.2019).
2. Мамчин М. М., Тунік-Чорна Т. В. Аутсорсинг як інструмент управління персоналом: зб. наук. праць. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 64–69.
3. Самолюк Н. М., Юрчик Г. М. Аутсорсинг персоналу – новітній інструмент оптимізації витрат підприємств. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/stvtpp_2014_2_16.pdf (дата звернення: 03.03.2019).
4. Сардак О. В. Кадровий аутсорсинг в умовах ринкової економіки. URL: http://www.rusnauka.com/8_NND_2010/Economics/59689.doc.htm 5.
5. Украина: Анализ востребованности и оценка качества услуг аутсорсинга. URL: <http://www.hrd.com.ua/index.php/news/626-2019> (дата звернення: 19.03.2019).

СЕКЦІЯ 3. АРХІВНА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Бездрабко В. В., д-р іст. наук, професор
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ*

ГАНС БООМС І ТЕОРІЯ АРХІВІСТИКИ

У червні цього року виповнюється 95 років від дня народження видатного менеджера, організатора й теоретика науки, чії ідеї суттєво вплинули на розвиток архівістики Західної Німеччини та відгукнулися в працях далеко за її межами, – Йоганнеса (Ганса) Гайнріха Боомса (Johannes (Hans) Heinrich Booms). Незважаючи на помітний внесок в історію архівістики, його ім'я мало про що говорить широкому фаховому загалу в Україні. А між тим зарубіжні колеги називають його одним із найбільших європейських теоретиків архівної справи ХХ ст. Приєднуючись до високої оцінки колег, вважаємо за честь актуалізувати творчий доробок Ганса Боомса і створити в національному науковому просторі зручний контекст для розуміння того, чому його зараховують до плеяди великих архівістів.

Ганс Боомс народився 22 червня 1924 року у невеличкому німецькому містечку Галдерн (Північна Райн-Вестфалія, Німеччина) у сім'ї офіцера залізниці Теодора Боомса. Невдовзі родина переїхала до міста Еммеріх-ам-Райн (Північна Райн-Вестфалія), де він 1942 року закінчив гімназію. У двадцятирічному віці його було мобілізовано на військово-морську службу. Після закінчення Другої світової війни Ганс Боомс повернувся до навчання. Склавши у 1946 році екзамени на атестат зрілості в Кілі, він вступив до Кельнського університету на факультет історії, філології, філософії, який успішно закінчив у 1951 році, здобувши фах історика-архівіста і ступінь доктора філософії. Під керівництвом професора Теодора Шидера Г. Боомс почав займатися наукою, що реалізувалося дослідженням «Німецька консервативна партія: прусський характер, імперське бачення, національне поняття» («Die deutschkonservative Partei: Preußischer Charakter, Reichsauffassung, Nationalbegriff») [1; 2].

У 1951–1955 рр. Г. Боомс під патронатом федерального міністерства у справах переміщених осіб (Бонн) брав участь як науковий співробітник у проєкті «Документи про німців-вигнанців зі Східної, Центральної Європи». Із 1955 року розпочав працювати архівним референтом Федерального архіву Німеччини (Bundesarchiv) у Кобленці. Тоді ж Боомс склав державний іспит на право викладати у вищій школі і вже незабаром викладав у Марбурзькій архівній школі у статусі професора. У 1970 р. він став почесним професором alma mater – Кельнського університету [3; 4].

Службова кар'єра складалася успішно і вже незабаром Г. Боомс посів вищу сходинку в архівній адміністративній ієрархії, ставши на сімнадцять років президентом Бундесархіву (1972–1989). За час перебування на різних посадах у стінах Федерального архіву Німеччини Боомс відповідав за: передавання на державне зберігання документів партій; кіноархів; формування колекцій зображувальних документів; архівно-технічну сферу; зв'язки із громадськістю та просвітницьку роботу. Завдяки його зусиллям під дахом федеральних архівів було створено департаменти військових архівів, що покликані були курирувати доволі специфічні питання у повоєнній ФРН, та зарекомендував себе великим поборником розширення прав доступу до документів. Саме за часів його президентства Бундесархів отримав сучасне високотехнічне обладнане приміщення (1986 р.), а архівна галузь – новий федеральний Закон про архіви (1988 р.). Його ім'я зустрічаємо з-поміж засновників меморіалу «Визвольні рухи в німецькій історії» (м. Раштатт), відомої видавничої серії протоколів федерального уряду (1979 р.) та центрального архіву із компенсацій ФРН (Байройт, 1989 р.) [2].

Вагомою була участь Боомса в діяльності Асоціації німецьких архівістів, коли на волонтерських засадах довелося виконувати різні управлінські й організаційні функції. Долучення до численних національних і міжнародних експертних комітетів з архівістики

принесло йому високу академічну репутацію. Авторитет Г. Боомса як архівіста був настільки великим, що в 1980–1984 рр. його обрали віце-президентом, а в 1984–1988 рр. – президентом Міжнародної ради архівів.

На знак визнання заслуг від імені німецького народу він був нагороджений орденом «За заслуги перед Федеративною Республікою Німеччина» і Великим Хрестом першого ступеня.

Окремо треба відзначити громадянську позицію Г. Боомса. Як історик і архівіст він доклав чимало зусиль для того, аби зробити архіви відкритими. Майже два десятиріччя тривало обговорення питання встановлення «межі» давності документів, перетнувши яку ті потенційно набували статус документів загального доступу. Наприкінці 1970-х років суперечки завершилися встановленням «правила тридцяти років», що фактично означало відкриття архівів і документів, строк зберігання яких перейшов тридцятирічний рубіж. Це стало чи не найбільшим демократичним досягненням Ганса Боомса на посаді президента Бундесархіву, котрий вважав, що усвідомлення політиками відкритості архівів, а його діяльності у перспективі обов'язково оприлюдненої і документально підтвердженої, незважаючи на початкову конфіденційність, зобов'язувало їх діяти відповідально.

Крім безперечних правових, організаційних, управлінських, педагогічних досягнень, про Г. Боомса варто говорити ще як і про науковця високого гатунку. Із-поміж інших його праць окремо варто сказати про студії, опубліковані ним ще в 1972 році, що стали результатом впливової дискусії німецьких фахівців наприкінці 1960-х – на початку 1970-х рр. Англomовному світу вона стала відома через 15 років, коли часопис Товариства канадських архівістів «Archivaria» оприлюднив на шпальтах її переклад. Ідеться про розвідку, яка уособила бажання колеги переглянути статус архівів і значущість архівіста – «Суспільний лад і формування [документальної спадщини / [традицій] спадщини: до проблеми архівної експертизи джерел» («Gesellschaftsordnung und Überlieferungsbildung: Zur Problematik archivarischer Quellenbewertung») [4; 5].

Оригінальність міркувань, з якою ми зустрічаємося в статті, починається з розширеного тлумачення поняття «документальна спадщина». Його значення виходить за межі традиційного сприйняття документа, що слугує для забезпечення управлінських дій та реалізації адміністративних рішень, і охоплює усі «тексти» незалежно від форми їх існування – письмові, друковані, фотографічні, механічні чи автоматизовані [5, 75]. Боомс відходить від традиційного сприйняття архіву як місця кумуляції документів, що забезпечували ефективність управління в «активному житті». Теоретичне осмислення архіву відобразилося у визначенні одиниці зберігання, що в умовах появи новітніх носіїв інформації значно розширюється. І це вже не лише адміністративна документація, але й інші об'єкти, до появи та функціонування яких архівісти можуть не мати жодного стосунку.

Однак головна заслуга Г. Боомса, на нашу думку, полягає в тому, що він цілісно представив природну схильність архівіста – формувати документальну спадщину, оскільки в архіві зберігається *лише* варте того, аби бути збереженим [5, 76]. Архівіст, як добродійний гуманіст, оцінюючи значущість потенційно «можливих архівних» документів, а отже, визначаючи доцільність їх постійного зберігання в архіві, здійснює *установчий акт*, згідно з яким «суспільна інформація перетворюється в „історичні джерела”» [5, 76]. В системі своїх міркувань Боомс активно послуговувався знаменитими ідеями свого співвітчизника Артура Зехеля і, розвиваючи їх, так само вважав, що «акт перетворення гетерогенного континууму реальних подій в інтерпретативну, дискретну форму» [7, 298] є архетипною діяльністю архівіста, пов'язану з формуванням документальної спадщини і незалежну від офіційної ідеології правлячих кіл, тобто *функцією*, реалізацію якої від нього чекає суспільство або соціальні групи, яким він служить [6, 76].

Широкомасштабна фрагментація життя суспільства й держави викликала глобальне збільшення обсягів документації як продукту управління, суспільних та особистих відносин. Це спонукало Г. Боомса говорити про неминучі наслідки інституціоналізації «керованого життя», численних бюрократій та організаційних систем, які документують власну діяльність і примножують обсяг інформації шаленими темпами. Популяризація застосування в архівній

справі інноваційних технологій, безперечно, відповідає сьогоденню, але не зменшує обсяг інформації, з яким архівістам доводиться мати справу. Саме тому експертиза документів для архівіста є головною професійною місією. Боомс писав, що архівіст фактично завжди перебуває «у полоні» свідомого вибору того, хто визначає і схвалює потребу (або навпаки) документування факту, явища чи процесу і стоїть біля витоків «життя документа» [6, 77]. Доцільність документування має базуватися на чітких теоретичних засадах, а не на інтуїтивному, довільному сприйнятті й оцінюванні важливості інформації в поточному моменті і на майбутнє [6, 77]. Лише за таких умов можна досягти контрольованого продукування документів, зменшити обсяги інформації і через призму теоретично обґрунтованої експертизи полегшити вибір архівіста «бути чи не бути?» документів в архіві.

Новаторський і ретельний розгляд питань, пов'язаних із формуванням документальної спадщини, дозволив Г. Боомсу торкнутися й інших важливих тем архівістики [6, 34]. Він чітко окреслив трансформацію архівної парадигми з «офіційної» в «суспільну», коли, крім доцільності зберігання документів в ім'я держави та забезпечення ефективності управління, культивується першочергове врахування константних суспільних потреб і запитів. Можливо, саме така громадянська позиція багаторічного керівника Бундесархіву, одного з очільників Міжнародної ради архівів, і спричинила непохитне відстоювання демократизації архівів та прислужилася в розбудові архівної справи Німеччини й перегляду її теоретичних засад.

Список використаних джерел:

1. Hans Booms. URL: MUNZINGER: Wissen das zaelt. <https://www.munzinger.de/search/portrait/hans+booms/0/16624.html> (дата звернення 17.05.2019)
2. Hans Booms. *Encyclopedia of Archival Writers: 1515–2015* / ed. by Luciana Duranti and Patricia C. Franks. Lanham, Boulder, New York, London: ROWMAN&LITTLEFIELD, 2019. P. 61–64.
3. Das Bundesarchiv trauert um Prof. Dr. Hans Booms. URL: ARCHIVNACHRICHTEN <http://archivnachrichten.blogspot.com/2007/05/das-bundesarchiv-trauert-um-prof-dr.html> (дата звернення 18.05.2019)
4. Booms H. Gesellschaftsordnung und Überlieferungsbildung: Zur Problematik archivarischer Quellenbewertung. *Archivalische Zeitschrift*. 1972. № 68. S. 3–40.
5. Booms H. Society and the Formation of a Documentary Heritage: Issues in the Appraisal of Archival Sources. *Archivaria*. 1987. № 24. P. 69–107.
6. Kolsrud O. The Evolution of Basic Appraisal Principles – Some Comparative Observations. *American Archivist*. 1992. Vol. 55. P. 26–39.
7. Zechel A. Probleme einer Wissenschaftstheorie der Archivistik mit besonderer Berücksichtigung des Archivwesens der Wirtschaft. *Tradition: Zeitschrift für Firmengeschichte und Unternehmerbiographie*. 1965. Vol. 10, Issue 5/6. P. 298–320.

Грінберг Л.Ф., канд. іст. наук, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕК

Реалізація потенціалу методик та технологій підготовки кадрів інформаційно-бібліотечного профілю впливає на досягнення такого результату навчання, як компетентність. Продуктивне навчання забезпечує засвоєння знань та умінь, володіючи якими випускник

знаходить підґрунтя для свого подальшого життя й означає необхідні, дієві, міцні, постійно актуальні, вмотивовані й сформовані на належному рівні.

В умовах інформатизації суспільства, широкого впровадження і використання комп'ютерних технологій у різних сферах діяльності людини соціальним замовленням вищій школі є підготовка фахівців за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Низка об'єктивних чинників підкреслює своєчасність і перспективність цієї спеціальності й зумовлює «зростання ролі інформаційних процесів у всіх видах людської діяльності, прояв спільної основи, притаманної багатьом інтелектуальним напрямкам суспільного розвитку, його глобалізації» [4].

Підготовка інформаційно-бібліотечних працівників провадиться відповідно до основних напрямів їхньої майбутньої діяльності на базі бібліотек та інформаційних центрів, які створюють необхідну базу для вироблення вмінь та навичок, що здатні задовольнити сучасні суспільні потреби у фахівцях зазначеної сфери діяльності.

Вже з перших курсів навчання майбутні фахівці знайомляться з виробничо-технологічними процесами і вчать застосовувати теоретичні знання під час самостійного виконання професійних дій.

В акмеологічному розумінні професійна компетентність – це когнітивний компонент підсистем професіоналізму особистості і діяльності, коло розв'язуваних питань, сфера професійної діяльності, яка постійно розширюється, дає змогу виконувати професійні дії з високою продуктивністю, самостійно і відповідально [1, 17].

Ставлення студента до майбутньої професійної діяльності (мотиваційний компонент); знання про зміст професійної діяльності (змістовий компонент); уміння застосовувати набуті вміння та навички для здійснення різних форм інформаційної діяльності за допомогою ІКТ (процесуальний компонент); здатність до самооцінки і творчості (рефлексивно-творчий компонент) в сукупності визначають готовність опанувати обрану професію та підвищувати рівень професійної майстерності.

Своєчасним є розроблення державних стандартів освіти з урахуванням національних традицій та світових досягнень у цьому напрямі. Водночас існування диплома бакалавра і магістра єдиного державного зразка потребує вироблення єдиних наукових підходів до визначення пріоритетних фахових компетенцій здобувачів вищої освіти різних рівнів, що забезпечить системність, послідовність і спадкоємність у профільній підготовці кадрів.

Безумовно, що основною функцією електронної бібліотеки, як і традиційної, є облік і зберігання документів у новій цифровій формі. Переведення документа в цифрову форму допоможе вирішити багато проблем схоронності бібліотечних фондів.

У статті 4 [2] зазначено, що основою державної політики в галузі бібліотечної справи «є реалізація прав громадян на бібліотечне обслуговування, забезпечення загальної доступності до інформації та культурних цінностей, що збираються, зберігаються та надаються в тимчасове користування бібліотеками».

Наказом Міністерства культури України [3], затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03 вересня 2014 року № 495, з метою створення єдиної бази даних оцифрованих видань, які знаходяться у фондах публічних бібліотек, затверджено Порядок формування зведеного каталогу оцифрованих видань. Головною у забезпеченні процесу створення та формування зведеного каталогу оцифрованих видань визначено Національну парламентську бібліотеку України (тепер – Національна бібліотека імені Ярослава Мудрого).

Керівники Національної бібліотеки України для дітей, Національної історичної бібліотеки України, Одеської національної наукової бібліотеки, Державної бібліотеки України для юнацтва, Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка та публічних (загальнодержавних) бібліотек зобов'язані брати участь у формуванні зведеного каталогу оцифрованих видань.

Створення електронних бібліотек пов'язане з формуванням цифрових колекцій, створенням розподілених ресурсів і організацією онлайн-інформаційних сервісів, які зводяться до двох основних типів послуг: пошук інформації та першоджерел; доступ до цифрових об'єктів.

Основними напрямками професійної діяльності інформаційно-бібліотечних працівників є бібліотечно-бібліографічна, інформаційно-аналітична та консультаційна діяльність. За умов набуття відповідного досвіду і потреб ринку праці фахівці можуть адаптуватися до таких суміжних напрямів діяльності, як маркетинговий; рекламний; книгорозповсюджувальний; зв'язки з громадськістю.

Вирішальне значення тут матимуть інформаційна культура, ініціатива, творчість і активність персоналу, адже значна частина професійних знань отримується під час практичного застосування.

Гарантією майбутнього сфери інформаційно-бібліотечної діяльності має бути раціональне співвідношення можливостей отримання спеціальної освіти та підвищення кваліфікації фахівців.

Отже, електронна бібліотека як синтез електронних інформаційних ресурсів та технічних засобів, які забезпечують зберігання документів в електронній формі, перетворення їх в електронну форму і доступ до цих документів за допомогою комп'ютерів та інформаційних технологій потребують сформованості у випускників закладів вищої освіти відповідних фахових компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Абдулаев А. Ш. Введение в информационный мир. Москва. 1994. 72 с.
2. Про бібліотеки та бібліотечну справу: Закон України від 27.01.95 №33/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2% D1%80#n35>. (Дата звернення 30.04.2019)
3. Про затвердження Порядку формування зведеного каталогу оцифрованих видань: наказ Міністерства України від 25 травня 2016 № 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0867-16> (Дата звернення 25.04.2019).
4. Шелестова А. М. Соціальні комунікації як базовий компонент інформаційно-освітнього середовища сучасного ВНЗ. *Молодий вчений*. № 7 (22). Ч. 2 «Соціальні комунікації». Липень, 2015. URL: [molv_2015_7\(2\)_38.pdf](http://molv_2015_7(2)_38.pdf) (Дата звернення 22.04.2019).

*Недошитко І. Р., канд. іст. наук, ст. викладач
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На сьогоднішній день у світовій практиці перехід від автоматизованих інформаційно-пошукових систем до складних інформаційних систем з інтелектуалізованими можливостями став реальним. Ринок України насичений потужною комп'ютерною технікою та різноманітним новітнім програмним забезпеченням, вирішені проблеми несумісності програм та комп'ютерів, створені програмні продукти, які не можуть вирішувати надзвичайно складні завдання.

Ці якісно нові зміни зумовили необхідність розгляду функцій, завдань та принципів побудови інформаційних масивів та систем; забезпечення розробки єдиної стратегії формування уніфікованих систем опису та класифікації архівних даних державного та науково-організаційного характеру.

Фонд Державного архіву Тернопільської області (далі ДАТО) складає [1]:

- 3656 фондів, 718740 од. зб. за 1557–2008 рр.;
- 1776 од. зб. науково-технічної документації за 1945–1990 рр.;

- 17 од. зб. кінодокументів за 1961–2000 рр.;
- 28685 од. зб. фотодокументів за 1905–2008 рр.;
- 2138 од. зб. фонодокументів за 1959–1997 рр.;
- 324 од. зб. відеодокументів за 1993–2004 рр.

В ДАТО функціонує дві автоматизовані бази даних: фондовий каталог та систематичний каталог бібліотечного фонду. Проте наразі, в установі відсутня повноцінна ІС, причинами цього є недостатнє фінансування, неможливість реалізації галузевих програм.

Важливою функцією у процесі трансформаційних змін ДАТО в сучасному соціально-комунікаційному середовищі є формування «картини світу» (у «світобаченні») сучасної людини від безпосереднього відтворення архівного документа в публікації ЗМІ до найскладнішого аналітичного перероблення ретроспективної інформації. Саме сучасна діяльність архіву як соціально-комунікаційної структури визначає місце і роль соціально значущої ретроспективної документної інформації у сьогоденні та основні засади її «світосприйняття» у глобальному вимірі людиною ХХІ століття.

В умовах, які «диктує» сучасне суспільство, державотворення та побудови інформаційного суспільства для ефективнішої діяльності в соціально-комунікаційному середовищі, покращення взаємодії з іншими структурами системи соціальних комунікацій, більшої конкурентоздатності сучасна система архівних установ має трансформуватися у систему державної інформаційно-аналітичної, консалтингової, організаційної та прогнозної підтримки інноваційної діяльності та трансферу технологій. Тому на сьогодні актуальним та необхідним є завдання поступової трансформації організаційно-функціональної структури архіву як сучасної соціально-комунікаційної структури інформаційного рівня до вищого рівня – когнітивного. Важливим у цьому сенсі є поєднання електронних та неелектронних ресурсів архівів.

Трансляція соціально значущого ретроспективного документного знання архівом у часі та просторі на основі когнітивних технологій є однією з нагальних стратегічних завдань трансформації ДАТО.

Окремим елементом у напрямі сучасних функціональних трансформацій архіву є організація зберігання архівних документів як соціально-комунікаційного процесу. Сучасні напрями процесу організації зберігання документів, а саме: 1) завершення будівництва й реконструкція будівель архіву; 2) раціональне розміщення документів у сховищах; 3) контроль за переміщенням документів, їхньою наявністю, фізико-хімічним та технічним станом, реставраційним та консерваційно-профілактичним обробленням; 4) створення страхового фонду й фонду користування, страхування документів; 5) забезпечення збереження документів під час надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру – мають соціально-комунікаційну спрямованість, оскільки в їхній основі елементи зовнішньо-системної та внутрішньо-системної взаємодії, спілкування та обміну інформацією [2, с. 81–85]. Тобто одна із головних функцій архіву– зберігання – у сучасному соціально-комунікаційному середовищі залежить від налагодженої внутрішньо-системної та зовнішньо-системної взаємодії, від ефективної організації якої залежить ступінь збереження документів та їхнє подальше використання соціумом.

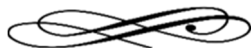
Важливим елементом у процесі трансформаційних змін і перетворень є поглиблення комунікативної функції у царині використання електронних ресурсів міжнародних архівних служб, інших соціально-комунікаційних структур, ЗМІ, органів науково-технічної інформації та ін. Окремим напрямом є співпраця із соціальними мережами, в яких функціонують групи архівознавчого, документознавчого, діловодного та інших спрямувань задля залучення ширшої аудиторії до соціально значущої ретроспективної спадщини. Саме в сучасну епоху постійних технологічних інновацій лише ефективно здійснення комунікативної функції в електронному середовищі інформаційного суспільства та суспільства знань здатне поставити архіви на один рівень із високорозвиненими інформаційними центрами.

Для перетворення вітчизняних архівів, а зокрема ДАТО на реальний суб'єкт новітньої соціокультурної дійсності підхід до проблеми його осучаснення має бути концептуальним. Необхідно змінити парадигму суспільної місії архіву як соціально-комунікаційної структури сучасного інформаційного середовища. Щоб ефективніше використовувати інтелектуальний

потенціал України як вагомий чинник розвитку суспільства, необхідно переосмислити і покращити основні функції архіву, змінити організаційно-правові форми діяльності, застосовувати сучасні комунікаційні технології і в середині архіву, і поза ним.

Список використаних джерел:

1. Офіційний web-сайт Державного архіву Тернопільської області. URL: te.archives.gov.ua/index.php/main (Дата звернення 30.05.2019)
2. Марченко П. Шляхи вирішення проблеми зберігання електронних документів в архіві (аналіз Інтернет-ресурсів) [Текст]. *Студії з арх. справи та документознавства*. К., 2004. Т. 12. С. 81–85.

*Спрінсян В. Г., канд. мистецтв, доцент,
Шевченко О. В., д-р наук із соц. ком., професор
Одеський національний політехнічний університет,
м. Одеса*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, АРХІВНОЇ ТА БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ

Інноваційний розвиток Української держави потребує високоякісної освіти, підвищення духовного й інтелектуального потенціалу суспільства, підготовки нової генерації фахівців з інформаційної, архівної та бібліотечної справи, здатних створювати і впроваджувати інноваційні технології, спрямовані на піднесення духовності та культури населення. Саме за умови виходу на інноваційний шлях розвитку заклади вищої освіти України мають постати серед відомих та поважних провідних світових університетів у підготовці фахівців з інформаційної, архівної та бібліотечної справи. У світовому доробку з проблем діяльності системи вищої освіти вагомий теоретичний та практичний внесок становлять праці таких відомих дослідників: Г. Бекер, М. Блаут, Т. Боголіб, Е. Денісон, Г. Дмитренко, В. Жамін, О. Грішнова, В. Іноземцев, С. Костянян, В. Куценко, В. Луговий, В. Кремень, Я. Мінсер, В. Новіков, Дж. Стігліц, Г. Псахаропулос, В. Чекмарьов та ін. Попри значну кількість праць із дослідження трансформацій вищої освіти, поглибленого дослідження вимагають проблеми визначення напрямів інноваційного розвитку закладів вищої освіти, які є найперспективнішими в Україні.

Розглянемо тенденції розвитку інноваційної діяльності як чинника підвищення рівня фахівців з інформаційної, архівної та бібліотечної справи. В умовах формування економіки, що ґрунтується на знаннях, головним завданням виступає інтегрування науки та освіти у закладах вищої освіти [1]. В Україні дефініція «інноваційна діяльність закладу вищої освіти» новітня і не має чіткого тлумачення, розуміння. Інноваційний процес закладу вищої освіти проявляється у множинності напрямів його діяльності, а саме:

- підвищенні кваліфікації та міждисциплінарної підготовки інноваційно-активних фахівців, які користуються попитом на ринку праці;
- генеруванні інноваційних ідей;
- виконанні фундаментальних та прикладних наукових досліджень, де результатом слугують об'єкти інтелектуальної власності, ноу-хау, ліцензії, патенти, нові методи, явища, наукові публікації тощо;
- набутті навичок щодо науково-дослідної діяльності професорсько-викладацьким персоналом, науковими співробітниками, докторантами, здобувачами, аспірантами та студентами;

- поширенні знань щодо сучасних інновацій у галузі культури у процесі освітньої діяльності студентів та слухачів, які стимулюють розвиток інновацій. Таким чином, заклад вищої освіти підвищує свій рівень конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг;

- розробці, впровадженні та використанні у своїй діяльності інновацій освітньої сфери. Інноваційна діяльність сучасного закладу вищої освіти – це нововведення методичного забезпечення навчального процесу (створення методичної літератури, видання електронних підручників тощо), нововведення технології процесу (дистанційне навчання, навчання в інтернет-аудиторіях, стажування спільно з винахідниками інноваційних технологій тощо), надання інноваційних освітніх послуг та ін.;

- атестуванні наукових та науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації вченими радами;

- здійсненні спільної діяльності щодо створення інновацій з інноваційними організаціями (науково-дослідна діяльність, експертиза проектів, консалтингові послуги) у структурі інтегрованих організацій, які формуються на базі національної інноваційної системи та поєднують у різних організаційних формах науку та освіту з орієнтацією на світовий ринок високих технологій.

Усі зазначені вище форми інноваційної діяльності закладу вищої освіти можемо узагальнити за трьома напрямками: діяльність щодо створення інновацій як фактор розвитку інноваційної діяльності; навчання інноваційній діяльності як фактора відтворення інноваційного персоналу; освітня діяльність як фактора підтримки та розвитку інновацій. Ці напрями слугували базою при формуванні визначення поняття «інноваційна діяльність закладу вищої освіти» як багатосторонньої діяльності, яка спрямована на створення інноваційних продуктів, технологій і послуг, навчання інноваціям та відтворення інноваційного персоналу.

Перед державою постає складне завдання – як серед великої кількості вітчизняних закладів вищої освіти обрати саме ті, які доцільно фінансувати. Було вирішено скористатися двома шляхами, по-перше, спиратися на зарубіжний досвід, докладаючи зусиль щодо створення дослідницьких університетів; по-друге, здійснити розробку концепції «провідного закладу». Поняття «дослідницький університет» набуло значного поширення у західних країнах та ідентичне поняттю «елітний університет». Концепція «елітного університету» ґрунтується на демонстрації тісного переплетення освіти та наукових досліджень, у тому числі використання результатів досліджень у практиці навчання студентів.

Дослідницькі університети характеризуються широким переліком навчальних дисциплін, мають у своїй структурі різні напрями аспірантури, присуджують від 50-ти докторських ступенів (Ph.D.) щорічно і одержують державні кошти для фінансування та виконання наукових досліджень на певному рівні. Застосовується перелік параметрів, де ключовими є кількість підготовлених спеціалістів зі ступенем доктора і сукупні обсяги фінансування досліджень та розробок. Водночас віднесення університетів до дослідницьких відбувається з урахуванням фактичних результатів. Загалом існує низка ознак, орієнтуючись на які, можна визначити – чи є елітним (дослідницьким) університет, чи ні. Там має бути широкий перелік спеціальностей та спеціалізацій; наявність природничих, соціальних і гуманітарних наук; високий рівень орієнтації щодо наукових досліджень та розробок, передусім на фундаментальні дослідження; орієнтація на сучасні напрями науки, а також на інноваційну діяльність; наявність системи підготовки фахівців зі ступенем доктора; домінування кількості магістрів та докторів наук над кількістю студентів, орієнтованих на здобуття загальної вищої освіти; високий рівень професійності викладачів, які працюють на основі конкурсу і міжнародного також; налагоджена практика співпраці з провідними фахівцями з різних країн на тимчасову роботу; знання світового досвіду та гнучкість щодо нових напрямів у наукових дослідженнях та методиці викладання; конкуренція та вибірковий підхід при наборі студентів; формування у середовищі університету особливого інтелектуального осередку та ін. Проте, показники відбору дослідницьких університетів за кордоном не можуть бути перенесені у тотожній формі до

українського суспільства, оскільки існує чимало особливостей, які вказують на відмінність національної системи освіти. Річ у тім, що пріоритети надаються освітній функції закладу вищої освіти, і як наслідок, вони не можуть змінити напрями своєї діяльності [2].

Заклади вищої освіти, які можна визнати флагманами національної освіти, мають покликання активно займатися як дослідницькою, так й інноваційною діяльністю. У цих закладах мають працювати викладачі та науковці з високим рівнем кваліфікації; необхідно мати розгалужені зв'язки як у національному середовищі, так і за кордоном, що мають слугувати центрами культурного і соціального розвитку. Загалом виокремлено 50 критеріїв, за якими передбачається у майбутньому здійснювати відбір провідних закладів вищої освіти, статус «провідного» має присвоюватися на конкурсній основі на п'ять років і мати додаткове фінансування з державного бюджету; надання таким закладам вищої освіти певної свободи у формуванні навчальної програми та ін. [3; 4].

Одним із напрямів стало залучення до закладів вищої освіти студентів, які навчаються за рахунок власних коштів або за рахунок фінансування іншими суб'єктами, крім держави, а для цього необхідно відкривати нові спеціальності. За сучасних умов на ринку праці потрібні інноваційно-активні фахівці, які спроможні переорієнтувати Україну на інноваційний шлях розвитку. Тому з цим необхідно поєднати моделі дослідницького університету та провідного закладу вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. The Global Competitiveness Report 2017– 2018. URL: <http://www3.weforum.org>. (Дата звернення 01.06.2019).
2. Бажал А. Шляхи до прибуткової науки і освіти. URL: <http://www.info-library.com.ua>. . (Дата звернення 01.06.2019).
3. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.
4. Мірошніченко Л. В. Використання інноваційних технологій під час проведення практичних занять у ВНЗ. *Зб. матер. II Всеукр. наук. конф. «Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації»*, 28–29 жовт. 2016 р. м. Дніпро. Ч. I. Дніпро: Роял Принт, 2016. С. 79–82.

Яворська Т. М., канд. пед. наук
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця

БІБЛІОТЕКИ НА ЕТАПІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства відбуваються зміни та перетворення всіх складових діяльності бібліотек, що набувають системного характеру, «виникають нові форми організації діяльності, відбуваються процеси диверсифікації, зміни в технологічній, кадровій, управлінській складових функціонування, тобто тенденції, які вже дістали назву трансформаційних змін» [1, с. 3].

Нині проблема відповідності бібліотек викликам і реаліям інформаційного суспільства є однією із головних у сучасних дослідженнях бібліотекознавства. Дослідженню питань трансформації бібліотек на сучасному етапі приділяли увагу В. О. Ільганаєва, Р. С. Мотульський, О. С. Оніщенко, М. І. Сенченко, М. С. Слободяник, Дж. Солтон, Л. Я. Філіпова, А. С. Чачко, Я. Л. Шрайберг та ін.

Бібліотеки сьогодні відіграють важливу роль у формуванні свідомості населення, акумулюють у своїх фондах надбання людства, є інформаційними центрами для всіх категорій громадян. У Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року зазначено «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» «Бібліотеки України є базовим елементом культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури держави. Вони важливі для розвитку інформаційної та мовної культури суспільства, патріотичного, правового та екологічного виховання, формування стійкого інтересу до вивчення та розуміння національної історії та культури. Бібліотеки сприяють розбудові читаючої, мислячої та освіченої нації, спроможної практично втілювати набуті знання і досвід у розбудову незалежної України» [2].

Інформаційне суспільство вимагає практичного впровадження засобів ефективного збирання, накопичення, обробки, зберігання, поширення інформації та управління нею. Використання нових електронних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), впровадження їх в бібліотечну практику дає змогу реалізувати ці засоби, надати вільний доступ до них користувачам на всіх рівнях соціальної структури сучасного суспільства.

Сутність соціальних функцій бібліотеки визначає її зміст, мету, принципи, критерії ефективності, технології, оцінку якості роботи. Серед основних традиційних функцій бібліотек є функції зберігання історичної і культурної спадщини, інтелектуального потенціалу та історичного досвіду. Сьогодні інформація у різних її формах набуває все більш важливого значення, стає потужним ресурсом, товаром, поряд з іншими матеріальними благами. Під впливом сучасних ІКТ однією з головних функцій бібліотеки є саме інформаційна, реалізація якої «надає бібліотечним закладам статусу рівноправного партнера серед інших суспільних інститутів у розвитку українського суспільства на нових інформаційних засадах» [3]. Будучи ланкою в мережі бібліотечних та інформаційних установ, бібліотека може працювати так, щоб забезпечувати рівність усіх громадян у можливості доступу до потрібних їм джерел, задовольнити їх особисті та суспільні інтереси в інформації, підняти престиж освіченості і культури населення.

Щоб стати сучасними інформаційно-освітніми та культурно-дозвіллевими центрами, бібліотеки спрямовують свій розвиток відповідно до вимог інформаційного суспільства. Перспективи успішного розвитку є тільки у тих бібліотечних установ, які обирають інноваційний шлях, шлях змін та перетворень.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» інновації визначені як новостворені (удосконалені) конкурентоздатні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва, соціальної сфери. Отже, інновація розглядається як певна категорія, яка характеризується абсолютною цінністю, проте комерційний ефект нововведення не визначається [4, с. 8].

Діяльність сучасних бібліотек не можлива без створення та запровадження інновацій, що виявляються у пошуку нових форм, видів і методів роботи, в організаційно-структурних перетвореннях, в удосконаленні та зміні наявних інструментів та механізмів задоволення інформаційних потреб і запитів користувачів, у створенні нових видів інформаційних продуктів та інформаційних послуг, а також у формуванні нових видів інформаційних ресурсів.

Усе розмаїття бібліотечних інновацій можна розглядати в кількох аспектах:

- технологічному, орієнтованому на впровадження нових інформаційних технологій при формуванні документно-ресурсної бази бібліотек і системи бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів;
- функціонально-змістовному, націленому на розширення змістовного діапазону діяльності бібліотек як інформаційних, культурних і освітніх закладів;
- комунікативно-соціальному, пов'язаному з роллю і місцем бібліотеки в житті суспільства [5].

Інновації в бібліотеках – важливий крок до розбудови інформаційного суспільства. Бібліотечна інновація є цілеспрямованою новою зміною, що приводить до корисних суспільству результатів. Ці результати – основа найповнішого задоволення інформаційних потреб користувачів, комфортність бібліотечно-інформаційного обслуговування, якісно новий стан функціонування бібліотеки. На сучасному етапі розвитку бібліотека виглядає дедалі більш гібридною. Її складниками, що утворюють медійне середовище, стають відділи розвитку інновацій, електронні читальні зали, інтернет-центри, електронні бібліотеки, бази даних та репозиторії в цифровому середовищі, створюються науково-дослідні та інформаційно-аналітичні підрозділи. Бібліотеки нині перетворюються на багаторівневі структури з якісно організованим технологічним середовищем, де інформація представлена на різних носіях сучасними засобами аудіо-теле-візуальних та електронних комунікацій [6, с. 9].

Динамічні перетворення, що відбуваються в бібліотеках, вимагають відповідних змін і у підготовці бібліотечних фахівців. «Знання, вміння, навички, цільові настанови фахівців, які добре розуміються на новітніх технологіях, спроможні продукувати оригінальні ідеї, є вирішальними факторами, що впливають на успішне функціонування установи, якість наданої інформації та рівень обслуговування читачів. Саме такий фахівець може реалізувати концепцію інтелектуалізації бібліотечної професії та забезпечити якісне інформаційно-бібліографічне обслуговування в умовах розвитку електронного урядування» [7].

Отже, запорукою подальшого успішного розвитку бібліотечних установ України, як загальнодоступних інформаційних центрів, є комплекс завдань, що містять оновлення всіх складових її функціонування, інноваційну діяльність, сучасну професійну підготовку бібліотечних працівників, що відповідає потребам інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : автореф. дис... д-ра наук з соціальних комунікацій. Харк. держ. акад. культури. Харків, 2008. 51 с.

2. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»: Розпорядження кабінету Міністрів України № 219-р від 23.03.2016 р. URL // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80> (Дата звернення 30. 05. 2019).

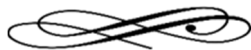
3. Пальчук В. Е. Трансформація інформаційної функції бібліотек в інформаційно-аналітичну під впливом реалізації інформаційних запитів органів державної влади: Міжнар. наук. конф. «Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів». URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/83> (Дата звернення 05. 05. 2019).

4. Про інноваційну діяльність: Закон України в Україні від 08.09.2011 р. № 3715–VI. *Гоос України*. 2011. 1 жовт. С. 8.

5. Керманіді В. О. Сучасна бібліотека – активний учасник розвитку інформаційного суспільства. URL: library.vn.ua/Konf2017/text/2017_17.doc (Дата звернення 30. 5. 2019).

6. Жукова В. П. Медиа-библиотека: терминологический анализ. *Научные и технические библиотеки*. 2013. № 9. С. 5–10

7. Плахтій А. Професійна Підготовка бібліотечних фахівців у контексті розвитку електронного урядування в Україні. Образ. – Випуск 1 (27) ‘2018. URL: http://obraz.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/7_Plahtiy.pdf (Дата звернення 25. 05. 2019).

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДОКУМЕНТОЗНАВСТВІ

*Лебідь Т. П., викладач
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»,
м. Вінниця*

ВИКОРИСТАННЯ КВАЛІФІКОВАНОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В ЕЛЕКТРОННОМУ ДОКУМЕНТООБІГУ

Століття, в якому ми живемо – це час високотехнічного та інформаційного розвитку. Перехід суспільства до інформатизації супроводжується зростанням обсягів документованої інформації в усіх сферах людського життя. Стрімко зростає роль документа як носія інформації. В сучасних умовах перед організаціями, підприємствами, установами постає питання впровадження електронного документообігу. Завдяки цьому документ залишається конкурентоспроможним.

Одним із найперспективніших і тематично розгалужених вважається такий напрям документознавства, як електронне. Розвиток електронного документознавства в Україні здійснюється у двох напрямках: реалізація досліджень, що стосуються документів, юридична сила яких підтверджена електронним цифровим підписом, та дослідження документів в електронній формі — документів, підтвердження справжності яких, особливо за межами інформаційної системи, в якій вони були створені, не має чітко визначених загальноприйнятних правил. Так, С. Кулешов окреслив найактуальніші наукові завдання у сфері створення та функціонування електронної документації, М. Слободяник зробив спробу визначити перспективну проблематику досліджень у сфері електронного документознавства, Г. Швецова–Водка виокремила електронне документознавство у структурі документознавства. Наукові студії у цьому напрямку продовжуються.

Особливості організації електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, роботи з електронними документами та їх підготовки до передавання на архівне зберігання визначаються Порядком роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 11 листопада 2014 року № 1886/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 11 листопада 2014 року № 1421/26198 (Далі – Порядок роботи з електронними документами).

Цей Порядок встановлює загальні вимоги щодо впровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, організації роботи з електронними документами у діловодстві в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності та щодо їх підготовки до передавання на архівне зберігання [7, с. 17].

Відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року № 851–IV, електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включно з обов’язковими реквізитами документа [3].

Захист інформації при здійсненні електронного діловодства в інформаційній автоматизованій системі установи забезпечується відповідно до приписів Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», інших нормативно-правових актів у сфері захисту інформації [7, с. 17].

Перелік обов’язкових реквізитів документів подано в пункті 4.4. Національного стандарту України «Державна уніфікована система документації Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги оформлювання документів» (ДСТУ 4163–2003). Це, зокрема:

- назва організації;
- назва виду документа;

- дата документа;
- реєстраційний індекс документа;
- заголовок до тексту документа;
- текст документа;
- підпис [6, с. 11].

Відповідно до Порядку роботи з електронними документами, електронний документ має бути оформлений за загальними правилами документування і мати реквізити, що встановлені для аналогічного документа з паперовим носієм інформації [4].

Для того, щоб електронний документ мав юридичну силу, на нього накладають електронний цифровий підпис.

У Законі України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 року № 852–IV (далі – Закон № 852) подається таке визначення електронному цифровому підпису: вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписанта. Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа [1].

07 листопада 2018 року Закон № 852 втратив чинність. На заміну йому набув чинності Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05 жовтня 2017 року № 2155–VIII (далі – Закон № 2155), в якому поняття «електронний цифровий підпис» замінено на поняття «кваліфікований електронний підпис». Проте з набранням чинності Закону № 2155 дія електронних цифрових підписів, отриманих за старим законом не скасовується.

Відповідно до Закону № 2155, кваліфікований електронний підпис – удосконалений електронний підпис, який створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа [2].

Завдяки впровадженню кваліфікованого електронного підпису значно прискорюється документообіг між організаціями, підприємствами та установами.

Електронний цифровий підпис має низку переваг, серед яких можемо виділити такі:

- юридична сила електронних документів;
- безпека та конфіденційність інформації;
- доступність в отриманні;
- заощадження часу співробітників;
- подача звітності в електронному вигляді;
- можливість ведення електронного документообігу з різними міністерствами та контролюючими органами.

Використання електронного цифрового підпису або кваліфікованого електронного підпису – ефективне рішення для всіх, хто використовує новітні технології.

Впровадження електронного документообігу з кваліфікаційним електронним підписом має важливе значення для підвищення ефективності діяльності організацій, підприємств, установ, адже відбувається оптимізація роботи з документами, переведення її на більш сучасний рівень.

Список використаних джерел:

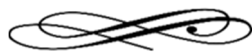
1. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 року № 852–IV. Дата оновлення: 07.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15/ed20181107> (Дата звернення: 27.05.2019).
2. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовтня 2017 року № 2155–VIII. Дата оновлення: 07.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (Дата звернення: 27.05.2019).
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (Дата звернення: 27.05.2019).

4. Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання: наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2014 року № 1886/5. Дата оновлення: 28.11.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14> (Дата звернення: 27.05.2019).

5. Венгрияк Х. У який спосіб слід передавати сертифікати електронного цифрового підпису. *Діловодство*. 2019. № 2. С. 41–43.

6. Денисенко О. Електронні документи: створення та оформлення. *Довідник секретаря та офіс-менеджера*. 2015. № 4. С. 11–23.

7. Сучасне діловодство в Україні. Практичні поради: практичний посібник / Н. В. Кузьменко та ін. Київ: «Центр учбової літератури», 2018. 260 с.

*Марковець О. В. канд. техн. наук, Кулічкова М. О., Карабін С. С.
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів.*

ВЕБ-СЕРВІСИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ

Мобільні телефони лише для дзвінків – це вже історія. Їх замінили розумні смартфони. Можна сказати, що це – міні-комп'ютери, які можна носити з собою.

Додатки – це завантажені чи встановлені за замовчуванням іконки різноманітних програм, коли вмикаєте смартфон. Якщо навести приклади, то це: Gmail – електронна пошта, на яку користувач заходить не один раз на день, Skype – програма для віддаленого спілкування та багато інших. Саме завдяки цим іконкам (програмам) телефон стає розумним.

Коли компанія створює мобільний додаток, користувачі мають змогу встановити його на свій смартфон, тоді клієнт має змогу робити замовлення, робити покупки залежно від сфери діяльності компанії.

Кожна людина, купуючи новий телефон, обирає за певними характеристиками свою марку, серед основних та, напевно, найважливіших критеріїв – це операційна система.

Наразі використовуються два гіганти для мобільних телефонів: IOS та Android, які мають певні відмінності:

1. Android має більшу перевагу у зв'язку з тим, що іконки та віджети дуже легко та швидко встановлювати. На айфонах та пристроях від Apple всі віджети знаходяться в спеціальному меню, їх потрібно шукати у налаштуваннях, що є дуже незручно.

2. Дві операційні системи мають велику кількість додатків, але у Android є можливість управління, яка використовується на комп'ютері.

3. Персоналізація відбувається краще в IOS, робота спеціалізованого прошивання є більш стабільною.

4. Дві системи прекрасно працюють в браузерях та соціальних мережах, однак швидкість взаємодії з інтернетом краще відбувається в IOS.

5. Для відправлення файлів та додатків для Android необхідно лише мати USB-передавач або карту пам'яті. На IOS все складніше, адже необхідно використовувати софт iTunes, який потрібно налаштувати та зареєструвати через інтернет, що займає певний час.

6. Ігри на IOS є більш різноманітні та випускаються швидше ніж на Android.

7. Більшість додатків на IOS є платними, порівняно з безкоштовними на Android, хоча кількість додатків в App Store значно більша.

8. Операційна система IOS не має вірусів, адже це закрита система. Віруси на Android є дуже частим явищем. Ця проблема вирішується шляхом установки захисного програмного забезпечення.

9. В IOS менше налаштувань інтерфейсу під себе, ніж на Android-пристроях. Для багатьох це створює незручності.

10. На Android пристроях використовується стандартний інтерфейс підключення, що спрощує процес з'єднання абонентів у мережі з іншими пристроями. Apple в своїх пристроях використовує тільки фірмові комутаційні інтерфейси, а використання перехідників зекономить ваші кошти.

Різні операційні системи мають переваги та недоліки. Секрет вибору тої чи іншої платформи залежить насамперед від аудиторії.

Apple вибирають люди, для яких важливим є універсальність, багатофункціональність та престиж. Пристрої на Android використовують переважно люди, які налаштовані на простоту в роботі з даними. Так чи інакше боротьба IOS та Android буде продовжуватися до того часу поки одна з компаній не запропонує щось кардинально нове, що перекриє всі напрацювання конкурентів.

Веб-сервіс Mobicart – це створення інтернет-магазинів, незалежних від веб-сайту компанії, також можуть бути інтегровані до них.

Користувачі цього веб-сервісу мають можливість своїми силами запускати різноманітні мобільні додатки для своїх інтернет-магазинів. Щомісячна абонентська плата потрібна лише в тому випадку, коли додано більше продукції, аніж має бути за стандартами. Це допоможе залишати в майбутньому інтернет-магазин відчиненим. В минулому оплата від клієнтів приймалася через PayPal, зараз укладено договір з компанією ZOOZ. З 2012 в цьому веб-сервісі можна розробляти мобільні додатки для Android і IOS-пристроїв. У цьому ж році запрацював HTML5 Web App, це дає змогу використовувати його на наступних смартфонах нового покоління.

AppsGeyser – це безплатний сервіс, який допоможе розповсюдити його в Google Play і сконвертувати всю інформацію (контент) вашої компанії, тобто сайту компанії, на Android. Ще є можливість після створення додатка продавати його, а також розмішувати в них рекламу. В цьому сервісі можна створювати сайти, html-сторінки і відео для Youtube. Для створення мобільного додатку на платформі Android використовують прості шаблони у сервісі.

Веб-сервіс Appsmakerstore має дуже багато шаблонів для створення додатків для різноманітних установ: кафе, салонів краси та інших. Кожен шаблон дуже зручний у користуванні і має різноманітні функції. Якщо це використовується шаблон для будь-якого кафе чи ресторану, клієнт який виявить бажання ним скористатися, буде мати можливість забронювати столик, замовити щось собі на винос або отримувати цікаві повідомлення від компанії.

Також існує функція оновлення шаблонів, адже апетити і потреби клієнтів з кожним днем змінюються. Також можна зробити, щоб ваш додаток був безкоштовним або платним на маркетах для Android та Apple. Перед виходом у світ додаток можна попередньо переглянути, з'ясувати, як він буде виглядати на пристроях користувачів.

Список використаних джерел:

1. Думанський Н. О., Марковець О. В. Інтелектуальна система пошуку та збирання інформації з тематичних Веб-ресурсів. *Інформаційні системи та мережі: Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 631. С. 101–106.
2. Марковець О. В., Форкун Ю. В., Зелез Б. Я., Думанський Н. О. Розроблення сайту електронної бібліотеки наукового товариства. *Інформаційні системи та мережі: Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2010. 689. С.209-218.
3. Проценко О. Б. Web-програмування та web-дизайн. Технологія XML: навч. посіб. Суми: СумДУ, 2009. 127 с.
4. Курняван Буди. Создание WEB-приложений на языке Java с помощью сервлетов, JSP и EJB. *New Riders*. 2013. 880 с.
5. Дронов В. HTML 5, CSS 3 и Web 2.0 Разработка современных Web-сайтов. *Профессиональное программирование*. 2013. 414 с.
6. Markovets O., Dumanskyi N. The structure of the system of processing citizens' appeals. *Econtechmod*. 2017. Том 6 № 2. С. 33–38.

ЕТАПИ РОЗРОБКИ СТОРІТЕЛЛІНГУ НАВЧАЛЬНОЇ Е-ГРИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Інтенсифікація інформаційного обміну, ускладнення інформаційної економіки, потреба вчасно врахувати величезну кількість різномірних факторів, що пострійно змінюються, викликає у владних структурах та бізнес-колах нагайну потребу у виробленні ефективних технологій для оптимізації прийняття управлінських рішень. Наразі активно розробляються різні експертні системи підтримки прийняття управлінських рішень (СППР) та інформаційні системи, побудовані на штучному інтелекті (інтелектуальні АС), що дають змогу виявляти, консолідувати та коригувати знання з різних предметних галузей, а також імітувати розв'язування складаних творчих завдань. Втім вони не приймають рішення за керівника, а є лише допоміжним інструментом. Крім того, важливим у процесі прийняття рішень є людський фактор – емоції, інтуїція, осяяння тощо, що не охоплюється технологічною системою [7; 8]. Тож гостро актуальним є створення віртуальних тренувальних середовищ, в яких майбутній керівник має можливість сформулювати та всебічно розвинути компетенції ділової комунікації та прийняття управлінських рішень. Вдалою формою таких навчальних віртуальних середовищ є комп'ютерна гра.

Завдяки стрімкому розвитку інформаційних технологій і безперервному збільшенню обсягу інформації, необхідної для трудової діяльності та професійної комунікації, комп'ютерне навчання отримує все більшу популярність. Розроблені й успішно використовуються в навчальному процесі електронні навчальні курси і системи, досліджуються та аналізуються методи і результати їхнього застосування. Вчені постійно розробляють і пропонують до впровадження нові, більш досконалі методи, що дають змогу істотно підвищити якість навчання [2; 3; 10; 11; 16], особливо засобами та принципами комп'ютерних ігор [5; 7; 8; 17; 19; 20].

Метою статті є визначення етапів розробки сторітеллінгу навчальної гри для формування компетенцій прийняття управлінських рішень. Це стане основою для розробки навчальних комп'ютерних ігор фахового спрямування.

Комп'ютерна гра, як і звичайна, не є самостійною реальністю, людина-гравець зазвичай усвідомлює нереальність того, що відбувається.

Д. Грей вказує, що будь-яка гра містить такі компоненти: ігровий простір (топос), час (хронос), межі, правила, зокрема й правила взаємодії, артефакти та мету [4]. Правила визначають алгоритм гри не лише як системи, а й як розповіді. Будь-яка гра має наратив – оповідання (сторітеллінг), історію, шлях героя. Навіть якщо в грі герой не втілений в одухотворений предмет, який зазвичай асоціюється з людиною чи твариною. Поняття «одухотвореність» словниками трактується як здатність предмету до довільного руху. В комп'ютерних іграх ними може виступати будь-що: кульки, машинки, точки тощо. Наратив є важливою обов'язковою складовою, що часто є запорукою ефективності гри як навчальної форми та навіть її комерційної успішності. Як кожний навчальний матеріал, так і кожна гра не просто є сховищем окремих фактів та подій, а вибудовує певну зв'язну розповідь, навіть якщо вона не існує як вербальний текст.

Наратив гри визначається розвитком подій як процесом, що має початок та кінець; героями, артефактами, що на них впливають, а також метафорою, мітологічними структурами та інтерактивністю сюжету, що зумовлює постійний фідбек [18]. Все це зближує гру, оповідання, проектну діяльність та, власне, ділову гру.

Д. Грей зазначає, що «бізнес, як і багато інших видів людської діяльності, з'явився завдяки цілям. Тільки наявність мети змушує переміщатися з точки А в точку В; звідти, де ми знаходимося, туди, куди ми хочемо потрапити. Виникає напруга між поточним станом А –

вихідною умовою – і бажаним майбутнім станом В – метою. Те, що знаходиться в проміжку, ми назвемо простором проблеми. Саме його потрібно подолати для досягнення мети» [4]. Узагальнена структура ділової гри представлена на рис. 1.

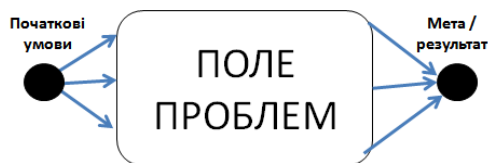

Рисунок 1. Структурна модель ділової гри

Ігровий наратив у цій структурі втілюється у послідовності кроків долання простору проблеми, які створюють причинно-наслідковий ланцюжок, що приводить до потрібного результату – фінішу гри та досягненню мети для бізнесу.

Д. Грей вказує на два види ділових ігор:

1) з визначеною метою (оптимізація бізнес-процесів, реінжиніринг, підвищення продуктивності і продажів, прийняття управлінських рішень тощо);

2) з невизначеною метою в разі необхідності вироблення новаторських ідей, розробки інноваційних проєктів тощо. В цьому разі наратив гри може бути асоційований з фольклорним мотивом «піді туди, незнамо куди».

Уже є досвід успішного зіставлення ігрових сценаріїв та механік (правил) та функцій чарівних казок В. Я. Проппа [12] для автоматизації створення ефективних ігрових наративів [20]. Зокрема, вченими пропонується канва наративу [17], що є дієвим інструментом для розробки сторітеллінгу гри.

Особливо важливим для створення навчальних ділових комп'ютерних ігор є принцип нелінійного інтерактивного наративу, адже саме така комунікація геймдизайнера (автора гри, викладача) та гравця (читача, глядача, користувача, студента) формує компетенцію прийняття управлінських рішень. Так, геймдизайнер програмує діапазон можливостей для вибору персонажа, за якого гравець має прийняти рішення. При цьому саме нелінійний інтерактивний наратив гри дає можливість відчути різні ефекти від прийнятих рішень, зануритись у світ кейсових завдань (Case-based learning). Все це формує простір для синергії таких методологічних напрямів навчання, як кейсового (Case Study) та проблемного. Адже першочерговим завданням менеджерів є вирішення проблем, які є ядром будь-якого рішення.

Корисно, якщо змістовним наповненням навчальної ділової гри стає випадок з практики (прецедент, історія, досвід, розповідь, проблема та її вирішення), який наочно демонструє якусь теорію. CASE (Cognitive Acceleration through Sincse Education) – пізнавальна акселерація у процесі вивчення природничих наук, розроблена англійськими науковцями М. Шейером, Ф. Едейем та К. Єйте у 90-х рр. XX ст. Вона полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій) для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень з певного розділу навчального предмета. Робота з CASE (кейсами) передбачає розбір або «рішення» конкретної ситуації з певного сценарію, який складається із самостійної роботи, «мозкового штурму» у межах малих груп, публічного виступу із представленням та захистом запропонованого рішення, контрольного опитування на знання фактів кейсу [2].

Близьким до кейсового є проблемне навчання, сутність якого полягає в утворенні в навчальному процесі проблемних ситуацій – це пізнавальних труднощів, для подолання яких студенти мають здобути нові знання або докласти інтелектуальних зусиль. Проблема ситуація, що усвідомлюється та приймається студентами до розв'язання, перетворюється у проблему. Проблема, в якій зазначено параметри та умови розв'язання, переходить у проблемну задачу чи проблемне завдання. Проблемні завдання принципово відрізняються від тренувальних. Мета останніх – не пошук нового способу розв'язання, а закріплення відомого студентам методу. Тому проблемним можна назвати навчання розв'язання нестандартних

завдань, у ході якого студенти засвоюють нові знання, здобувають нові уміння та навички, приймають певні управлінські рішення [6].

В основі методики розробки нарративу навчальної ділової гри, що розвиває компетенції прийняття управлінських рішень (рис. 2) були покладені моделі проєктного менеджменту [14], дизайн мислення [23], інформаційні блоки геймдизайну документів, зокрема Bible story [9], та канва нарративу як інструмент протипування сюжету гри [8; 17].

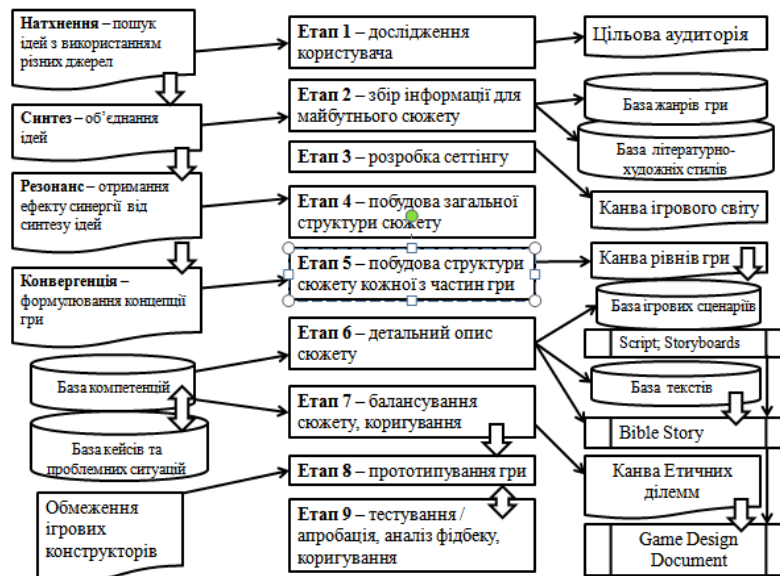

Рисунок 2. Етапи розробки нарративу навчальної ділової гри для формування компетенцій прийняття управлінських рішень

Перший етап має маркетинговий характер, адже досліджує потреби та інтереси користувача майбутньої гри та визначає цільову аудиторію.

Другий етап тісно пов'язаний з вхідними даними (жанр гри, літературно-художній стиль тощо) і складається з трьох дій: вивчення вхідних даних; виявлення типових характеристик цих даних; складання власного списку асоціацій, пов'язаних з вхідними даними. До типових характеристик вхідних даних належать:

- детальні визначення ігрових жанрів, що прийнято класифікувати за типом геймплею (наприклад, аркадна гра, гра в 3D-шутера);
- докладні визначення ігрових жанрів з великою кількістю прикладів;
- вичерпний список сюжетних прийомів, які використовуються в найрізноманітнішому медіа-контенті;
- вичерпний список літературних жанрів, їхніх відмінних ознак; опис системи вікових обмежень.

У результаті успішного здійснення цих дій формується набір елементів для будівництва сюжету. На цьому етапі також відбувається створення списку основних метафор гри, що зумовлюється літературно-художнім стилем та жанром гри.

Третій етап – розробка сетінгу гри (від англ. Setting – оформлення, налаштування, обставини) – середовище, антураж, час, місце, умови і обставини, в яких розвиваються події, властивості реальності, що моделюються геймдизайнером або медіапродуктом [13]; це набір правил і внутрішньої історії певного оточення [1]. Це історія світу гри, чинники, передумови (backstory), рушійні сили, природа та характер світової естетики гри. Сетінг складається з компонентів вигадки (фантазії) та розваги.

Основою сетінгу ділової гри можуть виступати проблемні ситуації та кейсові події, які містять певні ресурси та обмеження. Побудова такого сетінгу є, по суті, розробкою проєкту (рис. 3).

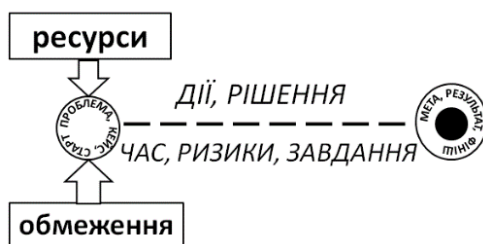

Рисунок 3. Проектна проблема як ядро ділової гри

Четвертий етап є формуванням сюжетного ланцюжка, для побудови структури сюжету залежно від ряду факторів, найважливіший з яких – сюжетний обсяг та глибина майбутньої гри. Для короткого сюжету маленької гри пасуватиме проста структура – по одній–дві частини на зав’язку, основну дію, кульмінацію і розв’язку. Великий сюжет передбачає більшу кількість складових частин. Наприклад, дві частини для експозиції, одна для зав’язки, вісімнадцять для основної дії тощо, в сумі вийде двадцять або навіть більше.

П’ятий етап – розробка та деталізація структури сюжету на кожну з частин (локацій) гри. Тут важливою є категорія часу, що зумовлює вид сюжету: лінійний або хронікальний (з екскурсами, дискретний, лінійно-паралельний), сюжет із зворотною хронологією, концентричний або причинно-наслідковий, динамічний або адинамічний.

Шостий етап – детальний опис сюжету. Це комбінації і прописування інформації, яка була отримана в перших етапах. На цьому етапі розробляються сценарії, розкадровки, пишуться ігрові тексти (внутрішньоігрові діалоги та історії). В результаті створюються такі геймдизайн документи: «Bible Story» – збірка сюжетів та персонажів ігрової історії, разом із концепт-артами; «Script» – збірка сценаріїв гри; «Storyboards» – розкадровки гри.

Сьомий етап – прототипування гри. Аби зв’язати всі ланки сюжету, врахувати основну та альтернативну історію, доцільно застосовувати *мапи знань*, що допомагають візуалізувати сюжет гри, миттєво охопити всю картину сюжетних ліній, побачити недоліки та невідповідності.

Восьмий етап – балансування сюжету, коригування – пошук всіх логічних розбіжностей, верифікація того, що сюжет точно відповідає вхідним даним, особливо ігровому жанру, літературно-художньому стилю, тематиці та цільовій аудиторії, меті. Ефективним інструментом балансування впливів сюжету гри є «Канва етичних дилем» гри [22], що дає можливість виявляти етичні протиріччя в сюжеті та коригувати прагматичні та навчальні впливи гри. На етапі балансування відбувається перевірка балансу сил та можливостей героїв, а також вплив гри, тобто дотримання відповідності сценарію тим компетенціям, що мають бути сформовані у результаті ділової гри.

Дев’ятий етап – тестування ігровості, апробація, аналіз зворотнього зв’язку та коригування наративу ділової гри.

Варто зазначити, що наратологія (narrative) гри тісно пов’язана з її людологією (ludology), адже, правила, як механіка гри, є основою метафоризації та цінності дій в ігровому просторі. Комп’ютерна гра має явний або прихований наратив, який створюється через метафоризацію, коли поняття з однієї предметної галузі передають властивості понять в інші галузі. Метафоризація розуміється вченими як процес кодування, перетворення символів-знаків з певної сфери знань і уявлень в іншу, з урахуванням конвертації мови людей на програмну машинну мову, а також каналу електронної комунікації, контексту, що впливає на його декодування і сприйняття [18]. Так, в геймдизайні прийнято виділяти *game-правила*, які визначають мету гри та умови виграшу (goal); та *play-правила*, що реалізують основні дії (маніпуляції) гравця [8]. Тож реальні процедури прийняття управлінських рішень перекладаються у *play-правила* засобами метафоризації, що визначаються жанром е-гри: стратегії, логічні ігри, квести, симуляції тощо. Результати узагальнені у таблиці 1.

Таблиця 1. – Матриця перетворення процедур та дій з прийняття управлінського рішення у правила гри, їхню метафоризацію та переклад у фрази сценарію

Дії з прийняття управлінського рішення	Play-правила	Game-правила	Метафора	Фраза сценарію
Аналіз проблеми	«Вибрати» (Select)	«Погодити» (Match)	чорна скриня, печера, пазл, розтросений артефакт, порушення заборони, ситуація	Царівни йдуть в сад, вони запізнюються додому
Виявлення обмежень	«Стріляти» (Shoot – термін пропонує гравцеві торкнутися об'єкта, розташованого на відстані, або якимось впливати на нього)	«Руйнувати» (Destroy)	перепона, ворог, нестача чогось, підступ, конфлікт	Мачуха дає пасинку отруєну їжу. Бій зі змієм
Визначення альтернатив	«Керувати» (Manage)	«Уникати» (Avoid)	розвідка	Герой неодружений і відправляється на пошуки нареченої
Прийняття рішення	«Отримати вдачу» (Random)	Створювати» (Create)	башта, весілля, хід, угода	У розпорядження героя потрапляє чарівний предмет
Реалізація рішення	«Рухатися» (Move)	«Уникати» (Avoid)	подорож	Йде герой в чужі країни
Контроль за виконанням рішення	«Записати» (Write)	«Погодити» (Match)	випробування та реакція на нього	Три роки служити у царя. Переодягання, підміна, викриття

Помітно, що власне написання сюжету гри є своєрідною практикою з проектною діяльністю та прийняття управлінських рішень, адже «Сюжет означає рухатися по небезпечній місцевості в історії та протистояти проти десятка розгалужених можливостей вибору правильного шляху. Сюжет – це вибір письменницьких подій та їхній дизайн у часі» [24]. Геймдизайнер має створювати потік історій у грі, виходячи з того, що відбувається (течія, хід подій) і як це відбувається (деталі). Провідні практики геймдизайну рекомендують використовувати шаблони оповідань, адже вважається, що всього існує лише 39 різних сюжетів [21]. Це допомагає геймдизайнеру концентруватися на деталях історії гри, без втрати часу на розробку сюжетного процесу (наративу) [15].

В межах міжнародного проєкту Erasmus+KA2 «GameHub: університетсько-підприємницьке співробітництво в ігровій індустрії в Україні» на базі Одеського національного політехнічного університету студенти кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій створюють проєктні команди з розробки концепцій навчальних комп'ютерних ігор. Зокрема, був розроблений фентезі сюжет гри «Forseti» з фантастично-міфічними елементами скандинавської спрямованості. В основі правил гри покладені операції з прийняття управлінських рішень.

Все вищезначене дає підстави констатувати, що комп'ютерна гра є унікальним продуктом інформаційного світу. Вона є наративом комп'ютерної культури, що здебільшого побудована на основі баз даних (database). Тож ігрофікація тренувальних вправ та ситуацій для прийняття управлінських рішень є, по суті, синергією творчої та інформаційно-аналітичної роботи з базами даних та проєктними документами геймдизайну, конструювання ефективної колаборації та комунікації між геймдизайнером (викладачем) та гравцем (студентом), а також між учасниками ділових процесів.

Представлена методика створення наративу навчальної ділової гри спрямована на оптимізацію та автоматизацію процесу розробки ігрових навчально-тренувальних середовищ, що формують компетенції прийняття управлінських рішень. Вони затребувані в широкій галузі керівних структур.

Список використаних джерел:

1. Башкиров А. Горячая линия игр. *Игромания*. № 4 (139) URL: https://www.igromania.ru/article/14787/Goryachaya_liniya_igry%C2%A0.html
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид., стер. К.: Академвидав. 2009. С. 611.
3. Воронка М. І. Ділова гра як засіб підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук. Тернопіль, 2007. С. 20.
4. Грей Д., Браун С., Макануфо Дж. Геймштормінг. Игры, в которые играет бизнес. Санкт-Петербург; Питер; 2012.
5. Гуменникова Т. Р., Лугова Т. А., Рященко О. І., Трояновська Ю. Л. Інтеграція процесу розробки комп'ютерних ігор з доповненою реальністю у компоненти stream-освіти. *Herald of Advanced Information Technology*. 2018. 1(01). PP 46–58. DOI: 10.15276/hait 01.2018.5.
6. Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В. та ін. Педагогіка вищої школи: навч. посіб / за ред. З. Н. Курлянд. 2-є вид., перероб. і доп. К.: Знання. 2005. 399 с.
7. Лугова Т. А., Блажко О. А. Розробка навчальних відеоігор, заснованих на активізації неявних знань. *Управління розвитком складних систем*, 2018. № 35. С. 105–112.
8. Лугова Т. А., Блажко О. А. Проектування комп'ютерних ігор для навчання: навчальний підручник у межах проекту GameHub для студентів ЗВО спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (Рекомендовано Вченою радою ОНПУ Протокол № 6 від 28.02.2018 р.). Одеса: ФОП Побута, 2018. 212 с.
9. Лугова Т. А., Полякова А. Особливості та видовий склад документів у гейм дизайні. *Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації: зб. Матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Одеського національного політехнічного університету*. Одеса, 22–23 березня 2018 р. / за заг. ред. В. Г. Спрінсяна. Дніпро: Середняк Т. К., 2018. С. 296–305.
10. Мачинська Н. І. Навчальне проектування як чинник розвитку особистості у контексті акмеологічного підходу. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. 2015. Вип. 84. Житомир–Київ. С. 226–232.
11. Панькевич О. О. Застосування ігрових технологій під час підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери: акмеологічний підхід. *Філософія та гуманізм*. 2018. Вип. 1(7). С. 61.
12. Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки. 2013. М.: Лабиринт, 2000. 336 с.
13. Сидоренко М. Г. Тенденции смыслообразования в современном медиаконтенте: обратный эффект Люцифера. *Педагогика и психология образования*. 2012. Вып. 4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-smysloobrazovaniya-v-sovremennom-mediakontente-obratnyu-effekt-lyutsifera>
14. Тянь Р. Б., Холод Б. І., Ткаченко В. А. Управління проектами: підручник для студ. вищ. навч. закл. К.: [Центр навч. л-ри]. 2003. 221 с.
15. Adams Kenn. The story spine: pixar's 4th rule of storytelling. URL: <https://www.aerogrammestudio.com/2013/03/22/the-story-spine-pixars-4th-rule-of-storytelling/>
16. Blazhko O., Gdowska K., Gawel B., Dziabenko O., & Luhova T. Deeper learning approaches integrated in serious games. *Project, Program, Portfolio Management. P3M. In The Proceedings of the International Research Conference*, 2017. December, Vol. 2. PP. 18–21. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/6866> [Accessed 08.04.2019]
17. Blazhko O., Luhova T. Features of using the canvas-oriented approach to game design. *In Scientific Journal Applied Aspects of Information Technology*. 2018. № 1. P. 62–73. doi: 10.15276/aait.01.2018.5
18. Blazhko O., Luhova T., Melnik S., Ruvinska V. Communication model of open government data gamification based on Ukrainian websites. *In Experiment International Conference (exp. at'17), 4th . PP. 181–186, IEEE, June, 2017. URL: https://ieeexplore.ieee.org/document/7984367.*

19. Gee J. P. What Video Games Have to Teach Us about Learning and Literacy. New York: Palgrave Macmillan, 2003. PP. 2, 14, 203–210. URL: <https://newlearningonline.com/literacies/chapter-2/gee-on-what-video-games-have-to-teach-us-about-learning-and-literacy> [Accessed 23.01.2019].

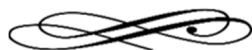
20. Gumennykova T., Blazhko O., Luhova T., Troianovska Y., Melnyk S., Riashchenko O. Gamification features of stream-education components with education robotics. *Applied Aspects of Information Technology*. 2019. № 01 (02), Pp. 45–65. DOI://10.15276/ait.02.2019.4, ISSN 2617-4316.

21. John Gardner. The Art of Fiction: Notes on Craft for Young Writers. ALFRED A. KNOPF NEW YORK. 1984. 240 p.

22. Luhova T., Blazhko O., Troianovska Y. Features of using diversifiers of hackathon-contests in canvas-oriented approach to game design. Herald of Advanced Information Technology No. 02(02). 2019. Pp. 83–87.

23. Reem I. Malas, Thair M. Hamtini A Gamified e-Learning Design Model to Promote and Improve Learning / International Review on Computers and Software (I.RE.CO.S.), Vol. 11, N. 1 ISSN 1828-6003 January 2016

24. Robert McKee. Story. Substance, Structure, Style, and the Principles of Screen writing. ReganBooks – An Imprint of HarperCollins Publishers. URL: <https://ironzorg.fr/downloads/Writing/Screenwriting/Story%20by%20Robert%20McKee.pdf>

СЕКЦІЯ 5.
БЕЗПЕКА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Щербіна О. С., канд. екон. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця

ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Зовнішньоекономічна безпека підприємств є невід'ємною складовою як міжнародної, так і національної безпеки країни, яка відображає стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Загалом, економічну безпеку зовнішньоекономічної діяльності підприємства треба розглядати як особливий стан системи, яке забезпечує захищеність її елементів і зв'язків від деструктивного впливу внутрішніх та зовнішніх чинників держави і країни-реципієнта.

За твердженням провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, їх деструктивний вплив загострюється в умовах сучасних глобальних трансформацій світового господарства. Тому безпека зовнішньоекономічної діяльності як складова будь-якого підприємства, яке виходить на міжнародні ринки і знаходиться під впливом міжнародної конкуренції і глобальних диспропорцій у розвитку світової економіки стає фундаментальним елементом в системі забезпечення його глобальної конкурентоспроможності.

Головна проблема забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства полягає в управлінні ризиками та мінімізації загроз і нівелюванні впливу зовнішніх деструктивних факторів, настання яких прямо не залежить від зусиль підприємств.

Управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності – це можливість суб'єкта нейтралізувати частково або повністю небезпечні внутрішні і зовнішні дії за допомогою важелів наявного або вдосконаленого механізму, або спеціально додатково залученими для цього ресурсами. У більш широкому сенсі – це здатність суб'єкта забезпечувати позитивне сальдо в зростаючому зовнішньоекономічному обороті з метою економічного зростання галузей, стабільності внутрішнього і зовнішнього ринків, захисту інтересів вітчизняного товаровиробника та експортно-імпортних структур, незалежно від масштабу, часу або характеру, а також глибини і сили негативних дій зовнішніх або внутрішніх чинників, які нейтралізують економічним механізмом, а також у випадках необхідності – за допомогою залучення додаткових ресурсів.

Важливим фактором управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності є резервні ресурси. Це обов'язковий атрибут економічної безпеки. Правда, створення їх обумовлює виключення оборотних коштів і зниження ефективності експортно-імпортних операцій.

Управління економічною безпекою у сфері зовнішньоекономічної діяльності може бути реалізовано тільки за умови пошуку неординарних рішень щодо досконального рішення проблем, обґрунтованого співвідношення між експортом та імпортом товарів. Під обґрунтованим співвідношенням розуміють такий етап зовнішньоекономічної діяльності, при якому забезпечуються нормальні умови функціонування експортно-імпортних операцій та їх розвиток. Для забезпечення обґрунтованого співвідношення потрібно мати стабільну фінансово-кредитну і грошову системи, а також можливість надати фінансову підтримку товаровиробникам, експортерам та імпортерам у разі виникнення на світовому ринку гострих дестабілізаційних процесів. Розбалансування співвідношення може завдати економічній шкоди і послабити безпеку у зовнішньоекономічній діяльності.

Особливостями управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності є чутливість і вразливість. Чутливість може бути ослаблена шляхом зниження або обмеження

залежності внутрішнього ринку від зовнішньоекономічних чинників. Уразливість обумовлює інший підхід, а саме здійснення превентивних заходів щодо зниження або повного усунення негативного ефекту, який є наслідком руйнівних процесів.

Для зовнішньоекономічної діяльності особливе значення мають політичні, правові, культурні, природно-географічні фактори, які притаманні зовнішнім ринкам, однак, зважаючи на те, що їхній вплив є опосередкованим і здійснюється через окремі носії загроз, їх облік системою управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності підприємства здійснюється відповідними носіями загроз, які за національною приналежністю відповідають кільком країнам.

У теорії і практиці управління виділяють такі методи управління: економічні – ґрунтуються на реалізації вимог економічних законів; організаційно-правові – передбачають кошти юридичного впливу на відносини людей у виробництві; соціально-психологічні – засновані на мотиваційному впливі на учасників виробництва.

Отже, для підприємств, які працюють у напрямі зовнішньоекономічної діяльності, важливими є всі три методи управління. Варто зазначити, що найефективнішим є метод соціально-психологічного впливу, адже саме цей метод використовується для підвищення трудової активності працівників, які є найважливішими для ефективної і стабільної роботи підприємства.

Починаючи свою діяльність у напрямі зовнішньоекономічної діяльності, керівництво підприємства визначає основні принципи управління, які є першочерговими правилами його діяльності. Ці принципи дають можливість визначати основні цілі діяльності та завдання з їх досягнення, яке вимагає від підприємства виконання однієї з його управлінських функцій – функції прогнозування. Першочерговим завданням функції прогнозування є визначення внутрішніх і зовнішніх перспектив розвитку підприємства, сильних і слабких сторін організації, прогноз зміни кон'юнктури ринків, з якими вже відбувається зовнішньоекономічна діяльність, або тільки планується, аналіз можливостей і перспектив формування портфеля варіантів зовнішньоекономічної діяльності, встановлення потенційних і бажаних результатів діяльності і визначення шляхів їх досягнення. Прогнозування має пряме взаємовідношення з такими функціями управління, як організація, мотивація і контроль, тобто може впливати на загальноекономічну стратегію розвитку підприємства, якщо це є необхідним.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності для підприємств України є життєво необхідним, однак переслідується великою кількістю небезпек і ризиків, які можуть порушити стан їхньої економічної безпеки, який і без того на підприємствах України є вкрай низьким. Саме тому керівництво підприємства має ретельно визначити доцільність проведення зовнішньоекономічної діяльності на їхньому підприємстві шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень, які б сприяли ефективній діяльності підприємств.

Як відомо, однією з основних цілей діяльності підприємств є лідерство на ринку. Однак діяльність підприємства в напрямі зовнішньоекономічної діяльності є досить складною справою і перед прийняттям управлінського рішення вимагає ретельного аналізу наявних можливостей підприємства і проведення попередньої оцінки стану економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства, і вже на основі отриманих значень можливо приймати рішення про вибір варіантів міжнародної діяльності на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Небава М. І., Міронова Ю. В. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2017. 73 с.
2. Гавловська Н. І. Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств: автореферат дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 – економіка та упр. під-ми (за видами екон. діяльності). Херсон, 2017. 37 с.

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогоднішній розвиток української освіти не відповідає світовим тенденціям, потребам національної економіки, а також сучасним запитам з боку особистості та суспільства. Саме тому розпочато системну трансформацію сфери, головна мета якої – нова висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти. Масштабне реформування освіти в Україні стало можливим завдяки прийняттю рамкового Закону України «Про освіту».

Одним із пріоритетних напрямків розвитку національної освіти став особистісно орієнтований навчальний процес, у центрі якого перебуває особистість студента, її самобутність, самоцінність навчання (person-centered teaching). Деякі положення щодо реалізації такого підходу встановлені, зокрема, статтею 62 п. 1 абз. 15 вимог Закону України «Про вищу освіту». Стаття закріплює право осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, на вибір навчальних дисциплін у межах відповідної освітньої програми та робочого навчального плану в обсязі, що становить не менше 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для певного рівня вищої освіти.

У межах моніторингу з'ясовано, що у деяких ЗВО вибірковість є радше формальністю, адже подекуди можна обрати лише одну дисципліну з двох запропонованих, які, до того ж, можуть бути загальними. Серед причин такої ситуації називають: брак коштів; нерозуміння орієнтованого на студента підходу; брак конкуренції між викладачами; недостатня обізнаність працівників університетів та студентів; інерція; позмінна організація освітнього процесу; перенавантаження студентів [2].

Отже, актуальним постає питання пошуку шляхів реалізації прав осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах.

На рис. 1 наведена архітектура механізму забезпечення права студентів щодо вибору дисциплін, роботу якого можна розділити на такі етапи:

1. Співробітники структурного підрозділу «Навчальна частина» збирають пропозиції від навчальних підрозділів щодо дисциплін за вибором і формують за допомогою сервісу «Google Forms» єдину для всіх спеціальностей форму – голосування. Відповідні анотації дисциплін розміщуються в файлі сервісу «Google Docs», що дає можливість створити на формі голосування відповідне пряме посилання для ознайомлення з ними (рис. 1, блоки 1–3).

2. Посилання на форму розсилається студентам за допомогою електронної пошти. Зазначимо, що в сучасних реаліях найбільш оперативним способом масового розповсюдження інформації, і між студентами також, є мобільні месенджери (Вайбер, Телеграм, Ватсап). Але неможливість гарантувати наявності у підписниках повного переліку адресатів вимагає застосування такого варіанту розсилки повідомлень тільки як додаткового (рис. 1, блок 4).

3. Відкриваючи форму, студенти знайомляться з анотаціями і виставляють пріоритети запропонованим дисциплінам (рис. 1, блок 5).

4. Студентські відповіді збираються в електронній таблиці сервісу «Google Table» (рис. 1, блок 6).

5. Отримані дані імпортуються засобами підключення до зовнішніх джерел електронної таблиці Microsoft Excel, де за допомогою зведених таблиць формується статистична інформація про найбільш популярні між студентами дисципліни. Дисципліни, для яких неможливо сформувати комплектні групи, видаляються. Після цього студенти розподіляються між дисциплінами за обраними пріоритетами.

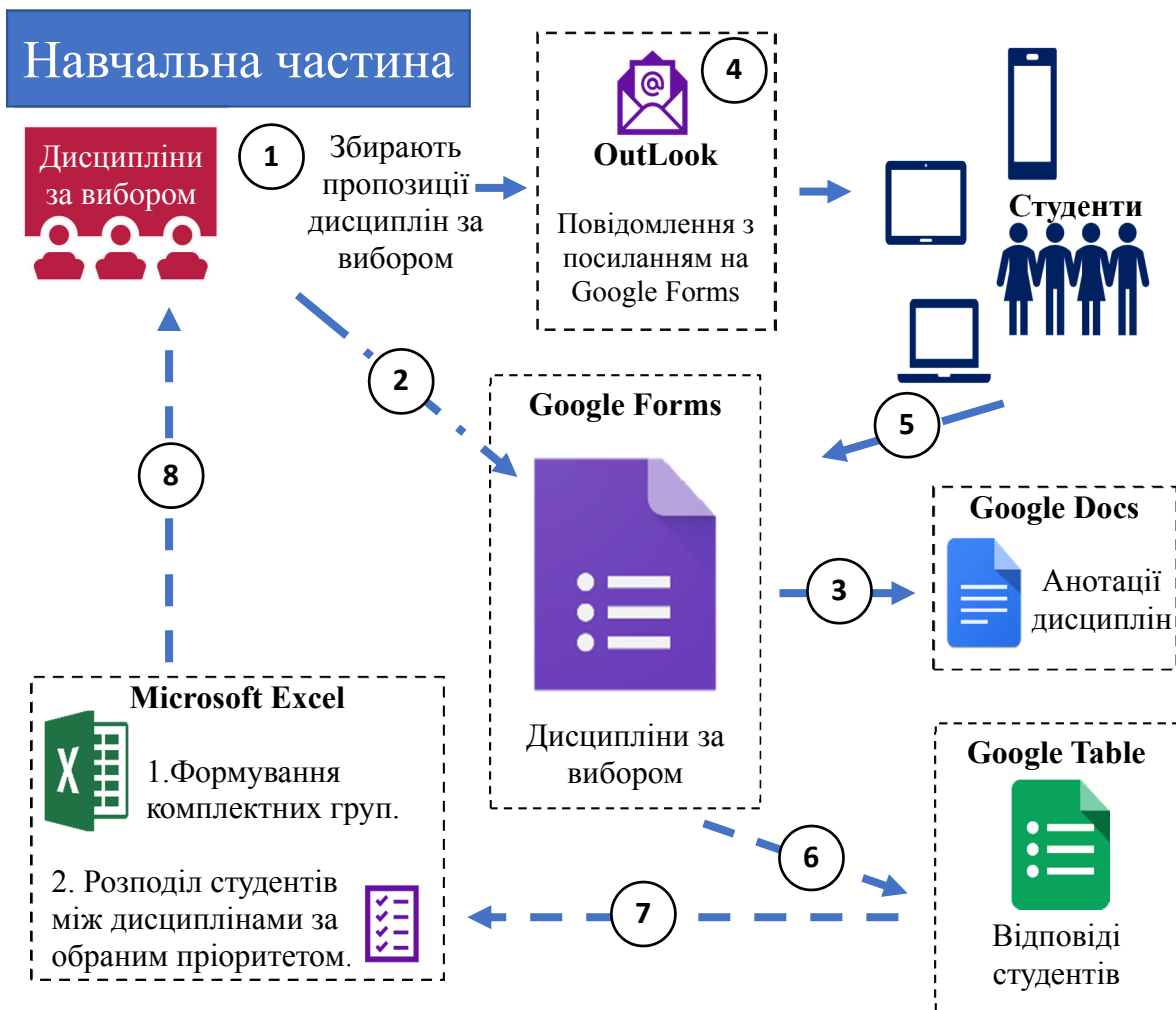

Рисунок 1 – Архітектура механізму забезпечення права студентів щодо вибору дисциплін

Таким чином, розроблений за допомогою керованої взаємодії онлайн сервісів GoogleForm, Google Sheets, Google Docs і електронного табличного процесора Microsoft Excel механізм дозволяє вирішити більшість з перелічених вище проблем: брак коштів (використання запропонованих сервісів безкоштовне), брак конкуренції між викладачами (студенти обирають між дисциплінами університету), недостатня обізнаність працівників університету і студентів та інерція (рішення щодо застосування особистісно орієнтованого навчання буде залежати від адміністрації верхнього рівня управління).

Список використаних джерел:

1. Реформа освіти та наук. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. 2019. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>.
2. Вибір без вибору: моніторинг вибіркового курсів у державних вишах. *Аналітичний центр CEDOS*. 2015. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/vybir-bez-vyboru-monitorynh-vybirkovykh-kursiv-u-derzhavnykh-vyshakh>

СЕКЦІЯ 6. ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНФОРМАЦІЇ ТА СОЦІУМУ

*Куц О. П., канд. філ. наук, доцент
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»
м. Вінниця*

НЕСЛОВЕСНА ТЕХНІКА ЯК СКЛАДНИК ТЕОРЕТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ СПІЛКУВАННЯ

Безперечно, будь-яке спілкування, і зокрема, ділове, має певну мету. Для її досягнення потрібна неабияка вправність, знання «техніки» спілкування, тобто майстерне володіння низкою засобів (словесних і несловесних) і продуктивне використання їх у процесі спілкування.

Власне несловесна техніка, вміле й тактовне застосування її у повсякденні вкрай важливі для досягнення успіху у спілкуванні. Дослідники вважають, що несловесні реакції менш контролюються людською свідомістю і тому є надійнішими показниками нещирості, ніж слово. Ця «друга мова» постає більш правдивою і дієвою, ніж природна.

Звичайно, успіх спілкування залежить від тону, голосу, дикції, інтонації, темпу і ритму мовлення. Проте люди можуть обмінюватися різними типами інформації на різних рівнях. Відомо, що спілкування не вичерпується усними або письмовими повідомленнями. У цьому процесі важливу роль відіграють емоції, манери партнерів, жести. Психологами встановлено, що у процесі взаємодії людей від 60 до 80 % комунікацій здійснюється за рахунок невербальних засобів вираження і лише 20–40 % інформації передається за допомогою вербальних. Ці дані спонукають замислитись над значенням невербального спілкування для взаємопорозуміння людей, звернути особливу увагу на значення жестів і міміки людини, а також породжують бажання оволодіти мистецтвом тлумачення цієї особливої мови, якою ми всі розмовляємо, навіть не усвідомлюючи цього [4].

На думку психологів, вимовляючи що-небудь, людина, сама того не усвідомлюючи, робить певні рухи.

Якщо співрозмовник тягнеться до іншого, ловить погляд, робить скуті жести, то можна сказати, що він прилаштовується знизу до іншого.

Співрозмовник, який ходить по кімнаті, найімовірніше, ретельно обмірковує складну проблему, приймає важке рішення.

Якщо співрозмовник однією рукою спирається на одвірок чи стіну, а іншу тримає на стегні – значить він прагне очолювати. Про це ж говорить і така поза: обидві руки на стегнах, ноги злегка розставлені.

Співрозмовник, який сидить на стільці, недбало закинувши ногу на ногу, – вважає себе господарем становища. Той же, хто сидить на краєчку стільця, склавши руки на колінах, навпаки – схильний підкорятися.

Якщо людина намагається виглядати вищою за співрозмовника, споглядає на нього зверхньо, демонструє самовпевненість, – намагається бути покровителем.

Якщо співрозмовник піднімає плечі й опускає голову, виходить, він скривджений чи ображений, особливо, якщо при цьому він ще й починає щось креслити на листі паперу (різні геометричні фігури, стріли і под.).

Помітивши, що співрозмовник нахилився всім корпусом уперед, а руки при цьому поклав на коліна чи тримається ними за краї сидіння, негайно запропонуйте закінчити зустріч: саме цього прагне співрозмовник [4].

«Пощипування перенісся» – знак глибокої зосередженості і напружених міркувань, при цьому людина зазвичай закриває очі.

Якщо ваш співрозмовник почухує підборіддя (зазвичай при цьому він ще і мрежить), відповідно, приймає рішення.

Якщо ваш співрозмовник підпирає підборіддя долонею з витягнутим вказівним пальцем, значить, він ставиться до ваших пропозицій критично.

Коли людина говорить нещиро чи чує, як говорить неправду хтось інший, вона мимоволі намагається торкнутися рукою рота, ока або вуха. Той, хто, вимовивши що-небудь, прикриває

рукою рот (великий палець звичайно притиснутий до щоки, жест нерідко супроводжується удаваним покахикуванням), наймовірніше, говорить неправду. Аналогічним жестом у момент вашої мови співрозмовник виражає сумнів у вашій правдивості.

Про неправду можуть свідчити і легкі швидкі дотики до повік очей, носа чи ямочки під носом.

Потирання повік пов'язане також з бажанням уникнути погляду в очі співрозмовника, якому говорять неправду.

Про неправду чи, щонайменше, про прагнення щось приховати можуть свідчити потирання чола, скронь, підборіддя.

Почісування вуха може бути рівнозначне фразі: *Я не бажую цього чути.*

Мочку вуха смикають у стані хвилювання, розладу, а потягують її – якщо людині набридло слухати і вона хоче висловитися сама.

Якщо ваш співрозмовник на момент вашого висловлення збирає з костюма якісь непомітні ворсинки – він не схвалює ваші слова, хоча і не висловлює своєї незгоди вголос. Якщо протягом усієї бесіди він на словах погоджується з вами, але постійно збирає з одягу неіснуючі ворсинки – це ознака того, що насправді він не погоджується з вашою думкою [3].

У стані радісного настрою зіниці стають у чотири рази більші, ніж звичайно. І, навпаки, в пригнобленому стані, при виникненні невдоволення, ненависті зіниці помітно звужуються. Якщо співрозмовник знає значення прийомів невербального спілкування і вміло спрямовує свій погляд, то вже реакцію своїх зіниць він напевно не зможе контролювати. Варто довіряти мимовільним жестам більше, ніж словам; погляду – більше, ніж жестам; реакції зіниць – більше, ніж напрямку погляду [2].

Отже, знання мови жестів, міміки і рухів дає змогу не лише краще розуміти співрозмовника, а й (що найважливіше) передбачити, яке враження справило на нього почуте ще до того, як він висловиться з цього приводу. Інакше кажучи, така безслівна мова може попередити вас про те, чи варто змінити свою поведінку, чи зробити щось інше, щоб досягти потрібного результату.

Ділове спілкування стає тим ефективнішим, чим краще в ньому пов'язуються всі засоби (і вербальні, й невербальні) із дотриманням ділового етикету.

Список використаних джерел:

1. Курило О. Й., Ройзман І. І. Вербальні та невербальні аспекти культури спілкування. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3. С. 114–117.
2. Мессинджер Ж. и К. Я вижу вас насквозь. Научитесь читать человека как книгу. Харьков. 2017. 512 с.
3. Пиз А. Язык телодвижений. С.-П.: Изд. дом Гутенберг. 2000. 186 с.
4. Степанов С. Язык внешности. М.: ЭКСМО. 2000. 416 с.

Чередник Л. А., канд. філол. наук, доцент
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
м. Полтава

ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасні дослідники суголосні у тому, що текст є багатоаспектним явищем мовної та екстралінгвістичної дійсності і виконує різноманітні функції, а саме: він є засобом комунікації та способом зберігання і передачі інформації; водночас, виступаючи віддзеркаленням психічного життя індивіда, продуктом певної історичної епохи; формою існування культури і відображенням певних соціокультурних традицій. Усе це й обумовлює розмаїття підходів,

множинність описів і призводить до полісемантизму. Зазначимо також, що феномен тексту є об'єктом дослідження різних наук: філології, семіотики, філософії, психології, лінгвістики, наратології, психолінгвістики, герменевтики, соціолінгвістики, культурології тощо, і кожна з цих наук має свої підходи до тексту, принципи і прийоми його вивчення.

До цього часу найбільш чітко визначилися структурно-семантичний і комунікативно-орієнтований підходи до вивчення тексту. Перший досліджує текст як ізольований одиничний мовний об'єкт, вивчаючи його формально-граматичні категорії, способи його виділення, з'єднання і функціонування на гіперсинтаксичному рівні [1, с. 12]. Згідно з цією думкою, лінгвіст О. Абаїмова визначає текст як просте кількісне розширення поняття пропозиції, як «послідовність щонайменше двох пропозицій, що володіють закономірностями внутрішньої структурної організації» [1, с. 12]. Тобто текст розуміється як «деяка упорядкована безліч пропозицій, об'єднаних різними типами лексичного, граматичного і логічного зв'язку, і здатних передавати певним чином організовану і спрямовану інформацію; як складне ціле, що функціонує як структурно-семантична єдність» [1, с. 13].

Інший підхід розглядає комунікативну орієнтацію тексту, його прагматичну спрямованість і тлумачить текст як продукт мовної діяльності, підлеглий реалізації комунікативної інтенції відправника, що виконує конкретні задачі спілкування [3, с. 121]. Відповідно до такого підходу щодо визначення тексту, будь-яке комунікативне утворення може виступати як засіб передачі та одержання інформації. Особливо варто згадати, що ці підходи зовсім не виключають один одного, а взаємно доповнюють.

Дослідники О. М. Шахнарович, І. А. Зімня, Ю. А. Сорокін, А. С. Штерн вважають, що згідно з теорією масової комунікації, текст «є ієрархією комунікативних програм і підпорядкований діяльності, в яку він включений» [3, с. 125].

Останнім часом у мовознавстві сформувався особливий напрям, який називається лінгвістикою тексту, що розглядає текст як «комунікативну одиницю найвищого рівня, порівняно стійку операційну одиницю мови, в якій забезпечується логічна, тематична, структурна і прагматична зв'язність» [2, с. 12]. Тобто текст треба розглядати «як цілісну єдність, що складається з елементів, які мають визначене значення тільки в складі тексту і які втрачають його в ізольованому виді» [2, с. 14].

Згідно з думкою мовознавця Н. Труханової, «текст ніколи не існує сам по собі, як деяка об'єктивна реальність. Він завжди в реальних процесах діяльності («думкомовнодіяльності») і є продуктом та інструментом комунікації» [4, с. 15].

На нашу думку, текст необхідно сприймати і як інформаційний простір, мовленнєвий твір, знакову послідовність тощо. Оскільки текст несе певний смисл, то він виступає як комунікативна одиниця, об'єднана за смислом послідовність знакових одиниць, основними властивостями якої, як відомо, є зв'язність і цілісність.

Треба зазначити, що текст «як продукт та інструмент комунікації складається з двох компонентів – семантичного і прагматичного» [4, с. 17].

Відповідно, семантичний компонент тексту розкладається на дві величини: «денотативний і сигніфікативний аспекти» [4, с. 17].

Денотативний аспект пов'язаний з логіко-семантичними відносинами, сигніфікативний – з комунікативно-змістовно-значеннєвими.

Як відомо, комунікація є засобом реалізації мисленнєвого змісту за допомогою мовних одиниць, тому текст відображає специфіку мислення комунікантів, їхні позиції, а також суб'єктивне використання мови.

Варто підкреслити, що будь-який текст є комунікативним. Він передається від комуніканта-відправника до комуніканта-отримувача. Останній мусить витягнути з повідомлення якусь інформацію, зрозуміти її. Сприймаючи інформацію, отримувач тим самим вступає в певні особистісні відносини до тексту. Ці відносини є прагматичними. Вони мають різноманітний і здебільшого інтелектуальний характер, коли текст слугує для нього лише джерелом повідомлень про якісь факти й події, які отримувача особисто не стосуються і не цікавлять. Але іноді інформація може здійснювати глибокий вплив на отримувача, торкатися

його почуттів, викликати емоційну реакцію, спонукати його до певних дій. Здатність тексту створювати такий комунікативний ефект, викликати в отримувача прагматичні відношення до повідомлення, тобто здійснювати прагматичний вплив на отримувача інформації, має назву прагматичний аспект або прагматичний потенціал (прагматика) тексту.

Крім того, у процесі комунікативної діяльності між комунікантами відбувається обмін знаннями, які втілені у свідомості особистості в моделях різноманітних типів.

Текст як основний засіб вербальної комунікації породжується відправником повідомлення та сприймається отримувачем, який будує відповідну модель на основі концептуальної системи, якою керується на момент сприйняття тексту. Існування протиріччя між складною багатовимірною структурою вербалізованої моделі та лінійним характером мовлення (тексту) призводить до неможливості одномоментної передачі тексту: виникає необхідність формування нової моделі, внаслідок вербалізації якої і відбувається народження тексту. Сукупність знань у тексті репрезентується сукупністю моделей і складає відповідну семантичну інформацію, яка, своєю чергою, відображає уяву автора про немовленнєві умови акту комунікації.

Отже, феномен тексту полягає у його багатоаспектності та полісемантизмі. Різні науки для вивчення тексту застосовують різноманітні прийоми і методи дослідження.

З погляду комунікації текст можна розглядати її основною одиницею.

У процесі комунікації відбуваються обмін інформацією, моделі якої обираються самими комунікантами.

Список використаних джерел:

1. Абаїмова О. В. Семантико-синтаксичні та інтонаційні особливості монологу в діалогічній мові англійської художньої прози: автореф. дис канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса: ОГУ, 1998. 19 с.
2. Кравченко Н. О. Семантико-синтаксична і просодична організація лекторської мови (на матеріалі англійської мови): автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.02. Одеса, 1993. 19 с.
3. Колшанський Г. В. Контекстна семантика. М.: Наука, 1980. 164 с.
4. Труханова Н. Л. Експресивні просодичні засоби в реалізації прагматичного аспекту текст: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.02. Одеса: ОГУ, 1990. 18 с.

*Лукаш Г. П., д-р філол. наук, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця*

ЧОМУ УЧАСТЬ БЕРУТЬ, А НЕ ПРИЙМАЮТЬ?

На сайті «Російсько-українського словника сталих виразів» (словник видано у 1959 році) поданий такий переклад: «Принимать, принять участие в чём – турбуватися, потурбуватися за кого, про кого, ким. Принимать, принять участие в чём – брати, узяти участь у чому» [5]. Подібний переклад містить будь-який і сучасний словник або довідник з української мови, доводячи, що вислів *прийняти участь* є ненормативним.

Занурюючись в історію виникнення цього словосполучення, з'ясуємо, що українська мова запозичила його з російської, де вживання «чиновницького» *принимать участие* досить укорінене, тяжіє до засвоєного російською мовою старослов'янства *участие*. У лексичному значенні цього старослов'янства обігрується і 'часть' ('участок' – «ділянка»), і 'співчуття', і 'доля'. Російський вираз *принимать участие* міцно закріпився ще й тому, що був цілком природною і вдалою калькою з французького *prendre part à*. Пригадаймо: у Москві й

Петербурзі говорити російською ще в ХІХ ст. означало низькородність, вторинність, тому французьке запозичення посилювало практику його функціонування.

Старослов'янське *участь* (від стсл. **ЧАСТЬ**) вживається в синонімічних паралелях із східноукраїнськими мовами. Дослідники вважають, що старослов'янські не тільки вступали в повні або часткові омонімічні співвідношення зі східнослов'янськими словами, а й часто створювали з ними складні сфери перетину словотворчих відмінностей і в той же час паралельних синонімічних рядів [2].

У давньоруській мові слово *участь* зареєстровано вже в пам'ятках ХІ ст. Воно означало «частка, частина» (наприклад, в Златоструя ХІІ ст.: «участие иматъ взяти в дому моему»), і навіть більш конкретно: «ділянка землі, частина земельної майна і взагалі частина майна, майно, володіння». Однак поряд з цими конкретними значеннями в слові *участь* ще в давньоруській мові ХІ–ХІV ст. виявлялися і більш абстрактні переносні значення і відтінки: 1) частка, звання, положення, життєве поприще; 2) володіння чим-небудь, причетність до чогось, спільне перебування в чому-небудь [7]. Слово *участь* належить до високого і середнього стилів літературної мови ХVІІІ ст. У російській книжній мові ХVІ–ХVІІ ст. поруч з ним виникає синонім *беру участь (участство)*, від якого утворюється дієслово *участвовать* – «мати в чому-небудь частину, бути товаришем у якійсь справі, в якій-небудь діяльності» (пор. з французьким *participer*). Ця морфологічна спорідненість посилила в слові *участь* абстрактний відтінок дії – стану: *принимать участие в чем несчастии, горести*. А співпраця, спільна діяльність – це *участование* в чому-небудь, сопричастя в чому. Це загальне значення обростає відтінками, відображаючи зростання і коливання значень дієслова *участвовать* – мати в якійсь справі участь, де давньорус. *часть* <<частка; земельна ділянка; спадщина [3, с. 284].

Зрозуміло, що на основі цих значень легко могло скластися переносне, що стосується сфери почуттів, значення співчуття, щирих взаємин. Однак, мабуть, це значення у ХVІІІ ст. рельєфніше виділилося під впливом французької мови: французький вислів *prendre part à* найлегше калькований російською мовою через «принимать участие в чем-нибудь» і об'єднувало в собі обидва значення слова *участь*. У російській мові група слів, пов'язаних зі словом *участь* поповнюється новими утвореннями. Так, у словнику Д. Н. Ушакова вперше в лексикографічній традиції зареєстровані слова *участливость* і *участливый* [7].

Українська ж запозичила *участь* тільки у значенні рос. «участвовать» (пор. *участь* – *учасник, співучасник*). Позичила спершу з усіма можливими дієсловами: *брати, взяти, приймати*, і до кінця 1930-х років не було проблеми вибору серед цих слів. Вираз *приймати участь* вживається визнаними класиками, наприклад, його вживали М. Драгоманов і Б. Грінченко. Як нормативний, вираз *прийняти участь* востаннє з'являється у словнику О. П. Ізюмова [4]. Овсій Прокопович Ізюмов (1899–1937) – український мовознавець, укладач «Російсько-українського словника» (1926), «Українсько-російського словника» (1930) та «Словника чужомовних слів» (1932, у співавторстві).

Так само відбувалося становлення виразу *брати до уваги, відома*. Водночас, «приймати на себе» та «приймати до серця» та кілька подібних досі є цілком нормативними виразами. Чому ж сталося так, що запозичивши і слово, і цілий вираз, в літературній мові так настійливо позбуваються слідів? Для української мови властиво віддавати перевагу простішим словам перед громіздкими книжними конструкціями. Російською мовою можна сказати *участвовать*, а можна по-канцелярськи – *принимать участие*. До речі, є гарне слово, яким ще Степан Бандера користувався. Одним словом можна передати значення виразу – «брати участь». Це слово *учасничати*.

Звернімо увагу, як в українській мові розвивається значення домінанти *участь*: частка, частинка <, частка, [частник] <<часть, < частинний, частковий, часточковий, [межичастичний] < Ж, неучасть, почасти, причасник < частування, частунок, почастунок, < виникло під впливом слова cz~sc < із п. ст. czestowac < (первісно <), похідного від czesc <; власне українським утворенням є честувати (<честь), частотний, частість, частота, частити, частішати, учащати;

счастлие – щастя <, [шесте] < щасливець, щасниця <, щасливий, щасний, щасливити <, щастити, нещасливець, нещасник] <, [нешасниця] < нещастя < ущасливити, унещасливити [3].

Борис Антоненко-Давидович дає такі рекомендації: «Слово “приймати” в нашій мові набуло різних семантичних відтінків. Приймати можна гостей, допомогу, м’яч у грі, приймають спадщину і гетьманську булаву, приймають присягу та замовлення на щось. Зазвичай до уваги приймають все чиновники. Хоча приймати вони можуть тільки когось або щось – громадян, ліки, друзів, папери, але тільки не увагу. Слово *приймати* на місці там, де воно передає зміст “одержувати”, “брати” («Хліб святий приймаємо, а вас послухаємо» – Г. Квітка-Основ’яненко), зараховувати до установи, закладу, організації («Прийняли його в «Молоду гвардію» одним з перших»), забирати щось звідкись («Прийняла зі столу посуд»), давати комусь притулок, пригостити («Прийняв його Бородай на зиму за харч та одягу» – Панас Мирний) тощо» [1].

За «Словником української мови: в 11 томах» лексема *приймати* має такі значення:

1. Брати до рук, на плечі і т. ін. від когось, або звідкись кого-, що-небудь: *приймати (прийняти) допомогу (поміч)*;
2. Одержувати від кого-небудь щось у власність: *приймати (прийняти) в спадок; приймати (прийняти) корону (булаву)*;
3. Погоджуватися з чим-небудь. затверджувати що-небудь на зборах, засіданнях і т. ін.; схвалювати: *приймаючи першу Програму*;
4. Брати на свою відповідальність що-небудь для передавання, пересилання, зберігання і т. ін. (про спеціально призначену особу, працівника): *приймати (прийняти) рішення; прийняти старостів; приймати (прийняти) замовлення*;
5. Знайомлячись із станом справ якого-небудь господарства, підприємства, установи і т. ін., брати на себе керівництво ним: *приймати (прийняти) командування*;
6. Виконувати якусь гігієнічну, лікувальну і т. ін. процедуру: *приймати краплі, приймати душ*.
7. Терпіти, переживати що-небудь: *приймати (прийняти) бій; приймати (прийняти) кару*;
8. Вислуховувати що-небудь: *прийняти рапорт*;
9. Сприймаючи що-небудь, реагувати певним чином: *весело приймає зал; приймають втішання; приймати (прийняти) [близько] до [свого] серця – те саме, що брати [близько] до серця що* [6, с. 453].

Отже, за українським документним фразеологізмом *участь у нас беруть, а не приймають*. Ключове, стрижневе слово – *участь*, саме від нього розвивається закладене у старослов’янізмі **ЧАСТЬ** значення ‘частка’; ‘земельна ділянка’; ‘спадщина’. Вживаючись спочатку з усіма запозиченими з російської мови (більше схильної до книжності) дієсловами, це слово з часом набуває практики власного вживання.

Список використаних джерел:

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. URL: <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=4002> (Дата звернення: 04.04.2019).
2. Виноградов В. В. История слов. URL: <https://azbyka.ru/otechnik/Spravochniki/istorija-slov/289> (Дата звернення: 02.04.2019).
3. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т. 6 / ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, В. Г. Скляренко, О. Б. Ткаченко; [укладачі: Г. Л. Півторак, О. Д. Пономарів, О. А. Стоянов, О. Б. Ткаченко. А. М. Шамота]. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. К.: Наукова думка, 1989. 553 с.
4. Ізюмов Овсій Прокопович. Російсько-український словник. Київ: Книгоспілка, 1926. 656 с.
5. Російсько-український словник сталих виразів. URL: <https://r2u.org.ua/> (Дата звернення: 02.04.2019).
6. Словник української мови: в 11 томах. Том 7. 1976. С. 623.
7. Livejournal. URL: <https://ua-etymology.livejournal.com/177510.html>. (Дата звернення: 04.04.2019).

СЕКЦІЯ 7.
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

*Анісімов Д.О., аспірант
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь*

**ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА**

Інноваційний розвиток підприємства [1] – це процес спрямованої закономірної зміни стану підприємства, що залежить від інноваційного потенціалу цього підприємства та джерелом якого є інновації, що створюють якісно нові можливості для подальшої діяльності підприємства на ринку шляхом реалізації уміння знаходити нові рішення, ідеї та у результаті винаходів. Інновації – це перманентний процес упровадження нововведень (у вигляді нового чи удосконаленого продукту) з метою досягнення підвищення економічної ефективності, зростання ринкової вартості підприємства, збільшення доходів власників, тобто досягнення стратегічної мети підприємства [2].

В Україні для оцінки рівня інноваційного розвитку підприємств використовують наступні групи інформаційних ресурсів:

- статистичні форми державної служби статистики України, зокрема, на основі наявних статистичних даних форми № 1 (інновація «обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства» та технологія «звіт про створення та використання передових технологій та об'єктів права інтелектуальної власності»);
- результати спеціального інноваційного огляду, що проводиться відповідно до методології ЄС (спеціальний огляд державної служби статистики);
- результати регулярних оглядів конкурентоздатності, що проводяться Держкомстатом України;
- інформація, зібрана різними міністерствами та різними підрозділами державних установ;
- дані спеціальних оглядів щодо інновацій, що проводяться окремими науковцями, дослідниками та організаціями.

Але безпосередньо для підприємства інформаційна база повинна формуватись на підставі ретельного аналізу та визначення місії підприємства. Керівник підприємства визначає доцільність впровадження інноваційних продуктів виходячи з оцінки потреб та співвідношенням з можливостями підприємства. Обов'язковим є порівняння загроз та отримання конкурентних переваг на ринку, розрахунок ризиків реалізації інноваційних проектів.

Для реалізації цієї мети необхідно аналізувати цілий комплекс інформації з різних джерел: зовнішню і внутрішню інформацію; первинні і вторинні документи; умовно-постійні і динамічні (змінні) дані – залежно від періодичності зміни і швидкості старіння інформації; дані нормативних правових актів; дані стандартів і правил; методичні рекомендації та вказівки, затверджені державними органами; загальноекономічну інформацію; маркетингову інформацію; фінансову інформацію; інвестиційну інформацію; дані бухгалтерського і податкового обліку; технічну і технологічну інформацію; дані управлінського обліку; патентно-ліцензійну та іншу інформацію, що стосується створення та використання об'єктів інтелектуальної власності; дані НДДКР, звітів дослідних і конструкторських підрозділів, результати випробувань дослідних зразків; галузеві і внутрішньофірмові норми і нормативи; дані бізнес-планів та звітів про їх виконання, оперативного-виробничого та статистичного обліку; показники стратегічного планування [3].

Отже, для оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства треба провести ретельну оцінку джерел отримання інформації на підприємстві. Проведення оцінки інноваційного

розвитку підприємства з метою визначення рівня ефективності від впроваджених інновацій потребує комплексного аналізу ефективності інноваційної діяльності на підприємстві за чітко сформованою системою кількісних показників, які в найбільшій мірі будуть відповідати специфіці господарської діяльності підприємства та інформуванню різних зацікавлених сторін, залучених до інноваційних процесів на підприємстві, про якість отриманих інноваційних результатів [4].

Список використаних джерел:

1. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства: навчальний посібник. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
2. Зінченко О. А., Зінченко Д. С. Інноваційний розвиток підприємств: удосконалення теоретичних підходів та моделювання фінансового забезпечення. *Економіка і управління*. 2015. № 4. С. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2015_4_3.
3. Коменденко С. Н. Организация анализа и контроля инновационной деятельности хозяйствующего субъекта: автореферат дис. Воронеж, 2002.
4. Пілявоз Т. М. Методологічні підходи щодо оцінювання інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1085>

*Ветров О. С., ст. викл., Римар П. В., ст. викл.
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця*

МАНІПУЛЯТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ГОЛОСУВАННЯ МЕТОДОМ БОРДА

Система електронного голосування є прикладом складної інформаційної системи зі своїми специфічними особливостями. Технології блокчейну дали можливість впровадити електронне голосування у реальний процес виборів [1]. Питання не є суто технічним, а має яскраво виражений політичний контекст. Так, нещодавно представники Української діаспори виступили за впровадження в Україні системи електронної реєстрації для участі у виборах і системи електронного голосування у день виборів [2]. Спроба на законодавчому рівні закріпити цю концепцію була ще у 2011 році, коли у Верховній Раді був зареєстрований законопроект № 8656 «Про концепцію „Запровадження системи електронного голосування”».

Проблеми, пов'язані з електронним голосуванням, не обмежуються лише технічними питаннями забезпечення безпеки даних (захист від несанкціонованого втручання, гарантія анонімності волевиявлення тощо), контролем можливостей технічних збоїв і складно прогнозованої поведінки програмних продуктів, що відповідають за роботу системи. Електронне голосування, що дає можливість проводити моніторинг в режимі on-line, дає принципово нові можливості врахування та агрегації колективних вподобань, відходячи від класичної бінарної опозиції «підтримаю – не підтримаю».

Темою цієї роботи є не технічна сторона питання, а дослідження безпеки процедури голосування з погляду можливості маніпуляції підбиття підсумків результатів колективного вибору.

Коли справа стосується процесу голосування у малих чи середніх групах, безпека не є головним пріоритетом. З погляду прозорості самого процесу голосування (наприклад, заповнення бюлетенів, голосування підняттям руки тощо) процедура зазвичай не викликає

занепокоєння. Більш актуальною видається проблема урахування інтересів усіх учасників групи, а не просто вибір наявного переможця.

Постає задача вибору моделі ухвалення групового рішення, тобто завдання такого набору правил, які забезпечували б врахування (агрегацію) індивідуальних рішень.

Формально модель задачі групового вибору можна сформулювати так [3]: задана скінчена множина n ($n > 1$) варіантів рішення (альтернатив) $A = \{a_1, a_2, \dots, a_n\}$. Також є множина з m експертів (виборців), які задають кожен власну систему переваг, тобто ранжують альтернативи за своїми вподобаннями, позначаючи $a_p \succ a_q$ (тобто альтернатива під номером q є ліпшою за альтернативу під номером p). Це ситуація строгого уподобання. У разі, якщо уподобання є нестрогим, позначають $a_p \succeq a_q$ – альтернатива a_p є не гіршою за альтернативу a_q . Далі необхідно за системою персональних переваг побудувати колективну систему (групову функцію) переваг, що узгоджувала б індивідуальні вподобання.

Найпоширенішими способами на сьогоднішній день є правила абсолютної більшості («50% + 1 голос») та відносної більшості (переможною вважається альтернатива, яка отримала найбільшу кількість голосів виборців, що взяли участь у голосуванні) [4]. Безумовною перевагою цих правил є інформаційна простота та легкість технічної реалізації. Коли кандидатів два, ці правила відображають об'єктивний стан уподобань виборців. При наявності трьох та більше кандидатів серйозним недоліком зазначених процедур (особливо правила відносної більшості) є те, що перемогти може кандидат з найбільшим антирейтингом, тобто він буде найгіршою альтернативою для всіх виборців, окрім групи (необов'язково великої) своїх прихильників.

Загалом можна згадати класифікацію процедур голосування, що наводиться в огляді [5]:

1. Позиційні процедури, що використовують інформацію про позицію кандидатів в упорядкуваннях виборців.
2. Позиційні процедури, що використовують суми рангів кандидатів в упорядкуваннях виборців.
3. Процедури, основані на попарному порівнянні кандидатів в упорядкуваннях виборців.

У [5] подана більш докладна класифікація по кожному пункту, але предметом цієї роботи є процедура Борда, що належить до другої групи.

Метод Борда – це система голосування з єдиним переможцем, у якій кожен виборець ранжує список кандидатів у порядку переваги. Після того, як виборець впорядкував кандидатів в порядку своїх вподобань, він присвоює p_1 балів своєму найкращому кандидату, p_2 балів наступному у рейтингу і так далі до останнього кандидата із p_k балами (вважаємо $p_1 > p_2 > \dots > p_{k-1} > p_k$). Отримані бали кандидата підсумовуються за усіма виборцями. Кандидат, який набрав найбільшу суму балів, вважається переможцем. Позначимо $m(a_i)$ суму вподобань виборців за i -ту альтернативу (кандидата).

Розглянемо, як вибір коефіцієнтів p_k (зважаючи на єдине строге обмеження $p_1 > p_2 > \dots > p_k$) впливає на результати голосування.

Нехай заданий профіль

Кількість голосів	8	5	2	4	2	9
Впорядкування кандидатів за спаданням привабливості	a_1	a_1	a_2	a_2	a_3	a_3
	a_2	a_3	a_1	a_3	a_1	a_2
	a_3	a_2	a_3	a_1	a_2	a_1

Далі наведені різні приклади значення коефіцієнтів p_1, p_2 та p_3 , що дають змогу в зазначеному профілі «обирати» переможця.

#	p_1	p_2	p_3	$m(c_1)$	$m(c_2)$	$m(c_3)$
1.	5	2	1	86	71	83
2.	5	3	1	90	88	92
3.	5	4	1	94	105	101
4.	10	2	1	151	101	138
5.	10	5	1	163	152	165
6.	10	7	1	171	186	183
7.	3	2	1	60	59	61
8.	2	1	0	30	29	31
9.	1	1/2	1/3	19,(3)	16,8(3)	18,8(3)

Випадки 7–9 добре відомі [6]. Перші сім прикладів значень коефіцієнтів p_1 , p_2 та p_3 були підбрані так, щоб покроково перебрати всіх переможців. Математично можна навести формули, завдяки яким для будь-якого конкретного профілю можна визначити набір коефіцієнтів для визначення наперед планованого переможця (або показати, що для конкретного профілю це неможливо). Отже, процедура Борда дає можливість маніпулювання на етапі визначення рангових коефіцієнтів вподобань, тому для більшого ступеня об'єктивності значення p_k треба експертно визначати до початку волевиявлення, тобто до початку формування конкретного профілю. Необхідно також враховувати вплив значень обраних коефіцієнтів, якщо заздалегідь є невідомою конкретна кількість голосів за те чи інше впорядкування, але, можливо, відомий відносний результат попарного порівняння кандидатів.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://www.handelszeitung.ch/digital-switzerland/krypto-valley-zug-testet-e-voting-blockchain> (Дата звернення 03.06.2019)
2. URL: <https://www.unian.ua/elections/10481112-v-ukrajinskiy-diaspori-vistupayut-za-vprovadzhennya-v-ukrajini-sistemi-elektronno-go-golosuvannya-na-viborah.html> (Дата звернення 03.06.2019)
3. Бартіш М. Я., Дудзяний І. М. Дослідження операцій: підручник. Ч. 3. Ухвалення рішень і теорія ігор. Львів. 2009. 277 с.
4. Волошин О. Ф., Машенко С. О. Моделі та методи прийняття рішень. Київ. 2010. 336 с.
5. Вольский В. И. Процедуры голосования в малых группах. *Проблемы управления*. 2016. № 2. С. 2–23.
6. Emerson P. The original Borda count and partial voting. *Social Choice and Welfare*. 2013. Volume 40, issue 2. P. 353–358.

Вронська С. О., аспірант
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця

ТРЕНДИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Як і багато інших аспектів нашого життя, сфера освіти змінюється під впливом, викликаним цифровою ерою. Нові технології в сучасному світі є невід'ємною частиною процесу навчання студентів. За останні кілька десятиріч нові технології використовувалися для надання навчальних матеріалів, аналізу успішності студентів і розробки нових методів навчання. Тоді ж онлайн та змішані форми навчання стали невід'ємною частиною освітніх програм у багатьох вищих навчальних закладах по всьому світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні аспекти впровадження ІТ-технологій в освітній процес були висвітлені в роботах таких науковців: В. М. Гужва,

О. Г. Єсіна, Н. Ф. Казакова, С. Г. Литвинова, С. Ю. Ясинська та ін. Проте питання залишається не достатньо розкритим у наукових дослідженнях, що обумовило вибір теми роботи.

Метою роботи є визначення основних трендів упровадження інформаційних технологій в освітньому процесу.

Викладення основного матеріалу. Застосування інформаційних технологій у вищій освіті має сенс з різних поглядів. По-перше, це є більш рентабельним, ніж традиційні системи навчання. Зростаючі витрати на нерухомість і комунальні послуги можуть бути зменшені при використанні технології для надання онлайн-курсів на основі «один до багатьох», і це дає змогу скоротити витрати як для постачальників освіти, так і для студентів. Крім цього, заклади освіти отримують можливість охопити більш широку аудиторію, яка не обмежена географічним положенням, що призводить до збільшення кількості студентів, і, як наслідок, до збільшення доходів. Нарешті, останні тенденції у сфері технологій вищої освіти полегшують процес персоналізації навчання і залучення студентів до участі завдяки використанню додатків, віртуальної реальності та стратегій гейміфікації, що застосовуються до навчальних матеріалів [3]. Цей аспект є досить актуальним, враховуючи, що діти, народжені після 2000-х років змалечку сприймають інформацію про оточуючий світ через технічні засоби (смартфони, планшети, ноутбуки тощо).

Зокрема, можна виділити такі тренди у сфері навчання, на які заклади вищої освіти мають звернути увагу, адже вони здатні підвищити цінність і допомогти в досягненні цілей і задач організації:

1. Спільне навчання. Це одна з ключових тенденцій в освіті XXI століття, адже навчання між однолітками має тенденції соціального навчання, які так широко поширені в сучасному суспільстві. Технології спільного навчання можуть поліпшити навички вирішення проблем і комунікативних навичок, а також стимулювати творчий підхід, доповнюючи мету вищої освіти загалом. Навіть більше, рішення для спільного навчання не обов'язково мають бути складними, щоб бути ефективними, оскільки вони можуть містити загальні програми, наприклад, Google Docs, інтерактивні дошки або додатки для групових повідомлень.

2. Віртуальна реальність. Однією з найбільших переваг технології віртуальної реальності є її здатність генерувати взаємодію і створювати захоплюючий досвід, який, ймовірно, буде запам'ятовуватися учнями. Додатки віртуальної реальності використовуються для імітації історичних подій і наукових дисциплін і можуть значно збільшити вплив навчання. Потенціал цієї технології ще належить відкрити, але деякі організації вже експериментують, наприклад, шляхом відстеження рухів тіла студентів при використанні VR-гарнітурами для аналізу утримання інформації і вносять зміни до змісту чи способу донесення інформації.

3. Великі дані (англ. Big Data). Охоплення ширшої аудиторії також означає, що необхідно бути готовим надавати навчальний контент студентам з більш широким спектром потреб і стилів навчання. Сучасна освіта орієнтується на персоналізацію, і великі дані можуть стати безцінним ресурсом для досягнення цієї мети і створення рішень, на основі даних, які покращать розуміння потреб тих, хто навчається, і прискорити їхні успіхи. Основні тенденції в області освітніх великих даних включають використання спеціалізованих платформ для аналізу даних для адаптації і зміни змісту курсу або програми, а також інтелектуальний аналіз освітніх даних.

4. Хмарні технології. До недавнього часу великий обсяг даних та інформації, що обробляються закладами вищої освіти, вимагав наявності фізичного простору для його зберігання. З появою рішень для цифрового або віртуального зберігання інформація не тільки легко доступна незалежно від місцезнаходження, але також може допомогти скоротити витрати, оскільки великі кімнати для архівів більше не потрібні. Хмарні обчислення впроваджуються дедалі більшою кількістю закладів, і їхні переваги – підвищення ефективності, зниження витрат на інфраструктуру і спрощення інновацій – є очевидними.

5. Технології безпеки. Зростаючий обсяг даних, що генеруються новими технологіями, ставить нові завдання, багато з яких пов'язані з питаннями безпеки, конфіденційності та захисту даних. Технології безпеки, наприклад, системи управління відвідувачами, є важливим інструментом для закладів вищої освіти, оскільки вони можуть допомогти у вирішенні таких завдань, як контроль доступу до навчальних приміщень, видача ідентифікаційних пропусків, перевірка авторизованих підрядників і оцифровка завдань прийому. Освітня технологія, яка вміщує протоколи безпеки

(наприклад сервери та ІТ-інфраструктура з вбудованими функціями безпеки), також знижує ризик витоку даних, що є актуальним відповідно до законодавства про захист даних.

Отже, в Україні зазначені процеси не виявляються повною мірою. Лише окремі заклади вищої освіти можуть похвалитися справді інноваційними діями щодо покращення навчання. Проте у сучасному світі освіта потребує актуальних, помірних і простих технологій для того, щоб задовольнити його потреби. Найважливішими принципами впровадження нових технологій в освіті є:

1. Використання інформаційних технологій для підвищення ефективності навчального закладу для кращого надання освітніх послуг.

2. Встановлення належної атмосфери та морального впливу участі в освіті шляхом використання ІТ.

3. Створення співпраці та координації між різними частинами у сфері використання вищезазначених засобів.

4. Розширення культури використання ІТ шляхом забезпечення та заохочення її споживання в освіті.

Під час оцінки видів інформаційних технологій освіта повинна розглядати такі питання, як потреба, ефективність, економічність та можливості і навички, які здобудуть користувачі.

Список використаних джерел:

1. Ataran M. Globalization, information technology and training. Institute for Cultural Research, aftabe mehr, tehran. 2002. P. 23

2. Kirkwood A. and Price L. Learners and learning in the twenty-first century. Studies in higher education, vol. 30. NO. 3. June 2005. Pp .257–274.

3. 5 Trends in Higher Education to Watch in 2019. URL: <https://precisioncampus.com/blog/trends-higher-education/> (Дата звернення: 31.05.2019).

***Кендюхов О. В., доктор наук, професор,
президент Асоціації сприяння глобалізації
освіти та науки SPACETIME,
м. Київ***

ЦИФРОВА ШКОЛА: ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ ДІДЖИТИЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Діджиталізація освіти сьогодні є головним трендом розвитку освітніх систем майже у всіх країнах світу та охоплює всі рівні, від початкової освіти до магістрів та докторів наук. Наша країна не виняток та знаходиться у загальному тренді: створюються електронні підручники, у класах з'являються інтерактивні дошки, у школах впроваджується електронний документообіг, підключення Інтернет тощо. Проте, практично не змінюється сама сутність, процес та фактичні умови навчання. Тобто маємо ситуацію, коли традиційна школа впроваджує використання цифрових інструментів у свою практику, але суть самої школи принципово не змінюється. Що більш важливо, не тільки в Україні, а практично всюди ми бачимо низку обставин, які свідчать про дещо вузький підхід до розуміння всіх перспектив та можливостей діджиталізації освіти. Крім того, треба врахувати такі істотні проблеми початкової та середньої школи, які сьогодні не вирішує традиційна система багатьох країн світу, нашої країни також: стримування та усереднення інтелектуального розвитку найбільш обдарованих дітей, потужна бюрократична стіна, яка не дозволяє їм «перескакувати» через класи, завершувати навчання значно раніше і вступати до університетів у віці 12–14 років, що, наприклад, сьогодні можливо в США та Китаї. А це прямо впливає на конкурентоздатність молодшої людини на інтелектуальних ринках праці. Деякі компанії, які сьогодні працюють на ринках експоненційних технологій, до претендентів на посади висувають умови: досвід

роботи, одна або навіть дві вищі освіти, англійська С1 та вік до 25 років. Крім того, є велика суспільна проблема, коли найбільш обдарованих дітей, які найчастіше є «білими воронами» у своїх класах, «батанів», принижують однолітки звичайного інтелектуального рівня, що у середовищі школярів має поняття «гноблення». І це далеко не всі проблеми, з якими зустрічається інтелектуально обдарована дитина в середній школі, навіть якщо ця школа впроваджує електронні підручники та журнали класного керівника.

Але сучасні цифрові можливості значно багатогранніші та масштабніші. Рівень сучасних інформаційних технологій дає змогу легко вирішити всі ці проблеми цілком і одночасно. Йдеться про створення принципово нової загальнонаціональної державної Цифрової школи. Школи, яка до сьогоднішнього дня не має у світі прецедентів, завдяки чому Україна може стати світовим лідером з діджиталізації освіти та запровадити у свою освітню практику справжню цифрову фабрику геніїв!

Суть проекту «Цифрова школа» полягає в такому: створення державної єдиної цифрової школи, в якій може проходити навчання будь-яка дитина, що знаходиться в будь-якій частині світу. Школа видає державний атестат про повну середню загальну освіту.

Ключові характеристики проекту: простота, дешевизна, легкість та швидкість реалізації.

Цифрова школа являє собою багатофункціональний освітній інформаційний цифровий сервіс, в якому учень може проходити навчання в режимі віддаленого доступу.

Дитина має можливість вступити до школи в будь-який клас, пройшовши відповідне електронне тестування.

Як і у звичайній школі, базовий період навчання розрахований на 12 років, з 1 по 12 клас. Дитина вступає до першого класу, проходить навчання, здає в установлені терміни випускні іспити з кожного предмета у вигляді тестів, після чого переходить до наступного класу і так далі. Екзамени з першого класу.

Але, на відміну від звичайної школи, дитина може вступити до цифрової школи в будь-якому віці і закінчити її в будь-якому віці за будь-який період часу (1–12 років), склавши відповідні тести за кожний клас (обсяг освоєних кредитів). Якщо з якогось предмета екзамен (тест) вчасно не зданий, дитині надається ще дві спроби протягом трьох місяців (червень–серпень). Якщо учень не здає тест і після цього, то він відраховується з цифрової школи і переводиться до звичайної. Кожен учень має право будь-який тест здати достроково. Теоретично, відразу всі тести за 12 років він може здати за 1 рік і отримати атестат. У кожному класі є мінімально необхідний для закінчення навчання в цьому класі перелік (обсяг) уроків (дисциплін, кредитів). Але кожен учень має право вибору предметів з подальших класів і їх дострокової здачі. Обсяг навчального матеріалу в кожному класі поділяється на два блоки:

1. Блок обов'язкових предметів, тобто ті, які визначені державою як обов'язкові.

2. Блок предметів за вибором, з яких учень спільно зі своїми батьками може вибирати ті, які він і його батьки вважають найбільш важливими для професійного майбутнього дитини.

Складання іспитів (тестування) проходить повністю в електронному режимі з моментальним оголошенням результату.

Дитина, скануючи відбиток пальця або сітківку ока, входить у свій віртуальний клас (робочий кабінет), обирає необхідний урок і проходить його у вигляді віртуальної лекції, лабораторії, фільму, презентації і т. д.

У перспективі з кожного предмета необхідно буде створити набір уроків у режимі віртуальної реальності, які розвивають уяву, що є особливо важливим для молодших класів. Наприклад, уроки природознавства проходять безпосередньо в лісах, полях, на морі тощо, урок з історії Стародавнього Риму проходить безпосередньо в Римі відповідного часу, урок з фізики – у віртуальній лабораторії, з біології – в парку юрського періоду тощо. Учень при цьому присутній на уроці в образі вченого, мандрівника, конкретного персонажа (Тараса Шевченка, Богдана Хмельницького, Колумба, Дарвіна, Галілея, Сократа, Цезаря, Наполеона, тощо).

Так само може бути створений образ класного керівника (наставника, професора) у вигляді улюбленого дитиною персонажа (наприклад, професор Альбус Дамблдор з Гаррі Поттера, Гендальф з Володаря кілець або Дарт Вейдер із Зоряних війн), який буде щодня нагадувати учневі про графік занять, пропущений урок, поганий результат тесту та ін. З огляду на можливості сучасної техніки, такий образ може бути присутнім у кімнаті дитини у вигляді голографічного об'єкта.

Також можна зробити, щоб результати успішності автоматично відображалися на смартфонах батьків. Наприклад, при складанні тесту з фізики на найвищий бал, на екрані смартфона матері з'являється Ейнштейн і каже, що її дитина сьогодні просто геній.

Важливим елементом цифрової школи є змагальний аспект, що реалізується шляхом добровільної участі учня у всіляких шкільних олімпіадах, які також проходять у цифровому режимі. Для розвитку навичок командної роботи з низки обов'язкових предметів формується пакет завдань, які вимагають роботи колективу за умови, що кожен його член працює в режимі віддаленого доступу. Водночас групи формуються випадковим чином на основі машинного вибору.

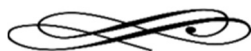
З кожного предмета в кожному класі повинен бути закріплений вчитель-консультант. Один день на тиждень виділяється на консультації з реальними викладачами, які можуть здійснюватися в режимі відеоконференції, по Скайпу, Вайберу та ін. Консультантами можуть бути вчителі звичайних шкіл, викладачі університетів.

Важливим елементом також є кураторство, коли на перший рік навчання за кожним новим учнем на основі машинного вибору закріплюється куратор-старшокласник, який допомагає йому орієнтуватися у процедурі та графіку навчання та тестування, цифровій бібліотеці, інших цифрових сервісах.

Вартість реалізації цього проекту не більший за вартість будівництва однієї звичайної школи.

Оскільки для держави витрати на навчання в цифровій школі в сотні разів менше, ніж у звичайній, держава легко може подарувати кожній дитині, що вступила до цифрової школи, персональний ноутбук, окуляри віртуальної реальності і відеокамеру для обладнання місця тестування.

Цифрова школа – проект, який створить армію юних геніїв для України та світу!

*Січко Т. В., канд. техн. наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця*

ТЕОРЕТИКО-ГРАФОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Складні соціально-економічні умови сьогодення вимагають ефективного і комплексного використання внутрішнього потенціалу підприємств. Вивчення потенціалу підприємства сприяє удосконаленню системи управління, дає змогу визначити слабкі та сильні сторони функціонування підприємства і проводити відповідну політику.

Економіко-географічний потенціал – це потенціал підприємства, що характеризує резерви розвитку шляхом ефективного використання його транспортно-географічного положення (визначається пропускну здатністю шляхів сполучення і т. ін.), близькістю до продовольчих, сировинних і ресурсних баз; розміщення нового або розширення наявного виробництва (визначається наявністю вільних площ, ступенем розвитку виробничої і соціальної інфраструктури, умовами екологічного характеру і т. ін.).

Кількісна і якісна характеристика структурних складових економічного потенціалу підприємства дає можливість: проаналізувати рівень розвитку підприємства; виявити диспропорції між окремими елементами підприємства; здійснити прогнозування економічного розвитку підприємства залежно від економіко-географічних умов.

Дослідження й оцінка економіко-географічного потенціалу підприємства має суттєве значення для стратегічного планування його розвитку. Оскільки головною умовою сучасного розвитку підприємств є не стільки створення і нарощування потенціалу, скільки раціональне використання наявного потенціалу та його збільшення в тих напрямках, які можуть забезпечити реальну соціально-економічну віддачу.

Альтернативний підхід до рішення економічних задач є головним призначенням теоретико-методологічних досліджень графового моделювання.

До теоретико-графового моделювання проявляється все більший інтерес, воно визнане ефективним апаратом формалізації наукових і технічних задач у різних галузях. Ефективне вирішення проблем оптимізації структури підприємства неможливе без застосування засобів аналітичного, імітаційного, інформаційного, структурного та ситуаційного моделювання, котрі дістали значного розвитку у фундаментальних працях.

І. М. Мельник досліджував графовий підхід до побудови економетричної моделі [1]; О. М. Парубець виконував моделювання мережевих структур на транспорті з використанням елементів теорії графів [2]; К. В. Ніколаєва, В. В. Кобійчук розв'язували прикладні задачі на основі графів [3]; А. В. Бакурова, Т. Б. Мартиненко запропонували методіку моделювання процесу формування міжрегіонального агрокластера на граничних територіях областей [4].

Розв'язання багатьох оптимізаційних задач зводиться до створення теоретико-графових моделей, що дають можливість не лише відображати структуру системи та істотні зв'язки між її елементами, а й знаходити правильне вирішення проблеми. До них належать:

- задачі розподілу ресурсів, які виникають при певному наборі операцій (робіт), що необхідно виконати за обмежених ресурсів;

- задачі управління запасами, що полягають у знаходженні оптимальних значень рівня запасів і розміру замовлення для забезпечення безперебійного виробничого процесу;

- задачі планування і розміщення, пов'язані з визначенням оптимального числа і місця розміщення нових об'єктів з урахуванням їх взаємодії з наявними об'єктами і між собою та інші.

Метою дослідження є визначення економіко-географічного потенціалу підприємства за допомогою методів теоретико-графового моделювання.

Відповідно до поставленої мети дослідження необхідно вирішити такі завдання:

- здійснити діагностику фінансово-економічного стану підприємства;

- дослідити організаційну структуру досліджуваного підприємства;

- дослідити та побудувати у вигляді графа структуру підприємств-контрагентів досліджуваного підприємства;

- здійснити огляд основних теоретико-графових мір топологічних структур;

- побудувати матрицю залежностей досліджуваного підприємства;

- розрахувати теоретико-графові міри досліджуваної структури;

- визначити економіко-географічний потенціал підприємств-контрагентів.

Актуальність дослідження полягає у використанні неklasичних методів дослідження підприємства, а саме використання теоретико-графового моделювання, яке належить до комплексних методів дослідження, а також є прикладним напрямом дослідження.

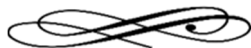
Аналіз структури досліджуваного підприємства та його підприємств-контрагентів дає змогу визначити найбільш ефективно розміщення кожного з них. Економіко-географічний потенціал досліджуваного підприємства характеризує резерви його розвитку шляхом ефективного використання власного транспортно-географічного положення, визначає пропускну здатність шляхів сполучення, близькість до продовольчих, сировинних і ресурсних баз та розширення каналів збуту товарів.

Теоретико-графове моделювання застосовується для підвищення ефективності управління будь-яким економічним об'єктом та є альтернативним підходом для рішення багатьох економічних задач. Теоретико-графове моделювання має перевагу, яка полягає в тому, що досліджувані структури представлені в наочній формі. Теоретико-графові моделі дають можливість не лише відображати структуру системи та зв'язки між її елементами, а й розв'язувати широкий діапазон економічних задач: задачі розподілу або перерозподілу ресурсів, які виникають в умовах їх обмеженості; логістичні задачі; задачі оптимізації економічних структур.

Список використаних джерел:

1. Мельник І. М., Степашко В. С. Графовий підхід до побудови економетричної моделі як задачі цілочисельного програмування. *Економіко-математичне моделювання соціальних систем*. 2004. Вип. 8. С. 49 – 56.

2. Парубець О. М. Моделювання мережевих структур на транспорті з використанням теорії графів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 380–383.
3. Ніколаєва К. В., Кобійчук В. В. Дискретний аналіз. Графи та їхнє застосування в економіці: навч. посіб. Суми: УАБС НБУ. 2007. 84 с.
4. Бакурова А. В., Мартиненко Т. Б. Моделювання міжрегіонального агрокластеру. *Вісник ЗНУ*. 2009. № 1. С. 59–72.

*Зінченко О. А., д-р екон. наук, проф.,
Зінченко Д. С., Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
ім. Ігоря Сікорського», м. Київ*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Незважаючи на достатню новизну поняття інформаційного суспільства, так само, як і поняття інформаційної економіки, швидкими темпами входить у всі галузі наукового та практичного висвітлення, оскільки всі без винятку процеси, що протікають у сучасному світі мають абсолютну залежність від інформації, знань, інновацій, креативу. Ці поняття є настільки тісно пов'язаними між собою, що вчені у своїх дослідженнях постійно використовують їх у симбіозі. В сучасних умовах світової глобалізації та інформатизації також існує необхідність перегляду базових канонів, пов'язаних зі сприйняттям суспільством життєвих цінностей.

Розгляд концепції інформаційної економіки потребує більш детального висвітлення сутності поняття «інформаційне суспільство». Дефініції «інформаційне суспільство» та «інформаційна економіка» є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Формування інформаційної економіки не є можливим за умов невідповідності суспільства критерію інформаційності.

Науковці приділяють дослідженню інформаційного суспільства багато уваги. Так, у роботі [1] визначається «„Третя хвиля” несе із собою новий образ життя, що оснований на джерелах енергії, які поповнюються; на методах виробництва, що роблять застарілими більшість фабричних збірничих ліній; на новому інституті, який можна було б назвати „електронним котеджем”; на радикально перетворених школах та корпораціях майбутнього. Така цивілізація несе з собою новий кодекс поведінки та виводить нас за межі концентрації енергії, грошових коштів і влади» [1]. У дослідженні [2] інформаційне суспільство визначається як «суспільство, де всі засоби інформаційної технології, тобто комп'ютери, інтегровані системи, кабельний, супутниковий та інший зв'язок, програмне забезпечення, наукові дослідження націлені на те, щоб зробити інформацію загальнодоступною, що активно впроваджується у виробництво і життя» [2]. Водночас практично всі автори сходяться на думці, що ми живемо в епоху перетворення суспільства на інформаційне. І найважливішим питанням, що залежить наразі від нас, є збагачення інформаційного поля якісним – креативно-інноваційним – наповненням, на основі якого за допомогою синергетичного ефекту створюватимуться якісно нові умови формування інформаційного суспільства. І як наслідок – передумови для зростання якості життя людини.

Отже, нами на основі аналізу підходів до визначення інформаційного суспільства визначено орієнтири на зростання його креативно-інноваційної складової.

Своєчасність появи у вітчизняній економічній науці категорії «інформаційна економіка» є аксіоматичною. Світова спільнота активно користується цією дефініцією вже не перший десяток років. Глобалізаційні процеси наразі є настільки багатовекторними, що наявність у них інформаційної складової не підлягає сумніву.

Нам є ближчим підхід до визначення інформаційної економіки, запропонований Д. Беллом у роботі [7]. При розгляді соціальних питань він презентував концепцію

постіндустріального суспільства. В цій концепції також фігурували як ключові поняття інформація та знання. На відміну від доробок Ф. Махлупа, в більш адаптованому до сучасних умов контексті: він поклав знання та інформацію в основу теорії вартості. Він стверджував, що систематизовані знання лежать в основі інновацій та формують нову вартість [3]. Всі інші дослідження інформаційної економіки у другій половині минулого сторіччя тим чи іншим чином базувалися на вищенаведених двох теоріях та доводили життєздатність цих теорій, розвиваючи та посилюючи їх. Сучасний погляд економістів на поняття «інформаційна економіка» має певні специфічні риси, однак в основі вони класично мають домінування інформації, інновацій, знань, креативу, інтелектуального капіталу.

Більшість вчених дебатують про принципи співіснування таких секторів економіки, сировиною та продуктами яких є матеріальний продукт або знання. Отже, виробничий сектор економіки (що базується на виробництві матеріального продукту) фактично протиставляють у такому сенсі базовим постулатам інформаційної економіки (інформаційний сектор, як зараз вважають, базується на продукуванні лише інформаційного продукту, продукуванні знань).

Але, з нашого погляду, такі жорсткі підходи до формування концепції інформаційної економіки, що виключають наявність виробничого сектору, є перебільшенням. Загальновідомо, що без матеріального виробництва суспільство неспроможне існувати, а, отже, таке виробництво об'єктивно існуватиме завжди. Однак, підходи до формування всієї системи та інфраструктури матеріального виробництва з кожним роком будуть більше базуватися на інформації, на знаннях, залежати від них. Матеріальні блага необхідні людям у всіх видах без винятку. І лише за умови повного та ефективного задоволення вимог суспільства щодо кількості та якості матеріальних благ наступатиме етап виникнення і задоволення більш креативних потреб – потреб у знанні, інформації, креативі тощо.

Мета ж формування інформаційної економіки, на нашу думку, базується на постулатах, визначених у меті створення інформаційного суспільства з акцентами на економічних чинниках.

Базовим, ключовим чинником, що відрізняє концепцію інформаційної економіки від концепції інформаційного суспільства, є цілепокладання на отримання економічного результату. Таким результатом на рівні підприємств є збільшення економічної ефективності, зростання ринкової вартості підприємства, позитивна капіталізація за умов збереження економічної безпеки підприємства.

Отже, підсумовуючи наведене вище, можна запропонувати таке авторське бачення щодо визначення мети формування інформаційної економіки: метою формування інформаційної економіки є оптимальне використання інформаційних, інноваційних, інтелектуально-креативних ресурсів для створення передумов зростання якості життя населення через: а) гармонізацію та збалансованість суспільно-економічних відносин; б) покращення добробуту людей та соціальної справедливості; в) підвищення екологічної, економічної та соціальної безпеки.

Отже, запропоновані нами теоретичні підходи до трактування понять інформаційного суспільства та інформаційної економіки покликані послугувати засадами подальших досліджень у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Тоффлер О. Третья волна. *США – экономика, политика, идеология*. 1982. №3.
2. Ракитов А. И. Информациа, наука, технология в глобальных исторических изменениях. М.: Прогресс, 1998. 104 с.
3. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. М.: Academia, 2004, С. CLII.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕЗЕРВІВ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ПРИ УПРАВЛІННІ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Максимізація прибутку та мінімізація збитків є однією з основних цілей діяльності будь-якого підприємства, тому для забезпечення досягнення цих цілей при формуванні ефективності залучається значна кількість управлінських заходів. Для більшості підприємств основне джерело прибутку пов'язане з його виробничою та підприємницькою діяльністю. Ефективність його використання залежить від знання кон'юнктури ринку й уміння адаптувати розвиток виробництва до кон'юнктури, яка постійно змінюється. Величина прибутку залежить від правильності вибору виробничого профілю підприємства з випуску продукції, створення конкурентоспроможних умов продажу своїх товарів, а також від оптимального використання наявних резервів зростання прибутку, серед яких на перші щаблі поступово виходять інтелектуально-інформаційні резерви.

Насамперед, варто визначити, як розмір резерву вплине на величину чистого прибутку та ефективності діяльності підприємства. Підприємству варто приділити велику увагу щодо розширення ринків збуту за рахунок завоювання нових ринків та посилення позицій на європейському ринку. У зв'язку з цим необхідно: підвищувати якісні характеристики продукції; освоювати випуск інших видів сировини, що дозволить диверсифікувати ринок і збільшити долю підприємства в постачаннях як на внутрішній ринок, так і на експорт; укладати контракти зі споживачами, вести збутову політику на умовах відвертості та прозорості з дотриманням термінів постачання, якісних характеристик та інших умов договору. Підвищення прибутку може відбутися також за рахунок підвищення використання інтелектуально-інформаційних резервів шляхом:

- формування оптимального складу персоналу;
- заміни діючих технічних засобів на прогресивніші;
- удосконалення управління та організації виробництва і праці;
- поглиблення спеціалізації виробництва;
- створення раціональних структур управління;
- створення відповідного морально-психологічного клімату в колективі;
- морального заохочення працівників;
- поліпшення системи підготовки і перепідготовки персоналу;
- удосконалення систем оплати праці;
- застосування системи участі робітників у прибутках.

Кожен із зазначених напрямів на прибутковість діяльності підприємства впливає різною мірою. На кожному етапі діяльності підприємства менеджери мають звертатися до найбільш актуальних і суттєвих за результативністю з них. Одним із сучасних інструментів ведення бізнесу є аутсорсинг. За визначення американського фахівця Дж.Брайана Хейвуда, аутсорсинг – це переведення внутрішнього підрозділу чи підрозділів підприємства та всіх пов'язаних із ним активів, до організації-постачальника послуг, що припускає надавання певної послуги протягом визначеного часу за обумовленою ціною. За функціональним призначенням аутсорсинг, як один із сучасних методів оптимізації витрат та організаційної структури компанії, полягає у делегуванні на договірній основі частини певних функцій іншим компаніям. За часів твердої конкуренції передача функцій може розглядатися як ідеальне рішення, що забезпечує економію витрат, підвищення якості й, найголовніше, можливість визволити ресурси та зосередитися на основній сфері діяльності компанії за рахунок:

– спрощення процесу виробничої діяльності, зменшення функцій (оскільки великому підприємству складно контролювати та досягти ефективної роботи всіх підрозділів: виробництва, логістики, маркетингу, бухгалтерії, IT-обслуговування тощо. А, передавши

непрофільні функції на аутсорсинг, підприємство не тільки отримає ефективний результат, але й матиме можливість скоротити витрати на оплату праці штатних робітників, що виконували ці функції);

– заміни постійних витрат змінними (наприклад, передавши на виконання зовнішньої організації обслуговування комп'ютерної техніки, підприємство зменшує не тільки витрати на оплату праці, а й зменшує витрати, пов'язані з експлуатацією та оновленням техніки).

Він дає можливість: отримувати послуги в той момент, коли у підприємства виникає така необхідність (наприклад, непередбачувані обставини, сезонність зростання обсягів виробництва); скоротити витрати на науково-дослідні роботи за неперіоритетними напрямками діяльності; знизити витрати на контролювання якості переданих на аутсорсинг бізнес-процесів; використовувати досвід чи інформаційну базу аутсорсера.

Аутсорсингові послуги можуть надавати як спеціалізовані аутсорсингові компанії, так і структурні підрозділи, що належать до певного виробничого об'єднання та спеціалізуються на виконанні певних функцій. Отже, підприємству варто розглянути можливість про переведення окремих структурних підрозділів в аутсорсинг. На жаль, обрахувати ці пропозиції неможливо за браком інформації, яка доступна лише внутрішнім користувачам на підприємстві.

Отже, вище запропоновані шляхи покращення фінансових результатів діяльності підприємств, резерви збільшення його прибутку, а саме: за рахунок збільшення обсягів реалізації продукції, зниження її собівартості та збільшення ціни на продукцію, а також шляхом використання інтелектуально-інформаційних резервів.

Список використаних джерел:

1. Білошапка В. А. Резерви зростання результативності бізнесу в умовах економічного спаду. Актуальні проблеми економіки. 2013, № 1 (155). С. 115–117.
2. Блонська В. І. Економіка підприємства: теорія і практикум. Львів: Магнолія 2012, 688 с.
3. Гетьман О. О. Економіка підприємства. К.: ЦНЛ, 2011, 488 с.
4. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства. К.: КНЕУ, 2006, 527 с.

*Філіпішин І. В., д-р екон. наук, професор
Донецького національного університету імені Василя Стуса,
м. Вінниця*

КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ КОМУНІКАЦІЙНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Актуальність визначення критеріїв якості комунікаційних управлінських процесів обумовлена необхідністю вироблення принципів стратегій управління комунікаціями на сучасних підприємствах. Огляд наукових розробок, присвячених тематиці сучасних досліджень комунікаційних управлінських процесів, досить широкий. Серед вчених, що займаються дослідженням цієї тематики, варто виділити, зокрема, таких вчених, як В. М. Бебик [1], М. Н. Туріянська [2], Н. О. Шпак [3] та інших.

Виходячи з усієї багатоаспектності та багатовекторності проблематики критеріїв якості комунікаційних управлінських процесів, варто зазначити, що існує безліч невирішених питань у цій науковій сфері.

Метою керівництва комунікаційного управління є опис процесів, необхідних для забезпечення своєчасного та належного формування, збирання та поширення інформації про проект. Хоча відповідальність керівника проекту полягає у керівництві, розробці та реалізації конкретного комунікаційного плану, завдання з комунікації можуть бути делеговані іншим членам проектної групи та мають бути обов'язками кожної особи, яка бере участь у проекті [1].

Управління комунікаціями охоплює обмін інформацією із зацікавленими сторонами проекту та учасниками, які використовують найбільш ефективні канали зв'язку [2].

Менеджер проекту здійснюватиме діяльність у чотирьох ключових критеріях кожного проекту. Ці основні критерії охоплюють:

- комунікаційну стратегію – визначення того, хто потребує спілкування зі змінами, і що є найкращим комунікаційним середовищем. Стратегія комунікації також передбачає оцінку того, що потрібно передавати та затвердити;

- зміну процесу ввімкнення – створення та керування змінами в організації. Зміна можливостей має важливе значення для проектів, які вимагають від організації виконання дій у принципі, що відрізняється від їхнього нормального підходу. Зміну можливостей не варто плутати з управлінням змінами, що охоплює управління змінами в рамках проекту (наприклад, управління змінами документів, проблем, вимог тощо);

- розповсюдження інформації – ефективна інформація для організації проекту. Вона охоплює реалізацію комунікаційного підходу, а також реагування на непередбачувані запити щодо інформації;

- управління зв'язком – керування планом спілкування та перевірка готовності до змін. Вона охоплює виконання оновлень плану зміни та перерозподіл за необхідності [3].

Стратегія визначення критеріїв якості комунікаційних управлінських процесів залежить від:

- політики корпоративних комунікацій (наприклад, правила розкриття інформації для компаній, що публічно перелічені);

- стратегії управління інформацією програми управлінського проекту на підприємстві;

- компоненти документації щодо ініціювання проекту (зокрема структура команди проекту, стратегія управління ризиками, стратегія управління якістю та стратегія управління конфігурацією);

- проведення семінарів або неофіційних дискусій із зацікавленими сторонами;

- аналіз зацікавлених комунікаційних сторін [4].

Критерії якості комунікаційних управлінських процесів (КУП) можуть мати кілька форматів, включно з: індивідуальним продуктом або розділом документації щодо ініціативи проекту; документом, електронною таблицею або картою пам'яті; записом в інструменті керування проектом.

Рисунок 1 – Формати критеріїв якості комунікаційних управлінських процесів

Отже, в управлінській діяльності сучасного підприємства варто виокремити такі критерії якості комунікаційних управлінських процесів:

усі зацікавлені сторони комунікаційного процесу мають бути ідентифіковані та проконсультовані за їхніми вимогами щодо комунікаційного зв'язку;

має бути складена угода від усіх зацікавлених сторін про зміст, частоту та спосіб зв'язку між управлінськими рівнями в організації;

має бути розглянутий загальний стандарт комунікаційного зв'язку між учасниками управлінського процесу;

час, зусилля та ресурси мають бути враховані для виконання ідентифікованих комунікацій в організації;

формальність та частота спілкування є обґрунтованою для важливості та складності комунікаційного проекту;

для комунікаційних проектів, які є частиною управлінської програми, лінії зв'язку та структура звітності між проектом та програмою мають бути чітко визначені у загальній стратегії управління комунікаціями на підприємстві;

стратегія управління комунікаціями охоплює, за необхідності, засоби корпоративного зв'язку (наприклад, відділ маркетингових комунікацій для розповсюдження бюлетенів проекту).

Список використаних джерел:

1. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка публік рилейшнз : монографія. К.: МАУП, 2015. 440 с.

2. Туріянська М. М. Комунікації в системі управління знаннями. Вісник економічної науки України. 2016. № 2. С. 194–196.

3. Шпак Н. О. Основи комунікаційного менеджменту промислових підприємств: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 328 с.

4. Boston J., Martin J., Pallot J., Walsh P. Public Management: The New Zeland Model. Melburne; New York; Toronto: Oxford University Press, 2016. P. 109–110.

Наукове видання

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

«ІНФОРМАЦІЯ ТА СОЦІУМ»

*Редакційна колегія не несе відповідальності за точність викладених
у публікаціях фактів та даних*

*Редактор І. М. Колесникова
Технічний редактор Т. О. Алімова*

Підписано до друку 17.12.2019 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 4,42
Тираж 50 прим. Зам. № 120

Донецький національний університет імені Василя Стуса,
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.